МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет фінансів та банківської справи

Кафедра банківської справи

Збірник тез доповідей
VIII Студентської науково-практичної
конференції факультету фінансів та банківської
справи

«СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

8-9 квітня 2024 року

Секція 3

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одеса, ОНЕУ 2024 р.

Збірник друкується за рішенням факультету фінансів та банківської справи (протокол №5 від 12.03.2024 р.).

Засновник і видавець: факультет фінансів та банківської справи ОНЕУ.

Відповідальні за випуск:

Мартинюк І. В., декан ФФБС, к.е.н., доцент кафедри фінансів
Жердецька Л. В., завідувачка кафедри банківської справи, д.е.н., доцент кафедри банківської справи
Деркач Ю.Б., к.е.н., доцент кафедри банківської справи

Випуск збірника охоплює результати наукових розробок студентів факультету фінансів та банківської справи щодо теоретико-методичних та практичних аспектів функціонування банківської системи України. Тези надруковано українською та англійською мовами.

За редакцією авторів.

ЗМІСТ

1. Бадін М.Д.
РОЗВИТОК ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ…….6
2. Бадін М.Д.
НАЦІОНАЛЬНА ПЛАТІЖНА СИСТЕМА «ПРОСТІР»: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ……7
3. Безименко А.О.
МІСЦЕ КРЕДИТУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ……10
4. Безпалько Є.О.
ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЕМОНЕТИЗАЦІЇ ЗОЛОТА……...12
5. Бондаренко В.В.
ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В УКРАЇНІ…….14
6. Гаврилюк Ю.В.
ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ЗА БОРЖНИКАМИ-ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ В УМОВАХ ПОВНОМАШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ……...15
7. Данилюк К.В.
СУТНІСТЬ КІЛЬКІСНОЇ ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ…….....19
8. Донев Р.С.
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ……...21
9. Драмашкова А.І.
СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……..22
10.Дуленко З.В.
ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕННОСТІ…….....23
11.Дуленко З.В.
РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ У ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ……25
12.Єфанова Ю.В.
ОСОБЛИВОСТІ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……..27
13.Завадський В.В.
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКУ В УМОВАХ ВІЙНИ…….……29
14.Загон Є.В.
СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ……31
15.Іваненко Л.А.
АНАЛІЗ КРЕДИТУВАННЯ МБС ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ…..……..……33
16.Іваненко Л.А.
ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАГРОЗ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКУ…….……35
17.Ігнатенко Д. Ю.
ЛІЗИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ…….…...37
18.Ігнатенко Д. Ю.
ВДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВ ВІД КІБЕРАТАК……39
19.Ігнатенко Д.Ю.
ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ…….....41
20.Ільченко К.М.
СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……..43
21.Колосов А.С.
РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ……..44
22. Кронберг А.В.
РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ……47
23.Кулаксиз М.А.
ВІРТУАЛЬНИЙ БАНК В МОБІЛЬНОМУ ДЕВАЙСІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ……49

24.Кушнір Д.В.
ІНФЛЯЦІЙНИЙ ЦИКЛ: СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ…….....50
25.Літвінова Л.Р.
ПРОБЛЕМИ МОНЕТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ…….....52
26.Малахос Д.Ю.
МЕХАНІЗМ БАЛАНСУВАННЯ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ НА ГРОШОВОМУ РИНКУ……54
27.Масюк В.О.
АНАЛІЗ ПРОГРАМ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……..56
28.Масюк В.О.
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РЕПУТАЦІЮ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....59
29.М'ясніков Е.А.
ФІНАНСУВАННЯ БАНКАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ…….61
30.Настенко Т. В.
БЕЗГОТІВКОВІ ГРОШІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ……62
31.Павельчук К.А.
ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ГРИВНІ В УКРАЇНІ…….....64
32.Парпуланська А.О.
УКРАЇНСЬКА ГРИВНЯ: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ…….....66
33.Плотнікова А.О.
ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ……67
34.Рудохліб Д.К.
ДИЗАЙН ЗОВНІШНЬОГО ВИДУ СУЧАСНИХ ГОТІВКОВИХ ГРОШЕЙ ТА СТУПІНЬ ЇХ ЗАХИСТУ……69
35.Савельєва С.Л.
РИЗИКИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ…….....71
36.Савельєва С.Л.
ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ……73
37.Савельєва С.Л.
ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……..75
38.Сербінов О.М.
БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……...77
39.Сорокан В.М.
МОНЕТИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ……78
40.Стоянова О.О.
ОБСЯГИ ТА ДИНАМІКА КОРПОРАТИВНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ….80
41.Тарновецька А.А.
СЛУЖБОВІ ПОРУШЕННЯ ПРАЦІВНИКАМИ БАНКІВ ПОСАДОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ЯК ОСНОВНА ЗАГРОЗА ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ…….....82
42.Тарновецька А.А.
РИЗИКИ РОЗДРІБНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……84
43.Тарновецька А.А.
ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПЛАТІЖНУ ІНФРАСТРУКТУРУ УКРАЇНИ…….85
44.Ткаченко І.О.
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКАХ…….87
45.Фуркол К.А.
ФУНКЦІЯ ГРОШЕЙ ЯК ЗАСОБУ ОБІГУ. ОСОБЛИВОСТІ ОБІГУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ…….90

46.Цехоцький Л.Ю.
ПРОПОЗИЦІЯ ГРОШЕЙ І ТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ……..……...92
47.Чіклікчі М.О.
ДИСТАНЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ БАНКІВ В УКРАЇНІ…….....94
48.Шарий А.М.
ОБСЯГИ ТА ДИНАМІКА СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ……..96
49.**Шарий А.М.**
ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕКИ ІНКАСАЦІЇ КОШТІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ…….97.
50.Шевченко О.Ю.
РОЛЬ ФАКТОРИНГОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ……...99
51.Шевченко О.Ю.
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗОЛОТОВАЛЮТНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ…….101
52.Шевченко О.Ю.
МЕТОДИ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВОМУ ШАХРАЙСТВУ В БАНКАХ УКРАЇНИ…….104
53.Шепелюк О.Ю.
СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ……106
54.Шепелюк О.Ю.
ВПЛИВ РЕПУТАЦІЙНОГО РИЗИКУ НА БЕЗПЕКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ……...107

.

Бадін М.Д.
Здобувач 43 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гаркуша Ю.О.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

РОЗВИТОК ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сьогодні платіжні системи відіграють невід'ємну роль у функціонуванні економіки та забезпеченні зручності та ефективності фінансових операцій. Завдяки постійному технологічному розвитку, платіжні системи стають все більш доступними, швидкими та безпечними. Розвиток цих систем сприяє створенню нових можливостей для бізнесу та споживачів, сприяючи економічному зростанню та розширенню глобальних фінансових можливостей. У такому контексті, постійне удосконалення і розширення платіжних систем є невід'ємною складовою сучасної фінансової інфраструктури, спрямованою на задоволення різноманітних потреб користувачів у всіх сферах життя [1].

Процес збільшення обсягів операцій з платіжними картками є помітним явищем у сучасному світі. Швидке зростання онлайн-торгівлі, електронних платежів та безконтактних технологій сприяє збільшенню використання карток як зручного та безпечного засобу оплати. Цей тренд відображається у зростанні обсягів транзакцій не тільки платіжними картками, а й електронними гаманцями, смартфонами, годинниками тощо Таке активне використання карток свідчить про постійний розвиток фінансових технологій.

Шляхи покращення роботи платіжних систем у світі сьогодні визначаються декількома ключовими факторами. Перш за все, важливо прискорювати та спрощувати розрахунки, щоб забезпечити більшу зручність та ефективність операцій користувачів. Як приклад, можна казати про удосконалення технологій для зменшення часу обробки транзакцій та підвищення швидкості обробки платежів [2].

Однак, безпека платежів є невід'ємною складовою будь-якої системи оплати. І, саме тому, другим ключовим фактором покращення роботи платіжних систем є запровадження передових методів автентифікації, використання шифрування даних та багатофакторної ідентифікації, що допомагає уникнути шахрайства та зловживань. Зосередження уваги саме на безпеці сприяє збільшенню довіри користувачів до платіжних систем, збільшення їх кількості та зниженню ризику фінансових втрат.

Крім того, важливо забезпечити доступність та широку мережу інфраструктури платіжних систем, зокрема, розширення географічного охоплення, підтримку різноманітних видів платіжних засобів та забезпечення сумісності між різними платіжними системами.

Водночас, одним із важливих кроків у розвитку платіжних систем країни є розвиток власної національної платіжної системи, оскільки вона створює основу для стабільності та незалежності у фінансовій сфері. Україна розвиває власну

платіжну систему ПРОСТІР, яка має на меті забезпечити ефективне та безпечне здійснення фінансових операцій всередині країни та за її межами [3].

Розвиток платіжних систем у сучасних умовах пов'язаний найбільше із спрощенням розрахунків, розширення платіжної інфраструктури шляхом збільшення точок прийому платежів користувачів (як збільшення кількості діючих, так і створення нових), та, найголовніше, покращення безпеки платежів користувачів

Список використаних джерел:

1. Number of purchase transactions on global general purpose card brands American Express, Diners/Discover, JCB, Mastercard, UnionPay and Visa from 2014 to 2022 // Statista URL: https://www.statista.com/statistics/261327/number-of-per-card-credit-card-transactions-worldwide-by-brand-as-of-2011/
2. Вовченко О. С. Напрями розвитку платіжних систем в Україні в умовах Європейської Інтеграції // Економічний вісник, 2022 №4, ст. 49-56
3. Офіційний сайт НПС «Простір» URL: https://prostir.gov.ua/uploads/files/PROSTIR_consumer_info_ua.pdf

Бадін М.Д.
Здобувач 43 групи ФФБС
Науковий керівник: **Жердецька Л.В.**
Д.е.н, доцент кафедри банківської справи

НАЦІОНАЛЬНА ПЛАТІЖНА СИСТЕМА «ПРОСТІР»: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасному світі платіжні системи відіграють невід'ємну роль у функціонуванні економіки та забезпеченні зручності та ефективності фінансових операцій. Завдяки постійному технологічному розвитку, платіжні системи стають все більш доступними, швидкими та безпечними. Розвиток цих систем сприяє створенню нових можливостей для бізнесу та споживачів, сприяючи економічному зростанню та розширенню глобальних фінансових можливостей. У такому контексті, постійне удосконалення і розширення платіжних систем є невід'ємною складовою сучасної фінансової інфраструктури, спрямованою на задоволення різноманітних потреб користувачів у всіх сферах життя.

Процес збільшення обсягів операцій з платіжними картками є помітним явищем у сучасному світі. Швидке зростання онлайн-торгівлі, електронних платежів та безконтактних технологій сприяє збільшенню використання карток як зручного та безпечного засобу оплати. Цей тренд відображається у зростанні обсягів транзакцій (див. графік нижче) та розширенні платіжних можливостей

(оплата сьогодні відбувається не тільки платіжними картками, а й електронними гаманцями, смартфонами, годинниками та навіть такими аксесуарами, як кільце). Таке активне використання карток свідчить про постійний розвиток фінансових технологій.

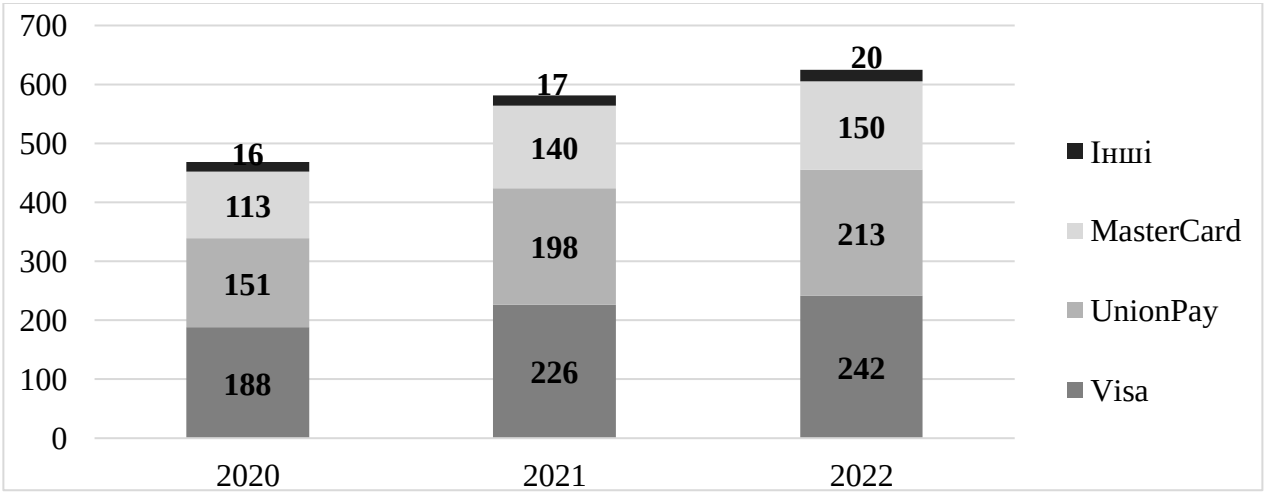

Рис. 1. Динаміка обсягу транзакцій у платіжних системах у світі усього, млрд од.

Складено автором на основі джерела [1]

Як видно з рис.1 обсяги транзакцій у платіжних системах стрімко зростають упродовж останніх років. Дійсно, якщо у 2020 році загальна кількість транзакцій склала 468 млрд шт., то уже у 2022 їх кількість сягнула 625 млрд шт.

Шляхи покращення роботи платіжних систем у світі сьогодні визначаються декількома ключовими факторами. Перш за все, важливо прискорювати та спрощувати розрахунки, щоб забезпечити більшу зручність та ефективність операцій користувачів. Як приклад, можна казати про удосконалення технологій для зменшення часу обробки транзакцій та підвищення швидкості обробки платежів.

Однак, безпека платежів є невід'ємною складовою будь-якої системи оплати. І, саме тому, другим ключовим фактором покращення роботи платіжних систем є запровадження передових методів автентифікації, використання шифрування даних та багатофакторної ідентифікації, що допомагає уникнути шахрайства та зловживань. Зосередження уваги саме на безпеці сприяє збільшенню довіри користувачів до платіжних систем, збільшення їх кількості та зниженню ризику фінансових втрат.

Крім того, важливо забезпечити доступність та широку мережу інфраструктури платіжних систем, зокрема, розширення географічного охоплення, підтримку різноманітних видів платіжних засобів та забезпечення сумісності між різними платіжними системами. Шляхи розвитку включають у себе створення нових точок прийому платежів, розвиток мобільних платіжних додатків та підтримку безконтактних технологій.

Таким чином, зважаючи на вищевказане, можна виділити три наступні фактори розвитку платіжних систем у сучасних умовах (табл. 1.)

Таблиця 1

Фактори розвитку платіжних систем у сучасних умовах

Операційний	Полегшення та прискорення операцій у платіжній системі
Запобіжний	Покращення системи безпеки платежів
Інфраструктурний	Розширення інфраструктурної мережі, пошук нових точок прийому платежів

Складено автором на основі джерела [2]

Водночас, одним із важливих кроків у розвитку платіжних систем країни є розвиток власної національної платіжної системи, оскільки вона створює основу для стабільності та незалежності у фінансовій сфері. Україна розвиває власну платіжну систему під назвою «Простір», яка має на меті забезпечити ефективне та безпечне здійснення операцій всередині країни та за її межами.

Володіння власною платіжною системою надає країні декілька важливих переваг. По-перше, це сприяє зменшенню залежності від зовнішніх фінансових систем та міжнародних платіжних гігантів. Власна платіжна система дозволяє керувати фінансовими потоками внутрішньої економіки та зберігати контроль над фінансовими ресурсами. По-друге, завдяки володінню власною платіжною системою країна може не залежати від фінансового стану зарубіжної платіжної системи та продовжувати переказувати платежі, особливо якщо зарубіжні платіжні системи можуть бути тимчасово недоступні.

У графіку, наведеному нижче, можемо спостерігати збільшення обсягів транзакцій усередині національної платіжної системи «ПРОСТІР» (рис. 2).

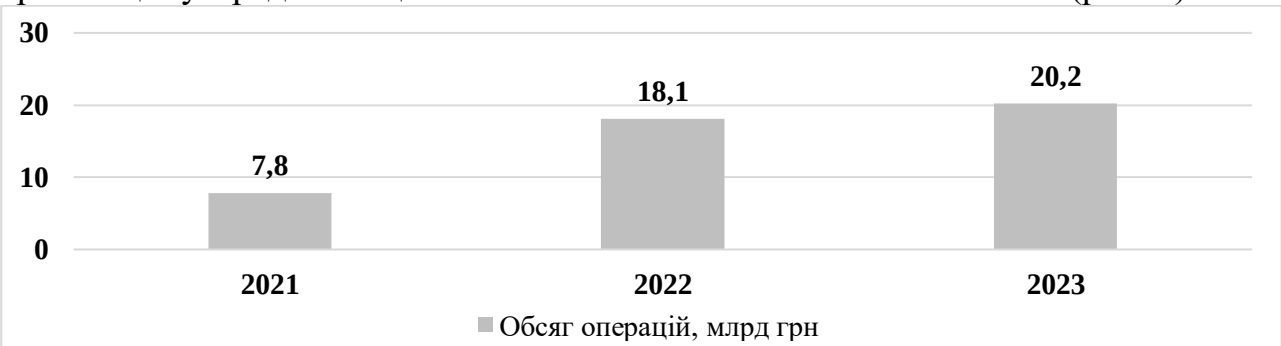

Рис. 2. Динаміка обсягів безготівкових операцій у НПС "Простір", млрд грн

Складено автором на основі джерела [3]

Таким чином, можемо спостерігати стрімке збільшення обсягу транзакцій через НПС «ПРОСТІР», що свідчить про збільшення довіри та популярності цієї платіжної системи серед користувачів та робить фінансову інфраструктуру України більш автономною та самодостатньою.

Як висновок, можна зазначити, що розвиток платіжних систем у сучасних умовах пов’язаний найбільше із спрощенням розрахунків, розширення платіжної

інфраструктури шляхом збільшення точок прийому платежів користувачів (як збільшення кількості діючих, так і створення нових), та, найголовніше, покращення безпеки платежів користувачів. Також, дуже важливим кроком у розвитку платіжних систем є впровадження національної платіжної системи. Україна має національну платіжну систему «Простір», яка наразі перебуває у стані розвитку на нарощування кількості платежів та завдяки якій важливі платежі та фінансова система країни є автономною.

4. Список використаних джерел

1. Number of purchase transactions on global general purpose card brands American Express, Diners/Discover, JCB, Mastercard, UnionPay and Visa from 2014 to 2022. Statista URL: https://www.statista.com/statistics/261327/number-of-per-card-credit-card-transactions-worldwide-by-brand-as-of-2011/ дата звернення 02.04.2024)
2. Вовченко О. С. Напрями розвитку платіжних систем в Україні в умовах Європейської Інтеграції // Економічний вісник, 2022 №4, ст. 49-56
3. Презентація ПРОСТІР // Офіційний сайт НПС «Простір» URL: https://prostir.gov.ua/uploads/files/PROSTIR_consumer_info_ua.pdf (дата звернення 02.04.2024)

Безименко А. О.
Здобувачка 32 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

МІСЦЕ КРЕДИТУВАННЯ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Інновації вважаються ключовим каталізатором економічного зростання у сучасному світі. Розвинені країни та успішні підприємства активно вкладають ресурси у дослідження та впровадження новаторських ідей та технологій. Варто відмітити, що реалізація інноваційних проектів потрібує як технічного бачення, так і фінансування. Ключовими фінансовими інститутами, які надають кредити науково-дослідним інститутам, університетам та приватним компаніям, стимулюють створення нових технологій та продуктів, виступають банківські установи.

Кредитування грає ключову роль у виникненні та розвитку інноваційних стартапів. Підприємства, які здійснюють перший крок у сфері інновацій, часто не мають достатніх власних коштів для фінансування своїх ідей. Кредити дозволяють бізнесу отримати необхідні кошти для початкової діяльності. Дані

рис.1 свідчать про обсяги кредитування комерційними банками України інноваційних проєктів (рис.1).

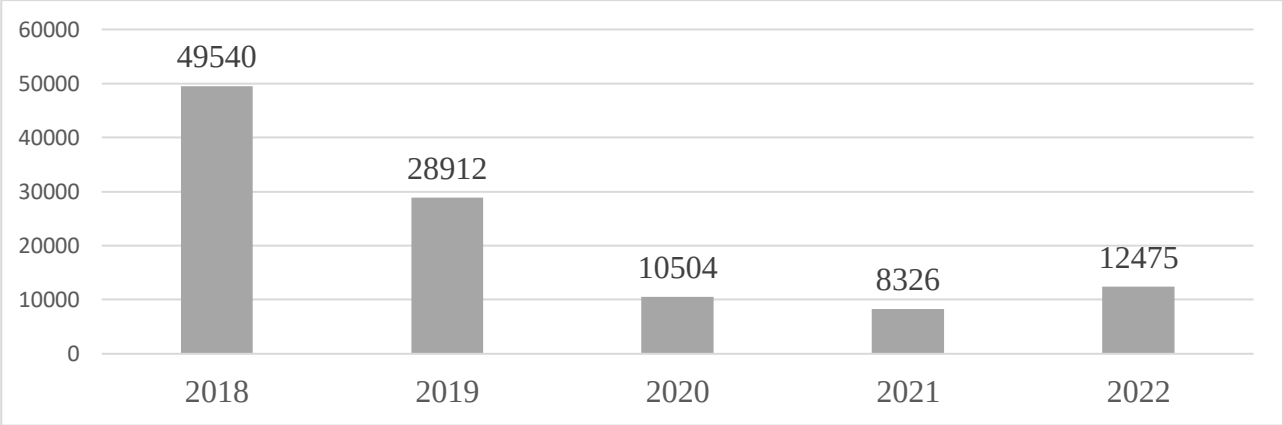

Рис. 1. Обсяг кредитів комерційних банків у інноваційні проекти Україши у 2018-2023 р.

Джерело: складено автором за матеріалами [1]

У 2018 році обсяг кредитів в іноваційний сектор становив високий рівень - 49540 млн. грн. У 2019 році спостерігається різке зменшення обсягу кредитів на 20628 млн. грн., що становить більше ніж 40% порівняно з попереднім роком. У 2020 році спостерігається ще більше значуще зниження обсягу кредитування до 10504 млн. грн. У 2021 році відзначається подальше зменшення на 2178 млн. грн., складаючи менше ніж третина обсягу кредитів 2018 року. У 2022 році спостерігається відновлення, та обсяг кредитів збільшується до 12475 млн. грн., але ще не досягає рівня 2018 року.

Дані рисунку 1 свідчити про тимчасові труднощі в іноваційному секторі економіки в Україні, що може бути пов'язано з економічними або регуляторними факторами. Однак, важливо враховувати, що деякі коливання можуть бути сезонними або впливати інші чинники, наприклад, глобальні економічні умови або політична нестабільність.

Зазвичай, інноваційні проекти супроводжуються великим рівнем технічних та економічних ризиків. Це ставить перед банками завдання якісної та адекватної оцінки потенційних небезпек та визначення найефективніших стратегій ризик-менеджменту. Також, багато інноваційних проектів вимагають тривалого фінансування, оскільки вони можуть потребувати часу для досягнення прибутковості. Банки активно розвивають нові фінансові інструменти, спрямовані на зменшення ризиків при кредитуванні інновацій. Гарантії, облігації та інші інструменти стають ефективними засобами для захисту банківських інтересів та підтримки інновацій [2].

Окрім банків інноваційні компанії можуть залучити фінансування з альтернативних джерел. Наприклад, венчурний капітал, інвестиційні фонди та краудфандинг відкривають нові можливості для компаній, які шукають фінансування для своїх інновацій [2].

Кредитування в інноваційному розвитку економіки відіграє невід'ємну роль у сприянні створенню та розвитку нових технологій та ідей. Незважаючи на

ризики, банки та фінансові установи продовжують грати ключову роль у визначенні майбутнього інноваційного ландшафту. Зростання альтернативних джерел фінансування та розробка нових фінансових інструментів стають важливими факторами, які визначатимуть успіх кредитування інновацій у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Кредити, надані депозитними корпораціями за 2018-2022 рр. / Сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms (дата звернення 19.04.2024)
2. Абрамова, А. С., Марич, М. Г., & Попова, Л. В. (2021). КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ БАНКІВСЬКИМИ УСТАНОВАМИ В УКРАЇНІ. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, (2(18), 181–189. вилучено із http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/184251 (дата звернення 19.04.2024)

Безпалько Є.О.
Здобувач 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ДЕМОНЕТИЗАЦІЇ ЗОЛОТА

Повна або часткова втрата золотом його грошових функцій називається демонетизація. Демонетизація золота означає ліквідацію масштабу цін та втрачання зв’язку паперових грошей з золотом.

Процес втрати золотом своїх фінансових функцій був досить повільним і остаточно завершився у 1971–1976 роках з розпадом Бреттон-Вудської валютної системи (історично останньої міжнародної валютної системи, що ґрунтувалася на золоті). Кінгстонська (Ямайська) угода готувалась та узгоджувалась з 1976 по 1978 рік. Згодом, 4 квітня 1978 року її було підписано. За основними положеннями цієї угоди золото перестало бути еталоном вартості в міжнародній валютній системі.

Основна відмінність металевих грошей від сучасних паперових є те, що вони були повноцінними, тобто виготовлялися із дорогоцінних металів та мали власну вартість, яка відповідала номіналу, на заміну їм прийшли паперові гроші, власна вартість яких не відповідає номіналу, тобто вони є неповноцінними.

До причини демонетизації золота можна віднести наступні: розширення товарно-грошових відносин, зростання обсягів суспільного виробництва, обмеження запасів золота у природі (виробництво справжніх золотих монет обмежене запасами золота в природі, тому були введені в обіг паперові банкноти,

розмінні на золото), скорочення витрат на виготовлення грошей та необхідність регулювання грошового обігу державою.

Після демонетизації золота, стало очевидним, що статус валюти будь якої країни як резервної вимагає збільшення її емісії. А це обов'язково приведе до падіння цінності цієї валюти. Можна сказати, що чим більше емітується грошових банкнот резервної валюти державою-емітентом, тим більше знецінюється ця резервна валюта і втрачається довіра до неї. Це підтверджується на практиці доларом США. Цінність його безперервно зменшується і єдиним рішенням для США як країни-емітента має бути значне збільшення швидкості виведення капіталу над імпортом товарів.

У наш час гроші не забезпечені дорогоцінними металами (за виключенням інвестиційних та ювілейних монет), а випускаються товарами і послугами. Деякі науковці вважають, що відмова від золотого забезпечення є помилковим. Причина у тому, що існує ризик втрати контролю над емісією грошей.

Поняття інфляції з'явилося разом з демонетизацією золота. Навіть сьогодні у сучасних умовах розвитку економіки золото все ще відіграє важливу роль в економіці держав, виступає у ролі і дорогоцінного товару і фінансового активу. Цей метал виступає як страховий фонд для держави. Навіть незважаючи на офіційну демонетизацію золота, яка була закріплена Кінгстонською угодою, держави продовжують зберігати значні запаси золота як резерви.

Таблиця 1

Еволюція ролі золота у сучасній монетарній системі

Назва системи, період існування	Паризька валютна система (1867—1914)	Генуезька валютна система (1922 — 1929)	Бреттон-Вудська валютна система (1944—1972)	Ямайська валютна система (з 1976 р.)
Стандарт системи	Золотомонетний стандарт	Золотодевізний і золотозлитковий стандарти	Золотодоларовий стандарт	Багатовалютний стандарт
Роль золота у грошовому обігу	Фіксування золотого вмісту національних грошових одиниць і вільний обіг золота	Збереження золотих паритетів та вилучення золота із внутрішнього грошового обігу	Обмін долара на золото між центральними банками і урядами за курсом 35 дол. за одну тройську унц.	Юридична демонетизація золота, скасування його офіційної ціни та золотих паритетів
Роль золота у встановленні валютного паритету	Обмін національних валют відповідно до їх золотого вмісту	Розмін валют на золото — через валюти провідних країн — девізи, розмінні на золото	Порівняння валют та їх обмін на основі офіційних валютних паритетів, виражених у золоті	Вираження паритетів валют у СПЗ або будь-якій націвалюті, але не в золоті
Золото як міжнародний платіжний засіб	Виконання золотом ролі світових грошей без жодних обмежень на переміщення золота між країнами	Роль золота як світових грошей нарівні з валютами, розмінними на золото	Визнання долара США і англійського фунта стерлінгів міжнародними платіжними засобами нарівні з золотом	Юридична демонетизація золота, скасування його офіційної ціни, золотих паритетів та заборона розрахунків у золоті

У процесі розвитку світової економіки, її функціонування, відбувається переосмислення соціально-економічної сутності золота, його функцій, ролі в національних економіках та на міжнародному ринку. Сучасний обсяг золотого запасу відображає валютно-фінансові позиції країн і служить одним з показників кредитоспроможності держав.

Сьогодні немає повної відмови від заощаджень у вигляді золота. Є банківські метали, металеві рахунки в банках, і навіть ювелірні прикраси та вироби. Все це збереження має вплив на цінність грошей. За 50 років золото збільшилося у ціні у 44 рази. Мабуть це і є показником його надійності.

Список використаних джерел

1. Причини і наслідки демонетизації золота. URL: https://referatss.com.ua/work/prichini-i-naslidki-demonetizacii-zolota/
2. Демонетизація золота та виникнення паперово-грошових систем. Дискусія про повернення до золотого стандарту. URL: https://buklib.net/books/32159/
3. Причини та значення демонетизації золота. URL: https://studfile.net/preview/9227935/page:3/
4. Демонетизація. URL: https://uk.wikipedia.org

Бондаренко В.В.
Здобувач 43 групи ФФБС
Науковий керівник: **Жердецька Л.В.**
Д.е.н., доцент кафедри банківської справи

ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В УКРАЇНІ

Нині у світовій економіці відбуваються суттєві зміни. Основними чинниками формування сучасного середовища є фінансова глобалізація, діджиталізація та геополітична нестабільність й невизначеність. Основними учасниками виступають різні держави, міжнародні фінансові організації, транснаціональні банки і транснаціональні компанії. Раніше, до 2008 року Україна дотримувалася політики щодо допуску іноземного капіталу, але сьогодні можна сказати, що має досить гнучку політику у цій сфері. Водночас воєнний стан потребує введення певних обмежувальних заходів стосовно регулювання іноземних інвестицій та потоків капіталу. Тому зараз питання оцінювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні відновлює свою актуальність внаслідок необхідності підтримання фінансової безпеки.

Склад та структура банківського сектору України станом на початок 2024 року відображені в табл. 1.

Таблиця 1

Окремі показники, що характеризують стан банківської системи України, за групами банків станом на 01.01.2024 р. [1].

Показники	Групи банків			
	Банки з державною часткою	Банки іноземних банківських груп	Банки з приватним капіталом	Всього по системі
Кількість, од.	5	14	44	63
Частка за розміром активів, %	53,59	25,96	20,45	100,00
За коштами клієнтів, %	53,81	25,99	20,20	100,00
За кредитами клієнтам, %	51,94	22,51	25,55	100,00
ЧПМ, %	6,04	8,09	7,37	6,85
Віддача активів, %	3,47	2,94	1,56	2,94

Як свідчать дані табл. 1., за кількістю банків найбільшою є група банків з приватним капіталом, а найменшою – група державних банків. Група банків з іноземним капіталом налічує 14 банків з ринковою часткою 23-26% на різних сегментах банківського ринку. Банки з іноземним капіталом отримують найвищий рівень чистої процентної маржі; рівень віддачі активів хоч і є високим, проте дещо нижче порівняно з банками з державною часткою.

Список використаних джерел

1. Жердецька Л.В., Городинський Д. І. Розвиток банківських технологій: загрози та можливості для банків. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 10. С. 583–588 (дата звернення 01.04.2024)
2. Наглядова статистика НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist (дата звернення 01.04.2024)

Гаврилюк Ю. В.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ ЗА БОРЖНИКАМИ-ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ В УМОВАХ ПОВНОМАШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

На кінець 2023 року доходи та рентабельність підприємств реального сектору зазнали позитивних змін, що відобразилося на покращенні очікувань

виробників, практично всі ключові галузі спостерігають зростання виробництва та обсягів реалізації продукції [1]. Також варто відзначити, що боргове навантаження підприємств нормалізується. У зв'язку з цим відбувається збільшення попиту на кредитні ресурси, що призводить до зростання гривневого кредитного портфеля банків. Дані факти підтверджує наступний графік зображений на рис.1.

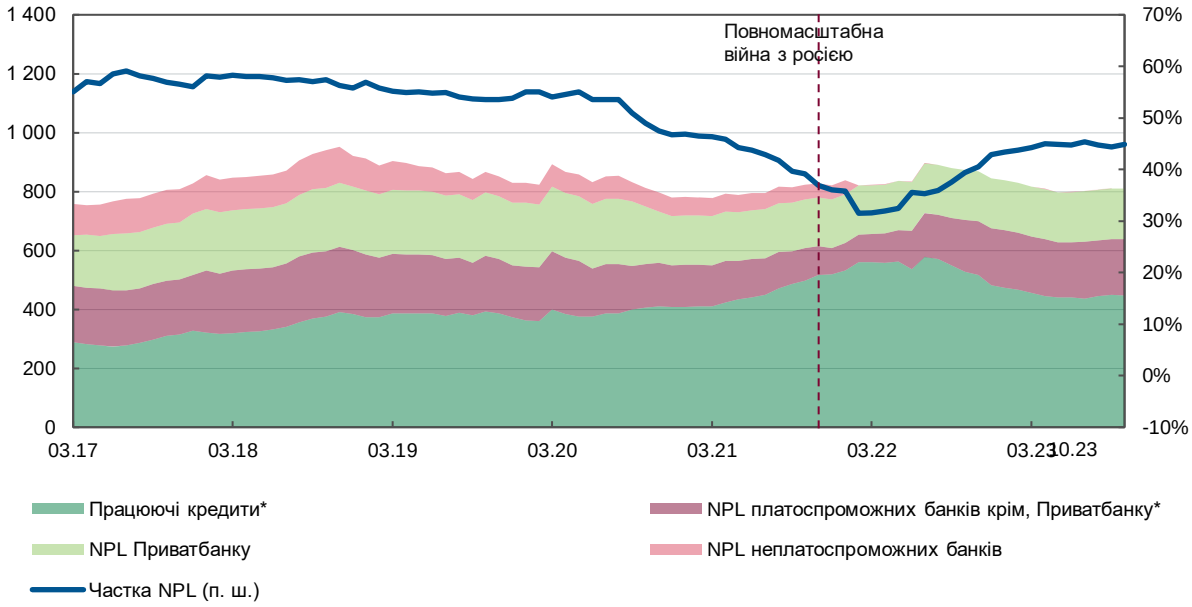

Рис. 1. Чисті кредити суб'єктам господарювання, грудень 2021 = 100%

Джерело: складено автором на основі [1, 2]

В той же час, валютне кредитування залишається обмеженим [1,2]. Це пов'язане з досить великою економічною невизначеністю та геополітичною невизначеністю щодо здійснення зовнішньо-економічної діяльності. Варто також зазначити, що саме наявні втрати від операцій з іноземною валютою стають причиною зменшення прибутків підприємств. Окрім втрат від реалізації валютного ризику, основними причинами збитків та дефолтів підприємств стають [6]:

1. значне пошкодження або знищення майна, необхідного для діяльності боржника;
2. розташування всього або значної частини бізнесу боржника на територіях бойових дій або тимчасово окупованих територіях;
3. у банку немає належної інформації про боржника та його діяльність для оцінки платоспроможності;
4. зниження внутрішнього попиту або складна кон'юнктура внутрішнього ринку;
5. втрата боржником ринків збуту;
6. незадовільний фінансовий стан боржника.

Для адекватної оцінки кредитного ризику в умовах війни НБУ необхідно було нормативно закріпити наступні особливості оцінки кредитного ризику:

1. Врахування одноразових неповторювальних доходів/витрат, та корегування фінансових показників, що використовуються в розрахунках на корегування (використання EBIT adj., EBITDA adj.).
2. Врахування особливостей діяльності підприємств в умовах повномасштабного вторгнення при визначенні умов дефолту позичальника.

Для реалізації поставлених завдань НБУ було вкладено принцип використання модифікованого показника ICR (ICRm), що розраховується за наступною формулою:

$$ICR_m = \frac{EBITDA\ adj.}{IE} = \frac{EBITDA\ adj.}{\sum_{i=1}^{n} r_i \cdot L_i} \quad (1)$$

де $r_i -$ річна процентна ставка за i-им кредитним договором, яка діяла на відповідну дату квартальної/річної звітності боржника;

$L_i -$ сума основного боргу за i-им кредитним договорами за сукупним кредитним портфелем боржника - юридичної особи;

$n -$ кількість кредитних договорів за сукупним кредитним портфелем боржника - юридичної особи [4,5].

Показник EBITDA розраховується наступним чином:

Таблиця 1

Розрахунок показника EBITDA

Велика (рядок)	Мала (рядок)	Мікро (рядок)
2190-2195+2515	2000-2050+2120-2180+амортизація	2000-2050 + амортизація

Джерело: складено автором на основі [4]

Також Національний банк України передбачив можливість щодо корегування показника операційного прибутку на одноразові неповторювальних доходів/витрат, що вказані на рис. 2.

2120 Інші операційні доходи	
2120 Дохід опер курсові різниці	one-off
2120 Купівля-продаж валюти	one-off
2120 Податкові пільги	one-off
2120 Дохід від списання активів	one-off
2120 Дохід від продажу активів	one-off
2120 Нестачі і витрати від псування цінностей	one-off
2120 Штрафи, пені	one-off
2120 Інші одноразові доходи	one-off
2120 Собівартість проданих активів	one-off
2120 Сумнівні та безнадійні борги	one-off
2120 Дохід від оренди	+
2120 Доходи від первісного визнання біологічних активів	+
2120 Переоцінки/Уцінки залишків готової продукції, запасів	+
2120 Інші звичайні доходи	+

2180 Інші операційні витрати	
2180 Витрати опер курсові різниці	one-off
2180 Купівля-продаж валюти	one-off
2180 Сумнівні та безнадійні борги	one-off
2180 Списання та знецінення активів, нестачі	one-off
2180 Собівартість проданих активів	one-off
2180 Штрафи, пені	one-off
2180 Інші одноразові витрати	one-off
2180 Витрати від первісного визнання біологічних активів	+
2180 Витрати на збут	+
2180 Інші звичайні витрати	+
2180 Податки та збори	+
2180 Переоцінки/Уцінки залишків готової продукції, запасів	+
2180 Адмін. витрати	+

Рис. 2. Розшифрування звіту про фінансовий результат з вказанням одноразових неповторювальних доходів/витрат

Джерело: складено автором на основі [4, 5]

До того ж НБУ вніс поправки до Постанови НБУ № 351 «Про затвердження «Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» у розрізі внесення нових ознак дефолту боржника, пов'язаними з руйнуванням основних виробничих потужностей у зв'язку повномасштабного вторгнення [3].

Впроваджені заходи щодо оцінки кредитного ризику та виявлення ознак дефолту боржника відіграли ключову роль у збереженні стабільності банківської системи в умовах військового конфлікту. Проте ці зміни відчутно знизили рівень прийнятного ризику для банківських установ, що уповільнює відновлення української економіки, пов'язане з відновленням та розширенням зруйнованого бізнесу в Україні [6]. Можливості, передбачені державною програмою 5-7-9, залишаються обмеженими, а кредитування за спеціалізованими програмами ускладнене в реалізації. У цьому контексті виникає необхідність розробки системи державного гарантування позик для відбудови стратегічних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2023 року. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_pr_2023-H2.pdf?v=7(дата звернення: 11.04.2024).
2. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2022 року. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_pr_2022-H2.pdf?v=7(дата звернення: 11.04.2024).
3. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : Постанова Нац. банку України від 30.06.2016 р. № 351 : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text(дата звернення: 11.04.2024).
4. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп : Постанова Нац. банку України від 25.02.2022 р. № 23 : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text(дата звернення: 11.04.2024).
5. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України : Постанова Нац. банку України від 06.10.2023 р. № 125. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125500-23#Text(дата звернення: 11.04.2024).
6. FinClub. Як змінилось обслуговування корпоративного бізнесу під час війни, 2024. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=guQ1AIukAFU(дата звернення: 11.04.2024).

Данилюк К.В.
Здобувачка 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

СУТНІСТЬ КІЛЬКІСНОЇ ТЕОРІЇ ГРОШЕЙ ТА ПРИЧИНИ ЇЇ ВИНИКНЕННЯ

Теорії грошей є фундаментальною частиною економічної науки, яка досліджує роль та функції грошей у економічній системі. В історії економічної думки виділяють кілька основних теорій: товарну, металістичну, номіналістичну та кількісну.

Кількісна теорія грошей (quantity theory of maney) пояснює рівень товарних цін та вартість грошей їх кількістю в обігу. Класична кількісна теорія грошей виникла в XVI-XVII ст., в період панування в економічних трактатах ідей меркантилізму з його вірою в особливі властивості благородних металів як важливого елементу суспільного багатства. Можна сказати, що кількісна теорія грошей була ,,реакцією" на концепцію меркантилістів.

Метою основоположників теорії було пояснення впливу грошей на економічні процеси суспільства саме кількісною величиною, зокрема зміною маси грошей в обігу.

Після відкриття Америки в Європу потрапило багато золота і срібла, і вже в XVI-XVII ст. різко підвищилися ціни на товари. Першим спробував пояснити це явище французький економіст Жан Боден, висунувши ідею про залежність рівня цін від кількості благородних металів.

Пізніше кількісну теорію розвивали англійські вчені Девід Юм, Джеймс Мілль та французький - Шарль Луї Монтеск'є, які виокремили такі основні постулати:

- купівельна сила грошей, як і ціни товарів, встановлюється на ринку;
- в обігу перебувають усі гроші;
- чим більша кількість грошей, тим менша їх купівельна спроможність і вищий рівень цін.

Пояснюючи суть грошей науковці були близькі до поглядів номіналістів. Заслуга кількісної теорії полягає у визначенні співвідношення між наявною грошовою масою та номінальною величиною ринку товарів і послуг.

Д. Юм підготував основу для характеристики принципів формування вартості грошей. Він вважав, що поняття вартості грошей є умовним, бо відсутня їх вартісна основа, адже вона проявляється лише в процесі обміну. Такий характер вартості грошей називається фіктивним, а кількість грошей, що обслуговує товарний обіг характеризується відношенням всіх цін товарів до кількості оборотів грошової одиниці.

Важливий внесок у кількісну теорію зробив англійський економіст Джон Локк, припустивши, що вирішальним чинником, який регулює і визначає вартість грошей(у даному випадку золота й срібла), є їх кількість. Цей висновок

Дж. Локка використовували ідеологи промислової буржуазії, що почала розвиватися, для критики меркантилізму. Це сприяло розвінчанню металістичної концепції грошей.

Передумовою виникнення трансакційної теорії американського вченого Ірвінга Фішера було розуміння того, що розвиток товарного виробництва призводив до ускладнення як самого обміну товарів, так і всього процесу ціноутворення. Саме Фішер привернув увагу громадської думки до загострення проблем ціни та інфляції.

Кембриджська версія виникла на початку XX ст. Її засновниками і прихильниками стали такі відомі англійські економісти, як А. Маршалл, А. Пігу, Д. Робертсон та ін.

В період загострення економічних та соціальних труднощів Джон Мейнард Кейнс - англійський економіст, засновник кейнсіанського напряму в економічній науці - теоретично довів, що без втручання держави механізм ринкової конкуренції не може забезпечити ефективне використання головних факторів виробництва. Він став фактично засновником одного з істотних напрямів теорії грошей — «теорії державної грошової політики». Науковець розробив концепцію регульованого ціноутворення і підконтрольної інфляції, довів можливість впливу держави на динаміку цін.

Нині частина економістів-теоретиків розвиває основні тези кейнсіанства. Так само як Дж. М. Кейнс вони вважають, що інфляційні недоліки та нееластичність цін, заробітної плати та відсоткових ставок є основними складовими для розуміння та прогнозування майбутнього розвитку економіки. У той самий час вони розуміють недоліки традиційної кейнсіанської концепції.

Таким чином, ці економісти розвивають сучасні теорії, використовуючи при цьому окремі положення класичної школи, які, на їхню думку, мають важливе значення.

Список використаних джерел:

1. Кількісна теорія грошей. URL: https://buklib.net/books/24500/
2. О.О. Томілін О.А. Гаврилова Г.С. Демчук Гроші та кредит Опорний конспект лекцій для студентів спеціальності 7. 050104 «Фінанси» Полтава 2009. С 25, 26, 30, 31, 33.. URL: https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/70274431-0a63-4c49-bf6f-4b7e9d2f5250/content
3. Презентація лекції на тему: "Кількісна теорія грошей". URL: https://vseosvita.ua/library/prezentacia-lekcii-na-temu-kilkisna-teoria-grosej-511324.html
4. Класична кількісна теорія грошей. URL: https://studentam.net.ua/content/view/5100/132/

Донєв Р.С.
Здобувач 43 групи ФФБС
Науковий керівник: **Жердецька Л.В.**
Д.е.н., доцент кафедри банківської справи

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ

Міжнародні стандарти зеленого банкінгу визначаються «Екологічними та соціальними стандартами» Світового Банку. Цей документ визначає такі напрями забезпечення Стандартів: оцінка та управління екологічними та соціальними ризиками; праця та умови праці; ефективне використання ресурсів, запобігання та управління забрудненнями; здоров'я та безпека громади; вилучення землі, обмеження у використанні землі та вимушене переселення; збереження біорізноманіття та стале управління живими природними ресурсами; корінні народи/Традиційні місцеві громади країн Африки на південь від Сахари; культурна спадщина; фінансові посередники; залучення зацікавлених сторін [1].

Фінансові посередники визнають, що міцні внутрішні ринки капіталу та фінансові ринки, а також доступ до фінансування є важливими для економічного розвитку, зростання та зменшення бідності. Фінансові організації зобов'язані здійснювати моніторинг та управління екологічними та соціальними ризиками та наслідками свого портфеля та субпроєктів фінансових установ, а також здійснювати моніторинг портфельних ризиків відповідно до характеру посередницького фінансування. Спосіб, у який посередник керуватиме своїм портфелем, матиме різні форми, залежно від ряду міркувань, включаючи його спроможність, характер і обсяг можливого фінансування [1].

В сучасних умовах банки при здійсненні кредитування повинні також враховувати ризики навколишнього середовища та соціальні ризики. Ризик навколишнього середовища означає будь-які тимчасові або постійні зміни ландшафту, атмосфери, ґрунту, води, рослин або тварин, спричинені діяльністю людини. Соціальний ризик включає (1) трудові стандарти та умови найму; (2) вплив на громаду, як-от громадське здоров'я, безпека, безпека, гендерна рівність, вплив на корінні народи та культурну спадщину, придбання землі або потенційне зменшення засобів до існування людей у результаті проекту діяльність; (3) охорона праці та безпека. Соціальний ризик також включає непропорційний вплив на вразливі, вимушене переселення та доступність основних послуг. Загальний рейтинг залежно від рівнів цих ризиків відображає збалансовану оцінку комбінованих екологічних і соціальних ризиків [2].

Список використаних джерел:

1. Environmental and Social Standards (ESS). URL: https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/environmental-and-social-framework/brief/environmental-and-social-standards (дата звернення 01.04.2024).
2. Environmental and Social Risk Categorisation List. URL: https://www.ebrd.com/downloads/about/sustainability/ebrd-risk-english.pdf (дата звернення 01.04.2024).

Драмашкова А. І.
Здобувачка 21 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

АНТИКРИЗОВІ ЗАХОДИ НБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розгортання повномасштабної війни в Україні 24 лютого 2022 року стало непередбачуваним викликом для всієї економіки країни, зокрема для її банківської системи. До початку бойових дій українські банки демонстрували позитивну динаміку відновлення після кризи, пов'язаної з пандемією COVID-19. Обсяг активів банківського сектору в січні 2022 року становив 2,1 трлн грн і продовжував зростати [1]. Однак вже з перших днів війни банки зіткнулися з серйозними проблемами.

Через активні бойові дії та загрозу обстрілів багато банківських відділень у східних, південних та центральних регіонах України були вимушені припинити роботу та евакуювати персонал і обладнання. За даними НБУ, у 2022 рік банки скоротили кожне п’яте відділення [2]. Крім того, банки зазнали значних збитків через руйнування або пошкодження інфраструктури - приміщень, банкоматів, терміналів тощо.

З початком повномасштабної війни Росії проти України кіберпростір став одним з головних фронтів протистояння. Російські хакерські угруповання та кіберпідрозділи армії РФ посилили атаки на комп'ютерні системи українських банків. Використовувалися шкідливі програми, DDoS-атаки, фішинг та інші загрози. Незважаючи на терміново вжиті контрзаходи з кібербезпеки, окремі банки зазнавали успішних атак, що призводило до збоїв в обслуговуванні клієнтів, витоку даних тощо [3].

Серед основних викликів для банківського сектору в умовах війни можна виділити питання кібербезпеки, необхідність ретельного управління кредитними, операційними та іншими ризиками, втрату значної частини доходів через скорочення бізнес-активності та потребу формування резервів під можливі збитки від кредитних операцій [4].

З метою стабілізації ситуації в банківській системі та економіці загалом НБУ здійснив комплекс антикризових заходів. Зокрема, центральний банк підвищив облікову ставку з 10% до 25% річних, продовжив строки для реструктуризації непрацюючих кредитів, тимчасово послабив ряд економічних нормативів для банків [5]. Важливим кроком стало запровадження програм з докапіталізації системних банків для нарощування їх стійкості, запровадження якої розпочали ще до початку повномаштабного вторгнення рф на територію нашої держави.

Підсумовуючи, можна сказати, що банківська система України зазнала серйозних випробувань в умовах військової агресії, проте змогла зберегти працездатність і продовжити обслуговувати громадян та економіку в надзвичайних умовах.

Подальша державна підтримка відіграватиме ключову роль у функціонуванні банківського сектора, адже саме банки мають забезпечити фінансування процесів відбудови країни.

Список використаних джеред:

1. Основні показники діяльності банків. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1(дата звернення: 18.04.2024).
2. Еркес О., Калита О., Сундук Т. Банківська система України в умовах війни. Scientia·Fructuosa (Вісник Київського національного торговельно-економічного університету). 2022. № 144(4). С. 122–133. DOI: https://doi.org/10.31617/1.2022(144)09 (дата звернення: 05.04.2024)

Дуленко З.В.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ УКРАЇНИ

Після завершення військових дій нагальною проблемою для України постане відновлення постраждалих регіонів, в яке буде входити: будівництво багатоквартирних будинків, відновлення постраждалих заводів, побудова комерційних помешкань, шкіл, садочків тощо. Всі ці заходи потребують дуже великих коштів, які буде дуже тяжко зібрати самостійно юридичній особі або фізичній особі-підприємцю, тому населенню, а саме: підприємцям знадобиться допомога держави та банків у вигляді додаткових пільг та наданні інвестиційних кредитів відповідно.

Інвестиційне кредитування – це сукупність економічних відносин, що виникають між кредитором і позичальником з метою надання коштів позичальнику на реалізацію власного інвестиційного проекту, який по своїм термінам окупності є середньо- та довгостроковим.

Найбільша кількість інвестиційних кредитів у 2021 році була надана у місто Київ (10905,09 млн.грн.), Київській області (2538,00 млн.грн.), Львівській області (1327,04 млн.грн.), Харківській області (1166,90 млн.грн.) та Дніпропетровській області (1156,09 млн.грн.). Найменший обсяг інвестиційних кредитів у 2021 році отримали Чернівецька область (30,05 млн.грн.), Луганська область (76,28 млн.грн.) та Закарпатська область (97,94 млн.грн.). Для стимулювання надання інвестиційних кредитів у повоєнний період у найбільш

постраждалі території, такі як Луганська, Донецька, Запорізька, Херсонська, Харківська, Сумська та Чернігівська області, на нашу думку, державою буде розроблено програму підтримки таких інвестиційних кредитів по прикладу роботи державної програми «єОселя».

Аналізуючи статистичні дані (рис.1) можна сказати про не високий рівень кількості інвестиційних кредитів та їх тенденцію до зниження навіть у довоєнний період, дана ситуація склалась через ряд чинників:

- ризик неповернення інвестиційного кредиту через неправильну оцінку ефективності інвестиційного проекту;
- необхідність довгострокових залучень у банках, проте відповідно до нестабільності політичної, економічної та соціальної середовищ в Україні позичальники схильні до короткострокових вкладень;
- бажання банків вкладати кошти у менш ризикові та більш доходні проекти, а саме у підприємства зі швидкою оборотністю капіталу, цінні папери тощо.

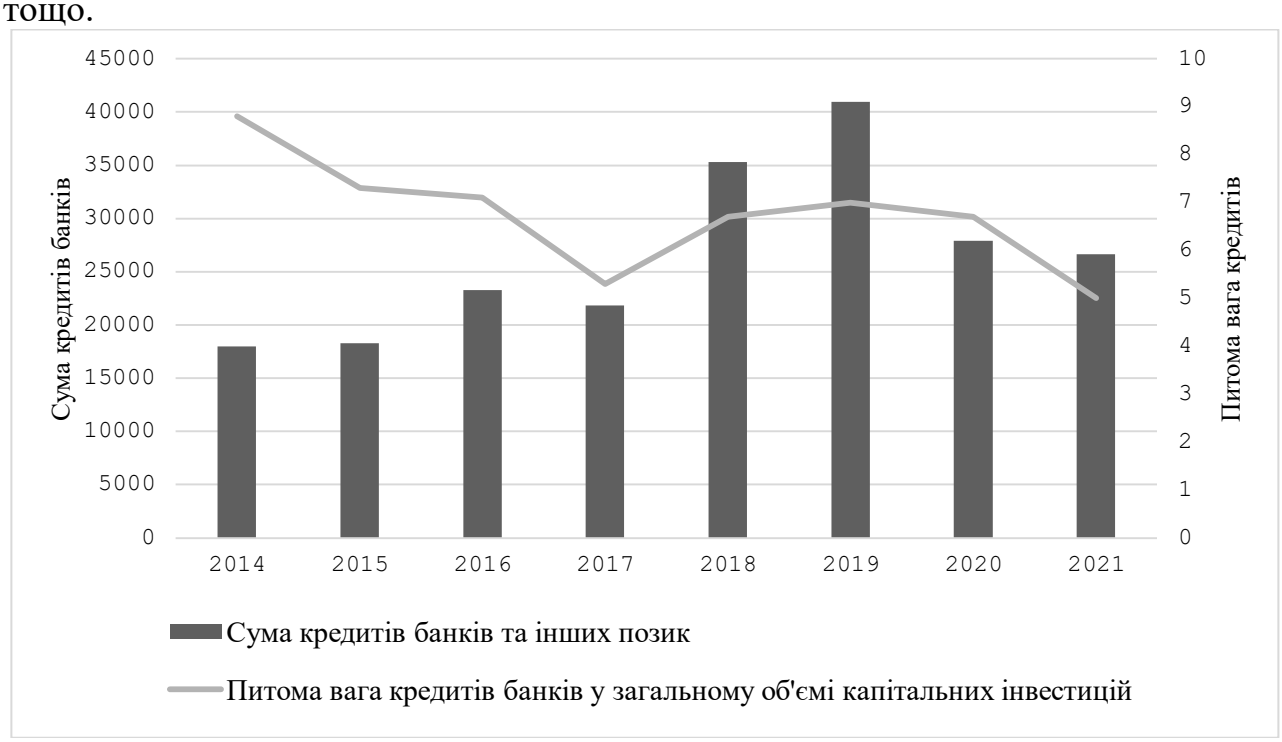

Рис. 1. Капітальні інвестиції за рахунок кредитів банків та інших позик, млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [2]

Отже, підприємців у післявоєнний період необхідно буде мотивувати відкрити свій бізнес не на вже розвиненій території, а на деокупованих територіях, де все необхідно розпочинати дійсно з нуля: від фундаменту будівлі до набора працівників, яких потрібно буде зацікавити повернутися у свої міста після проходження адаптації на нових територіях країни або закордону, тому умови праці, заробітна плата і інше мають бути на високому рівні.

Все це великі вкладення, термін окупності яких десятки років. Тому дуже важливим фактором розвитку та відбудови постраждалих територій стане саме

інвестиційний кредит, за допомогою якого підприємства зможуть якнайшвидше отримати кошти для старту свого бізнесу.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/.
2. Іванець І.В., Жолнерчик Г.Ю. БАНКІВСЬКЕ ІНВЕСТИЦІЙНЕ КРЕДИТУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВЕ ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ. *ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ: проблеми теорії і практики*. 2018. Т. 1, № 24. С. 37–44.
3. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/.
4. Сітарчук А.Ю. СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЙОГО РОЗ'ВЯЗАННЯ. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір*. 2013. № 1(99). С. 355–360.

Дуленко З.В.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕКИ ГОТІВКОВИХ КОШТІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Захищеність національної валюти завжди є актуальною темою досліджень, особливо під час дії воєнного стану. В серпні 2022 року стало відомо, що в готівковому обігу з’явилися навмисно пошкоджені банкноти банками, що залишились на тимчасово окупованих територіях країни, ця готівка є викраденою окупантами або мародерами із захоплених відділень банків.

Контроль за справжністю банкнот здійснюється на багатьох рівнях діяльності банку: починаючи з перевірки грошей отриманих від інкасаторів, завершуючи контрольним перерахуванням та перевіркою готівки у сховищах банку.

Забезпечення безпеки касових операцій здійснюється в двох напрямках: особливим обладнанням приміщень банків, де проводяться такі операції, та робочих місць працівників банків, зайнятих у них та особливою поведінкою працівників банків під час емісійно-касової роботи.

При виявленні фальшивих грошових знаків касир повинен повідомити про це своєму безпосередньому керівнику. По факту виявлення фальшивих грошових знаків складається акт з вказанням серії, номеру і номіналу банкнот.

Про даний факт в обов'язковому порядку повідомляється правоохоронним органам, а фальшиві грошові знаки вилучаються.

Сучасний захист банкнот забезпечується рядом елементів, такими як: водяні знаки, захисна стрічка, наскрізний елемент, «віконна» захисна стрічка, елемент SPARK, латентне зображення, рельєфні елементи, мікротексти. Окрім візуальних елементів захисту також на купюрі є ультрафіолетові, інфрачервоні та магнітні елементи захисту.

Система захисту гривні відповідає міжнародним стандартам, а порівнюючи показники кількості підроблених гривень за даними НБУ з кількістю підроблених євро за даними ЄЦБ (рис.1) можна сказати навіть про більшу захищеність гривні. У 2023 році було виявлено 2,1 підроблену гривню на один мільйон штук та 16 підроблених євро на один мільйон штук.

Навіть від початку повномасштабного вторгнення НБУ вдається значно зменшити кількість підроблених банкнот у порівнянні 2021 та 2022 років (рис.1) зі значеннями 7,1 та 2,2 підроблених купюр на один мільйон штук відповідно, то можна зазначити, що цей показник зменшився на 4,9 підроблених купюр на один мільйон штук. Значне зменшення рівня цього показника було досягнуто не дивлячись на те, що на 2022 – 2023 роки припадає найбільша за останні роки кількість готівки в обігу, що було пов'язано з умовами невизначеності та відключеннями світла, коли населення України масово знімали свої збереження з поточних рахунків.

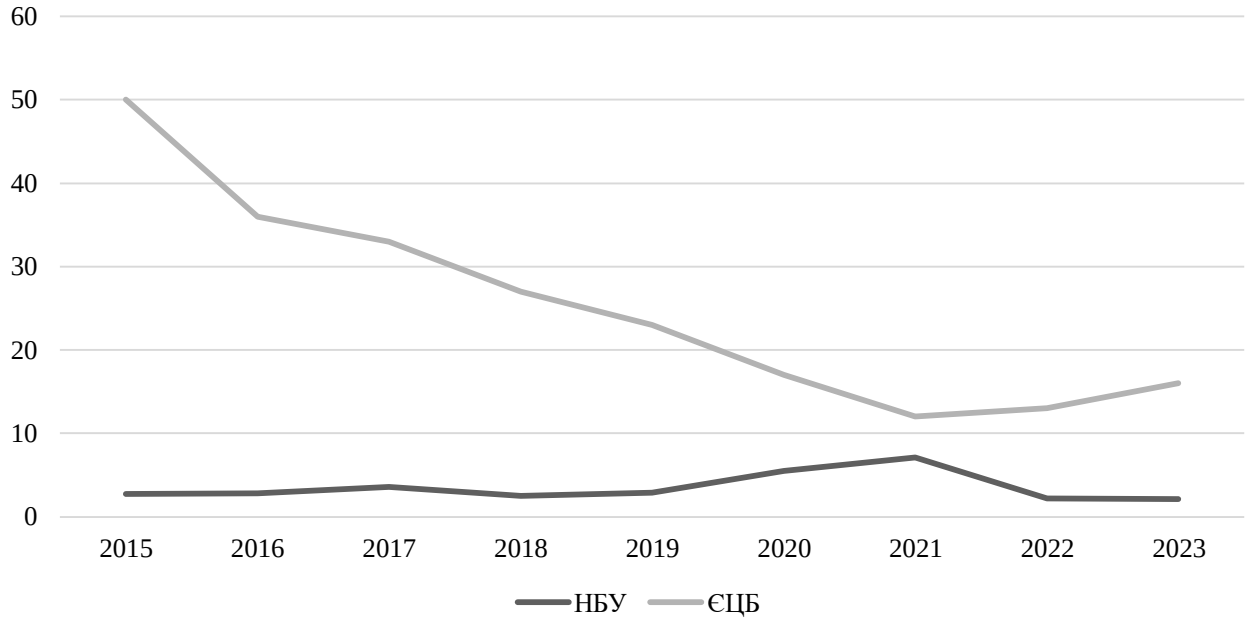

Рис. 1. Рівень підроблення банкнот на 1 млн. шт.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [1]

Враховуючи все вище зазначене можна сказати, що шляхи захисту гривні НБУ є дієвими у боротьбі з підробленням банкнот. Цей результат було досягнуто за рахунок введення банкнот нового покоління, зокрема високих номіналів 100, 200, 500 та 1 000 гривень з використанням інноваційних оптично-змінних

елементів захисту, що допомагає населенню України легко перевірити справжність купюри.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Рівень підроблення банкнот гривні у 2023 році залишався низьким. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/riven-pidroblennya-banknot-grivni-u-2023-rotsi-zalishavsya-nizkim.
2. Про затвердження Змін до Положення про організацію готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період : Постанова Нац. банку України від 21.12.2020 р. № 163. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-20#Text.
3. Про затвердження Положення про організацію готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період : Постанова Нац. банку України від 05.05.2018 р. № 51 : станом на 1 січ. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051500-18#Text.

Єфанова Ю.В.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

ОСОБЛИВОСТІ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

У 2017 році іпотечне кредитування користувалося великим попитом серед різних типів підприємств, проте з часом інтерес до цієї послуги послабився [1]. Навіть під час економічної кризи 2022 року, спричиненої початком повномасштабної війни, підприємства середнього та великого бізнесу активно використовували іпотечні кредити. Іпотечні кредити допомогли більшості підприємств зберегти свою позицію на ринку з мінімальними втратами та підвищити їх інвестиційну привабливість, що дозволило їм вийти на європейський рівень.

Можливі ризики, що можуть вплинути на операційну діяльність банківських установ, є обумовлені зовнішніми чинниками [2]. Якщо аналізувати ризики іпотечного кредитування під час воєнного стану, то можна виділити декілька основних: збільшення відсоткових ставок, зниження цін на нерухомість, зміна умов кредитування, нестабільність робочих місць і доходів.

Ці ризики можуть збільшити фінансовий тиск на позичальників і ускладнити управління їхніми іпотечними кредитами під час воєнного стану.

Іпотечне кредитування в Україні стало популярним серед підприємств, навіть у період військового стану та економічної кризи. Воно використовується домогосподарствами у всіх галузях діяльності. Хоча іпотечне кредитування має свої позитивні сторони, такі як підтримка підприємств, регулювання кредитно-грошових відносин, зменшення рівня інфляції, воно також несе ризики як для кредиторів, так і для позичальників. Досліджуючи фінансову систему, важливо акцентувати увагу на управлінні ризиками та їх причинами. Кожен учасник послуги має забезпечити себе відповідним механізмом мінімізації ризиків, стежачи за економічною ситуацією та змінами в країні.

У другій половині 2023 року іпотечний ринок пережив значні позитивні зміни. Цей розвиток був стимульований зниженням облікової ставки Національного банку України та активізацією державних програм, зокрема "єОселі". Обсяг іпотечних кредитів у портфелях банків зріс до 25,5 млрд гривень до кінця третього кварталу 2023 року. Зокрема, у жовтні-листопаді спостерігалося найбільше зростання, коли частка житла, купленого за позичковими коштами, досягла 5,8%, найвищого рівня за багато років. Ощадбанк у 2023 році надав понад 2 600 кредитів "єОселя" на суму 3,6 млрд гривень, що перевищує показники 2021 року. Частка банку на іпотечному ринку склала 43%, що свідчить про його значний вплив. Цей ріст підкріплює довіру до фінансових установ, який був результатом дії державних програм, спрямованих на підтримку позичальників та будівельників, активізації банківської діяльності, макроекономічної стабілізації та поліпшення умов кредитування для населення. [3]

Чому варто акцентувати увагу на розвитку іпотечного кредитування в Україні? Досвід країн з розвиненою економікою демонструє, що іпотечні позики є суттєвою складовою кредитного портфеля банків. Особливо це стосується США та країн Європейського Союзу, де значна частина кредитів надається під заставу нерухомості. Це забезпечує доступність житла та сприяє розвитку житлового сектору. Крім того, у іноземних країнах іпотечне кредитування розглядається як засіб інвестування. Іпотечне кредитування є ключовим інструментом економічного зростання для України, тому державна підтримка в цій сфері має посилюватися та удосконалюватися. Це може відбуватися шляхом регулювання процентних ставок, надання пільгових кредитів, а також розвитку інфраструктури оцінки та реєстрації нерухомості.

Незважаючи на низку перешкод, ринок нерухомості в Україні продовжує свій розвиток і має перспективи. Потреба людей у житлі залишається актуальною. У 2023 році в Києві та Київській області було укладено 2 664 угоди іпотеки на загальну суму 4,5 млрд гривень. Високий інтерес до іпотечного кредитування також спостерігався в Львівській, Рівненській та Вінницькій областях. Отже, інтерес до іпотечного кредитування не обмежується лише великими містами. Це свідчить про розширення можливостей для придбання житла по всій Україні. Банки також продовжують активно працювати. Вони демонструють гнучкість і готовність підтримувати економіку навіть у складних умовах. Обсяг іпотечного кредитування у 2023 році значно зріс, що свідчить про стійкий інтерес до інвестування в нерухомість та позитивний настрій щодо

майбутнього економіки. Також, попит на вторинний ринок зростає, умови на первинному ринку складні через затримки у новобудовах та проблеми зі залученням робочої сили. В той же час, вторинний ринок є більш стабільним. Готові до експлуатації житлові об'єкти стають привабливими для покупців, а незначне зростання цін свідчить про стабілізацію ситуації на ринку. Держава планує запровадити іпотечні програми для підтримки новобудов. Це сприятиме підвищенню попиту на об'єкти нерухомості, що знаходяться на стадії будівництва, та відновить будівельну галузь.

Список використаних джерел:

1. Іпотечний кредит: Енциклопедія сучасної України/світ-суспільство-культура. Том 11. URL: https://esu.com.ua/article-12586 (дата звернення: 26.03.2024).

2. Панченко О. І., Белорус А. В., Мартиненко Д. О., Григоренко Г. А. Ризики іпотечного кредитування та їх страхування. Фінансові дослідження. 2019. № 1 (6). URL: http://surl.li/hmswl (дата звернення: 26.03.2024).

3. Кредити за програмою єОселя. 2023. URL: https://gwaramedia.com/pilhovi-kredyty-po-prohrami-ieoselia-zmohly-otrymaty-blyzko-1-vid-usikh-zaiavok/ (дата звернення: 26.03.2024).

Завадський В.В.
Здобувач 33Ф групи ФФБС
Науковий керівник: **Завадська Д.В.**
Д.е.н., професор кафедри банківської справи

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Забезпечення фінансової безпеки банківських установ є нагальною вимогою сьогодення, зокрема в контексті глобальних політичних невизначеностей та економічних потрясінь. Адаптація до швидко змінних умов вимагає глибокого аналізу та оновлення підходів до забезпечення стійкості банків, що робить дослідження в цій сфері особливо актуальним і значущим.

Науковці все ще обговорюють дефініції та підходи до фінансової безпеки банків, підкреслюючи необхідність збалансованої і стійкої системи для забезпечення сталого розвитку банківської сфери. Фінансова безпека банківських установ розглядається як здатність банку підтримувати збалансований фінансовий стан і стійкість до загроз, що гарантує виконання зобов’язань та сприяє розвитку. За О. Криклієм [1], це передбачає збалансованість показників і стійкість до загроз. О. Барановський [2] та А. Єпіфінов [3] акцентують увагу на умовах, що запобігають небезпечним впливам, забезпечують фінансову стійкість та дозволяють банку досягати цілей.

Визначення фінансової безпеки включає також ідентифікацію та протидію загрозам для захисту фінансових інтересів і досягнення стратегічних цілей.

Банківські установи в Україні зіткнулися зі значними викликами в умовах війни, що загострило невизначеність та численні загрози, критично впливаючи на фінансову безпеку держави. Воєнний стан акцентує потребу в особливих заходах для забезпечення фінансової стійкості банків, що включає розробку та впровадження інструментів для ефективної ідентифікації та моніторингу внутрішніх та зовнішніх загроз, а також розроблення стратегій для мінімізації їх негативного впливу.

До зовнішніх загроз відносяться: політична нестабільність, перебої у міжнародних фінансових відносинах, загрози кібербезпеці, фізичні атаки на інфраструктуру, економічні санкції та інші фінансові обмеження, що впливають на економіку України опосередковано через зменшення торгівлі з росією, заморожування російських активів, які могли б використовуватися в двосторонніх проєктах.

Міжнародні санкції та обмеження створюють додаткові виклики для міжнародних операцій українських банків, змушуючи їх адаптуватися до нових умов та шукати альтернативні шляхи для здійснення платежів та фінансування. У відповідь на це, Національний банк України розробляє спеціальні регуляторні ініціативи для підтримки банків та забезпечення їхньої ліквідності.

Фізичні напади на інфраструктуру банків та масштабні кібератаки, ілюструють потребу в комплексних технологічних рішеннях та підвищенні кібербезпеки. Відповідно до цього, українські банки активно впроваджують заходи захисту, зокрема блокчейн-технології для забезпечення безпеки транзакцій та захисту даних.

Внутрішні загрози, в свою чергу, складаються не тільки з недосконалості системи управління та ризиків кредитування, але й підвищеної вразливості до фінансового шахрайства в умовах хаосу, недостатній захист важливої інформації та можливість внутрішньої зради серед працівників.

Управління фінансовою безпекою в умовах війни вимагає тісної співпраці між внутрішніми структурами банку та зовнішніми суб’єктами, зокрема державними органами, для створення умов, що мінімізують ризики від воєнних дій. Ефективна координація з державними структурами і чітка реалізація внутрішніх політик є ключовими для забезпечення стабільності та надійності банківських операцій.

Комплексний підхід до захисту фінансової безпеки складається з чіткого обліку і нормативного регулювання, спеціалізованих заходів для захисту від специфічних воєнних загроз. До заходів захисту віднесемо енхансмент контролю за готівкою та доступом до каси, посилення фізичного та електронного захисту інформаційних систем, а також розробку процедур швидкого реагування на кризові ситуації [4; 5]. Важливим також є забезпечення професійного підбору і постійного навчання персоналу, зокрема в аспектах кризового управління та роботи в умовах війни.

Конфіденційність і системність у реалізації заходів безпеки є вирішальними для успіху системи управління фінансовою безпекою банку, адаптованої до воєнних умов.

На завершення зазначимо, що аналіз загроз фінансової безпеки та розробка методів їх протидії є невід'ємною частиною стратегії забезпечення не тільки стабільності, але й довіри клієнтів та інвесторів до фінансового сектору України в складних умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). Київ. 2014. 760 с.
2. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру. Економіка і прогнозування. 2006. № 1. С. 7–26. С. 13.
3. Фінансова безпека підприємств і банківських установ. URL: https://pravo.studio/finansov-osnovyi/finansova-bezpeka-pidpriemstv-bankivskih.html (дата звернення: 01.04.2024).
4. Барановський О. І. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. Вісник Національного банку України. 2014. № 9. С. 17-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnbu_2014_9_15 (дата звернення 30.03.2024).
5. Про внесення змін до Положення застосування Національним банком України заходів впливу № 86 від 29.04.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0086500-22#Text (дата звернення 30.03.2024).

Загон Є. В.
Здобувач 13 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

Валютно-фінансові відносини є невід'ємною складовою економіки окремої держави і світового співтовариства. Оптимальні та ефективні механізми валютного регулювання забезпечують стабільність та продуктивність відносин в окремій країні, а також у світі, захищають національні валютні системи від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, стимулюють розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, сприяють вирішенню економічних проблем держави.

Формування Європейської валютної системи (ЄВС) проходило в кілька етапів, що дозволяло кожній країні проводити самостійну національну валютну

політику. Спочатку була створена європейська розрахункова одиниця екю, яку згодом конвертували в євро. Спочатку валютні угоди між західноєвропейськими країнами укладалися переважно на двосторонній основі.

Не менш важливим кроком у монетарних відносинах було функціонування Європейського платіжного союзу (EUP) у 1950-1958 роках. Європейський платіжний союз об'єднує 17 країн Західної Європи. Розрахунки в ЄПС здійснюються в грошових одиницях – епунітах, які своїм золотим вмістом були наближені до 1 долара США. Епуніт був прототипом, з якого в наступних роках була створена європейська грошова одиниця – ЕКЮ [1].

У 1958 році 12 європейських країн об'єдналися, а в 1990 році приєдналися ще 3 країни, утворивши потужний європейський економічний і валютний блок ЄВС. Процес об'єднання відбувається поетапно. У 1957 р. було підписано Римську угоду про створення Європейського економічного співтовариства, що відкрило шлях до нового етапу розвитку валютно-економічних відносин.

На початку створення Європейської економічної спільноти не передбачало створення єдиної валютної Європи, але з середини 70-х років лідери ЄЕС намагалися провести валютну інтеграцію та здійснити державний контроль за коливанням валют [2].

Необхідність використання євро зумовлена тим, що ринок, який існує в країні, не може функціонувати через наявність національних грошових систем. Успішна економічна інтеграція неможлива без спільної валюти або встановленого валютного курсу між країнами. Єдина валюта усуває всі проблеми, пов'язані з вільним рухом капіталу, товарів, послуг і робочої сили. Іншою важливою причиною появи єдиної валюти є зростання залежності економіки Західної Європи. Єдина валюта може захистити юридичних і фізичних осіб від непередбачених коливань обмінних курсів і дозволити порівнювати ціни на товари та послуги в рамках валютного союзу [3].

Створення ЄВС стабілізувало ціни та курс валют в ЄС, що призвело до створення спільного ринку. Це не допомогло з вирішенням проблеми здійснення єдиної валютної політики. Основною валютою все ще вважалась німецька марка. Вирішення було у створенні валютного союзу, спрямованому на припинення нерівності національних валют і впровадження єдиної монетарної політики ЄС. Міцність використаної організаційної структури відповідає моделі Федеральної резервної системи США і здійснений перехід в єдину валюту – євро (EUR) [4,5].

1 січня 1999 року о 00:00 за європейським часом країни Європейського економічного та валютного союзу (ЄВС) запровадили єдину валюту євро (EUR) і почали використовувати її для безготівкових розрахунків. Завдяки цим заходам курси національних валют країн-учасниць були суворо зафіксовані щодо євро, а євро стало повністю самостійною грошовою одиницею [6]. На той час євро та національні валюти діяли паралельно і були законними. Торги євро розпочалися 4 січня 1999 року. Він увійшов в готівкоіий обіг у 2002 році.

Проведеним дослідженням встановлено, що процес вступу України до Європейського Союзу (ЄС) є значним кроком у зміцненні європейських аспірацій країни. Заявка на членство, подана в умовах російсько-української війни, відображає прагнення України до поступової інтеграції в єдиний ринок

ЄС. Європейська комісія рекомендувала надати Україні статус кандидата, що є важливим кроком на шляху до повноцінного членства. Однак, для досягнення цієї мети, Україні необхідно виконати ряд реформ, які були висунуті ЄС. Переговори про вступ розпочалися, і хоча процес може бути тривалим, він відкриває нові можливості для України на шляху європейської інтеграції

Список використаних джерел

1. Мітрі Ж. Ю. Становлення Європейського валютного союзу та його вплив на міжнародні ринки капіталів. К., 2012. 19 с.

2. Вірван Л. Нова валюта старої Європи: перспективи розвитку // Банківська справа. 2014. № 3. С. 36- 38.

3. Лисенко О. У долара незабаром з"явиться конкурент // Галицькі контракти. 1998. № 50. С. 22–23.

4. Олійник А. А. Національна валютна система в умовах глобалізації / А. А. Олійник // Економічний простір. 2016. № 110. С. 27-38.

5. Мітрі Жорж Юсеф. Європейська валютна спільнота: здобутки та втрати // Вісник Київського університету. Міжнародні відносини. 2012. Вип. 7. Ч. ІІІ. – С. 94-98.

6. Кузнєцов О. В. Аналіз порівняльних переваг євро відносно до долара та координація міжнародної валютної політики // Вісник Київського університету імені Т. Шевченка. 1999. Вип. 13. С. 40 43.

Іваненко Л. А.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

АНАЛІЗ КРЕДИТУВАННЯ МСБ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Банки забезпечують доступ до капіталу для розвитку малих та середніх підприємств і є важливим джерелом фінансування в умовах воєнного стану, коли бізнес стає вразливим до економічної та політичної нестабільності. Банки сприяють функціонуванню та розвитку МСБ, надаючи їм фінансову підтримку, включаючи пільгові кредити та спеціальні кредитні схеми. Дослідження динаміки кредитування цього сектору є важливим для оцінки його розвитку та необхідності подальшої підтримки.

Проаналізуємо динаміку кредитування малого та середнього бізнесу за три роки - з 2021 по 2023 рік (рис.1). У 2021 році спостерігався високий рівень кредитування всіх трьох категорій суб'єктів господарювання. Обсяг кредитів середньому бізнесу становив 213,231 млрд грн, малому - 86,517 млрд грн,

мікропідприємствам - 158,812 млрд грн. У наступні два роки спостерігалася інша динаміка змін. Фінансовий стан середніх підприємств залишався стабільним.

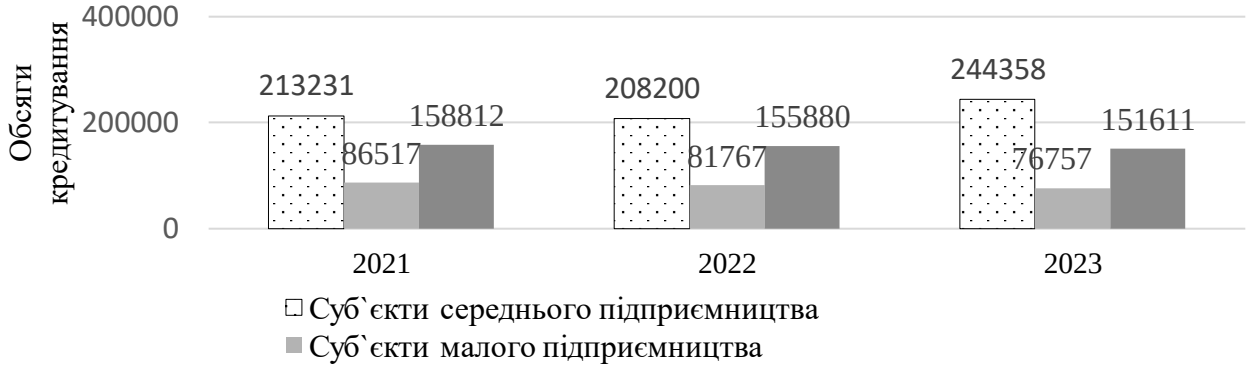

Рис.1 Динаміка кредитування малого та середнього бізнесу в період з 2021-2023 (млн. грн)

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Проте кількість наданих кредитів дещо зменшилася. У 2023 році обсяг кредитів цьому сегменту склав 244,358 млн грн, що свідчить про зростання на 15% в порівняні з 2021 роком. Водночас малі та мікропідприємства продовжують відчувати труднощі з початком роботи. Кількість кредитів, наданих цим категоріям, суттєво зменшилася. Наприклад, у 2023 році обсяг кредитів малому бізнесу склав лише 76,757 млн грн, що вказує на темпи зниження кредитування на 11% порівнюючи з 2021 роком. Аналогічна ситуація для мікропідприємств - обсяг кредитів зменшився до 151,611 млн грн, що на 5% менше ніж у 2021.Значний вплив на обсяг кредитування може мати відсоткова ставка. Воєнний стан супроводжується нестабільністю на ринку, що призводить до зростання ризиків для бізнесу. Банки та фінансові установи, щоб компенсувати цей ризик, підвищують відсоткові ставки кредитування. Підвищення відсоткових ставок знижує попит на кредити серед малих та середніх підприємств, оскільки вони стають менш доступними. Також це може призвести до зменшення кількості фінансових ресурсів, доступних для кредитування, оскільки фінансові установи можуть переключити свої ресурси на менш ризиковані активи або надавати кредити більшим підприємствам.

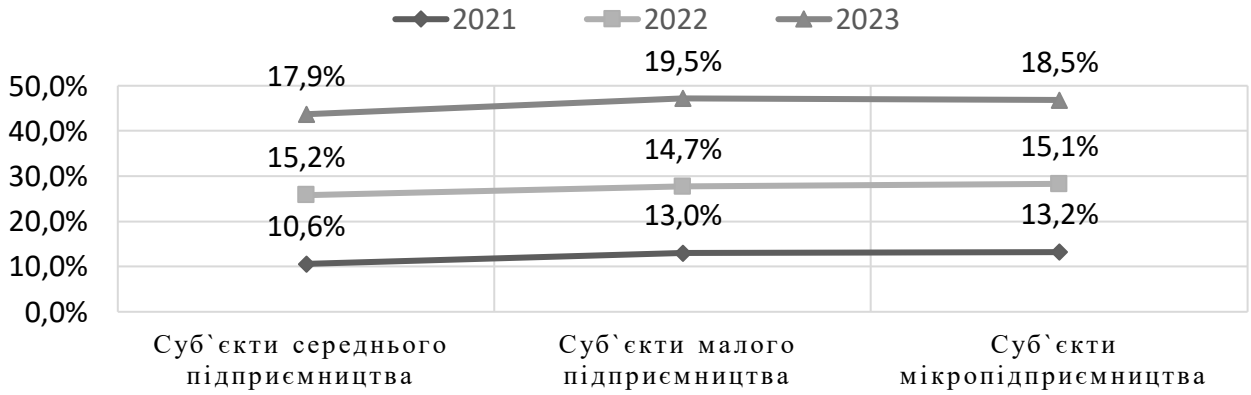

Рис.2 Процентні ставки для кредитування малого та середнього бізнесу в період з 2021-2023 р.

Джерело: сформовано автором на основі [1]

Проаналізувавши обсяги кредитування МСБ можна зробити висновки, що у даному секторі економіки під час воєнного стану в Україні, спостерігається неоднорідна тенденція в кредитуванні різних категорій підприємств. Водночас із загальним зростанням обсягів кредитування середнього бізнесу, малий та мікробізнес стикнулися зі зменшенням доступу до фінансових ресурсів. З цієї проблеми випливає необхідність впровадження рекомендацій, спрямованих на забезпечення стабільного доступу різних за розміром суб'єктів домогосподарств до фінансових ресурсів шляхом розробки спеціальних програм кредитування, підтримки розвитку альтернативних джерел фінансування, таких як випуск облігацій та консультаційного супроводу у фінансовому плануванні та управлінні ризиками. Такий підхід сприятиме сталому розвитку та зростанню конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу в Україні.

Список використаних джерел

1. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial (дата звернення: 31.03.2024)
2. Грищук Н. В. Особливості сучасного кредитування представників малого та середнього бізнесу. Ефективна економіка. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9895 (дата звернення: 31.03.2024)

Іваненко Л. А.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАГРОЗ НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ

У сучасному світі тема інформаційної війни набуває все більшої актуальності. Вона зачіпає різні сфери життя, в тому числі бізнес та банківську сферу. Банки як ключові гравці фінансового сектору не залишаються осторонь цього явища. Фінансова стабільність, довіра клієнтів та репутація установ суттєво залежать від рівня інформаційної безпеки та надійності збереження банківської таємниці в банківській сфері.

В положенні «Про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах» визначають поняття інформаційної безпеки як комплекс організаційних заходів банку, програмних і техніко-технологічних засобів, що функціонують на всіх організаційних рівнях банку та забезпечують захист інформації від випадкових та/або навмисних загроз, наслідком реалізації яких може стати порушення доступності, цілісності, конфіденційності інформації щодо діяльності банку або його клієнтів [1]. У нинішню цифрову

епоху банківський сектор стикається зі зростаючою вразливістю до систематичних інформаційних загроз та атак. Інформаційна війна в банківській сфері, яка включає маніпуляції, фальсифікацію та поширення дезінформації, може мати серйозний вплив на довіру клієнтів, кібербезпеку та фінансову стабільність.

Поширення неправдивої інформації та дезінформації через соціальні мережі та інші канали може мати негативний вплив на довіру клієнтів до банківських установ. Маніпулятивні повідомлення про нібито "банківську кризу" або "втрату коштів" можуть спровокувати паніку серед клієнтів і призвести до масового зняття коштів. Важливо знати, що злочинці часто використовують соціальні мережі для шахрайства та обману клієнтів банків. Фішингові атаки, фейкові рекламні кампанії та імітація офіційних сторінок банків -лише деякі з методів, які використовуються для отримання особистої інформації та фінансових активів. Важливо знати про ці тактики і вживати необхідних заходів безпеки. Банки використовують технології кібербезпеки для захисту від кібератак та крадіжки конфіденційної інформації. Це включає розробку сучасних систем виявлення загроз, моніторинг та аналіз активності користувачів, а також впровадження шифрування даних. Банки застосовують комплексні стратегії для виявлення, запобігання та реагування на інциденти інформаційної війни. Крім того, очікується, що банківські установи будуть оперативно реагувати на інциденти, співпрацювати з правоохоронними органами та ефективно комунікувати під час викрадення конфенденційної інформації щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку, є банківською таємницею[2]. Уряди та регулятори впроваджують законодавчі та регуляторні заходи для вирішення проблеми інформаційних війн у банківському секторі. Ці заходи включають вдосконалення законодавства з кібербезпеки, встановлення стандартів безпеки даних та проведення регулярних аудитів безпеки.

Окрім традиційних заходів для виявлення та запобігання інформаційним загрозам у своїй діяльності банки активно використовують передові технології штучного інтелекту та аналізу даних. Це включає використання методів машинного навчання для аналізу поведінки користувачів та виявлення аномальних змін у мережах. Такі системи дозволяють банкам вчасно реагувати на потенційні загрози та уникати негативних наслідків кібератаки або інших форм інформаційних атак. Наприклад, аналізуючи великі обсяги даних, банк може виявити незвичну активність на рахунках клієнтів, що може бути ознакою шахрайства або несанкціонованого доступу до системи. Банки також можуть використовувати штучний інтелект для вдосконалення процесів автоматичного виявлення та блокування підозрілих транзакцій, що допомагає запобігти фінансовим втратам і зберегти довіру клієнтів до банківської системи.

Як підсумок зазначимо, що інформаційна війна в банківському секторі є серйозним викликом для стабільності фінансової системи та безпеки клієнтів. Для захисту від цієї загрози необхідна комплексна стратегія, що включає захист від кібератак, виявлення дезінформації та співпрацю з правоохоронними

органами. Тільки такий підхід може бути гарантією стабільності та надійності банківської системи в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про організацію системи внутрішнього контролю в банках України та банківських групах : Постанова НБУ від 02.07.2019 р. № 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-19#Text (дата звернення: 04.04.2024).
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III : станом на 8 берез. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text (дата звернення: 04.04.2024).
3. Руда О. Л. Штучний інтелект та напрями використання в банківській діяльності. *Efektyvna ekonomika*. 2024. № 1. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.1.50 (дата звернення: 03.04.2024).

Ігнатенко Д. Ю.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

ЛІЗИНГОВА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Лізингова діяльність банків є важливим інструментом фінансування інвестицій в основні засоби виробництва, сприяючи модернізації економіки та зростанню бізнесу. Проте, в Україні лізинг не так користується попитом, як звичайний кредит, а повномасштабне вторгнення ще більш негативно вплинуло на функціонування лізингового ринку.

Таблиця 1

Кількість та вартість договорів фінансового лізингу за ІІІ квартали 2021-2023 рр. [1]

Період	Кількість договорів фінансового лізингу, укладених за період, одиниць	Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за період, млн грн
ІІІ квартал 2021	5047	12306,5
ІІІ квартал 2022	1239	2873,9
ІІІ квартал 2023	2125	6634,4

За табл. 1 можна спостерігати суттєву різницю в кількості договорів фінансового лізингу між 3 кварталом 2021 року (до повномасштабної війни) та 3 кварталом 2022 року (після вторгнення). За 3 квартал 2022 року кількість договорів скоротилася на 3808 одиниць. Проте, у 3 кварталі 2023 року кількість договорів лізингу зросла на 886 одиниць, що свідчить про поступове збільшення лізингової діяльності.

Вартість договорів фінансового лізингу зазнала значних змін у 2022 році порівняно з 2021 роком. У 3 кварталі 2022 року вона знизилась на 9342,6 млн грн. Однак, в той же період у 2023 році вартість договорів підвищилася на 3760,5 млн грн. Це свідчить про те, що незважаючи на такий тяжкий економічний стан в країні, спостерігається стійке зростання лізингової активності.

Щодо виключно банківського ринку - послуги фінансового лізингу в другому кварталі 2023 року загалом надавали 20 банків – на три оператори менше ніж минулого року. Вартість нових угод, укладених банками за третій квартал 2023 року, склала 4,8 млрд грн, що на 36,5% більше порівняно з тим самим періодом минулого року [2]. Найбільш активними учасниками у 3 кварталі 2023 року стали: АТ «ТАСКОМБАНК» (28,1% нових угод від загальної вартості), АТ «ПУМБ» (25,4%) та АБ «УКРГАЗБАНК» (16%). Банківський портфель лізингових угод зменшився на 7,1 млрд грн, що на 16% порівнюючи з тим ж періодом минулого року. Три найбільших банки за обсягом лізингового портфеля мають 59% від загальної вартості банківських портфелів. А п’ятка лідерів за обсягом портфеля залишається незмінною, а саме: АТ «ПУМБ», АТ «ТАСКОМБАНК», АТ «Укрексімбанк», АТ КБ «ПриватБанк» та АТ «КРЕДОБАНК» [2].

Важливо додати про державну підтримку, а саме «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%», який допомагає бізнесу працювати, підтримувати малий та середній бізнес, підвищувати обсяги виробництва та створювати робочі місця.

Можна навести приклад щодо Укрексімбанку, який активно співпрацює з виробниками та постачальниками для забезпечення кращих умов придбання техніки, зокрема для мікро та малого бізнесу у сільському господарстві за 5% річних. Також є варіант для комунальних підприємств, які можуть отримати фінансування під 11% річних для благоустрою міст [3].

З боку небанківських установ можна додати, що OTP Leasing – лізингова компанія на українському ринку, що належить міжнародній банківській групі OTP Group – є єдиною лізинговою компанією, що надає програму «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» [4].

Говорячи про переваги фінансового лізингу, можна сказати, що цей вид кредиту дозволяє компаніям отримати доступ до необхідного обладнання та інших активів, вносячи лише мінімальний початковий внесок, надає гнучкі умови погашення, дозволяє підприємствам швидко оновлювати технології та обладнання без значних капіталовкладень. В свою чергу державні програми, такі як "Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%", пропонують низькі відсоткові ставки, що стимулює розвиток економіки та підтримку малих та середніх підприємств.

Можна зробити висновок, що хоча не можна сказати, що лізингова діяльність має такий попит, як до початку повномасштабного вторгнення у 2022

році, але ця діяльність поступово відновлюється. Як у 2023 році, так і на початку 2024 року, банківський і небанківський ринок лізингових послуг демонструє стійку тенденцію до відновлення.

Список використаних джерел:

1. Наглядова статистика. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist
2. Українські банки надали на 36,5% більше лізингу в Q3 2023 році порівняно з тим самим періодом минулого року. *Українське об'єднання лізингодавців*. URL: https://uul.com.ua/2023/ukrayinski-banky-nadaly-na-36-5-bilshe-lizyngu-v-q3-2023-rotsi-porivnyano-z-tym-samym-periodom-mynulogo-roku/
3. Фінансовий лізинг для аграріїв: як допомагати фермерам оновити технопарк перед посівною. *Інтерфакс-Україна*. URL: https://interfax.com.ua/news/blog/967546.html
4. ОТП Лізинг відновив фінансування в межах програми «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%». *OTP Bank*: https://www.otpbank.com.ua/about/news/461720/

Ігнатенко Д. Ю.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасний фінансовий ринок функціонує під впливом низки чинників. Ці фактори швидко змінюються і їх важко прогнозувати, формуючи, таким чином, певну невизначеність для економічних агентів. Невизначеність означає функціонування в економічному середовищі, що постійно та непередбачувано змінюється. В контексті валютного ринку невизначеність проявляється перш за все у різких коливаннях валютних курсів. Наслідком цього є зростання збитків від проведення операцій з валютними цінностями. Саме тому діяльність центрального банку на валютному ринку повинна бути спрямована на оперативне реагування на виклики, що продукуються ззовні, наприклад пандемія COVID-19, широкомасштабне вторгнення з боку рф.

Діяльність центрального банку на валютному ринку є комплексним процесом. Цей процес включає аналіз факторів, що формують валютний курс, розробку інструментів валютної політики та їх послідовну реалізацію, а також обов'язковий моніторинг результатів.

Вторгнення росії на територію України дуже сильно вплинув на економіку України, зокрема на цілі та діяльність Національного банку, та від початку 24 лютого 2022 року почав діяти фіксований валютний курс гривні до іноземних валют[1]. Це було важливо в умовах війни, коли економіка країни зазнавала значних потрясінь. Фіксований курс також допомагав бізнесу та населенню адаптуватися до життя в умовах кризи, спровокованої війною. Наступним кроком було рішення НБУ щодо підвищення облікової ставки з 10% до 25% з 3 червня 2022 року з метою захистити гривневі доходи та заощадження громадян та зниження тиску на валютний ринок з боку попиту [2].

Головним аспектом цих рішень є утримання стрімкого прискорення інфляції, яка у 2022 році становила 26,6%, порівнюючи з 2021 роком, коли інфляція становила 10%, та зберегти безперебійну роботу фінансової системи. До того ж, не втратити довіру фізичних та юридичних осіб до національної валюти та банківської системи.

Треба зазначити, що при високому рівні невизначеності, НБУ намагався обрати ті стратегічне рішення, які мали на меті підтримати баланс між стримуванням інфляції та підтримкою економіки. З одного боку, підвищення ставки було необхідним для того, щоб стримати зростання цін, яке посилювалося внаслідок війни. З іншого боку, підвищення ставки могло призвести до девальвації гривні, що негативно вплинуло б на виробництво та зайнятість.

З липня 2022 року, НБУ частково скасовував обмеження, які діяли з початку 24 лютого 2022 року з метою збалансування попиту та пропозиції на валютному ринку [2]. Це важливий крок на валютному ринку, який дав змогу українським виробникам стати більш конкурентоспроможними, створити рівні умови для різних груп бізнесу та населення, а також підтримати стійкість економіки в умовах війни.

У 2023 році НБУ запровадив Стратегію пом’якшення валютних обмежень, збільшення гнучкості обмінного курсу та відновлення до інфляційного таргетування. За підсумками 9 місяців 2023 року, інфляція сповільнилася з 26,6% до 8,6%, ситуація на валютному ринку у тривалий час була стабільною, що дозволило НБУ з 3 жовтня 2023 року перейти від режиму фіксованого валютного курсу до керованої гнучкості.

За керованої гнучкості курсу саме НБУ покриває структурну компоненту чистого попиту на валюту і в такий спосіб забезпечує можливість курсу рухатися як в один, так і в інший бік. До того ж, різки коливання курсу суттєво обмежуватимуться регулятором [2].

З 27 жовтня 2023 року, НБУ знизив облікову ставку до 16% з метою стимулювання економічного зростання та збільшення кредитування бізнесу. Зниження облікової ставки є важливим кроком для української економіки. Воно може сприяти економічному зростанню та збереженню стабільності фінансової системи.

Отже, можна зробити висновок, що НБУ досить швидко та ефективно реагує на зміни, викликані впливом зовнішнього середовища, гнучко застосовуючи різні інструменти впливу (облікова ставка, валютні обмеження та інше) результатом чого є стабільне функціонування валютного ринку в умовах

війни, задоволення потреб клієнтів у іноземній валюті незважаючи на скорочення надходження експортної виручки, відсутність інвесторів, руйнування низки інфраструктурних об'єктів, блокування портів.

Список використаних джерел:

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова НБУ від 24.02.2022 р. № 18. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/pb22027?ed=2022_05_19 (дата звернення: 04.12.2023).

2. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: http://www.bank.gov.ua (дата звернення: 26.12.2023)

Ігнатенко Д. Ю.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВ ВІД КІБЕРАТАК

У сучасному світі, де банківські системи дедалі більше переходять в онлайн, кібербезпека стає питанням першорядної ваги. Злочинці постійно вдосконалюють свої методи атак, шукаючи вразливості в системах захисту банків, щоб отримати доступ до чутливої інформації та коштів. Зломи банківських систем трапляються все частіше, завдаючи значних збитків як банкам, так і їхнім клієнтам

Повномасштабне вторгнення рф на територію України значно загострило ситуацію і у фінансовому секторі. У проміжок часу з січня 2022 року по вересень 2023 було зафіксовано майже 4 тис. кібератак на Україну. Це втричі перевищує кількість атак до початку війни. У червні 2023 року проросійська хакерська група NoName057(16) погрожувала атакувати український фінансовий сектор. Дійсно, протягом наступних чотирьох днів українські банки зазнали численних DDoS-атак [3].

Цілями їх атак стали чотири великих комерційні банки України – Ощадбанк, Креді Агріколь Банк, ПУМБ та Універсал Банк.

Тому, важливо завжди вживати заходів для попередження таких атак, адже наслідки можуть бути жахливими. Втрата коштів, крадіжка особистих даних, шкода для репутації – це лише деякі з можливих проблем, з якими може зіткнутися банк у результаті кібератаки.

Одним із дієвих способів підвищення безпеки банківських систем є залучення так званих «white hat hackers» або «хакери у білому капелюсі» або «білі хакери». Білі хакери – це фахівці з кібербезпеки, які використовують свої

знання та навички для виявлення слабких місць у системах захисту та їх усунення. Хакери у білому капелюсі займаються легальним зломом, щоб підвищити цифрову безпеку тих, хто з ними уклав контракт [1].

Запобігання проблемам, які можуть спричинити хакери в "чорному капелюсі", є головною метою білих хакерів, які співпрацюють з різними компаніями та установами. Ця мета досягається шляхом захисту систем від несанкціонованого доступу та крадіжок даних.

Хакери в білому капелюсі та хакери в чорному капелюсі можуть використовувати ті ж самі інструменти та методи для злому систем безпеки. Проте білі хакери не використовують їх для шкоди, а натомість допомагають організації зміцнити свою безпеку.

Зазвичай білі капелюхи вдаються до таких методів, як:

1) DoS/DDoS-атаки: перевірка спроби порушити роботу мережі або системи безпеки, що робить їх недоступними для користувачів [2].

2) Сканування безпеки: білі хакери використовуватимуть інструменти для автоматичного сканування веб-додатків і систем з відкритим кодом на наявність слабких місць [2].

3) Соціальна інженерія: ознайомлювання користувачів щодо маніпуляцій кіберзлочинців до людей, щоб отримати доступ до інформації чи вчинити злочинні дії (у тому числі фішинг - атака соціальної інженерії, коли хакери видаватимуть себе за довірену особу або організацію, щоб отримати доступ до конфіденційної інформації. Наприклад, вони можуть підробити електронні листи від начальства та вигадати надзвичайну ситуацію, щоб змусити отримати доступ до даних) [1].

В цілому можна сказати, що білі хакери імітують атаки, щоб знайти слабкі місця в системі захисту, а також оцінити освіченість користувачів їх послуг та надати знання з захисту.

Якщо перелічувати переваги методу «білого злому» для зміцнення кібербезпеки, можна виділити таки пункти:

1) Виявлення та усунення уразливих місць безпеки перед можливим використанням зловмисниками.

2) Захист конфіденційних даних від несанкціонованого доступу та крадіжки.

3) Економія ресурсів завдяки запобіганню проблем з уразливістю та уникненню дорогих заходів щодо усунення наслідків.

4) Постійне покращення безпеки через систематичне тестування та зміцнення систем, що сприяє встановленню довіри з боку клієнтів та партнерів [2].

Хакери у білих капелюхах – це щит, який захищає наш цифровий світ. Їхня самовіддана праця робить Інтернет безпечнішим для всіх. Зростаюча потреба у кібербезпеці свідчить про те, що нам потрібні ще більше етичних хакерів, які зможуть протистояти кіберзлочинцям.

Безумовно, кожен комерційний банк вживає заходів для максимального захисту своїх ресурсів, наприклад шифрування даних, контроль доступу, моніторинг мережі тощо. Проте, зважаючи на стрімкий розвиток інтернет-

технологій та постійне вдосконалення методів злому, окрім базових заходів кібербезпеки, доцільним є залучення фахівців у галузі етичного хакінгу, які будуть завжди слідкувати за безпекою в межах конкретного банку.

Список використаних джерел

1. Different Types of Hackers: White Hat, Black Hat, Gray Hat, and More. *AVG AntiVirus* : [сайт]. URL : https://www.avg.com/en/signal/types-of-hackers
2. What Is a White Hat Hacker? + 6 Benefits of White Hat Hacking. *Panda Security* : [сайт]. URL : https://www.pandasecurity.com/en/mediacenter/white-hat-hacker/
3. Під час війни кількість кібератак на Україну зросла втричі, — Мінфін США. *Новини.LIVE* : [сайт]. URL : https://it.novyny.live/pid-chas-viini-kilkist-kiberatak-na-ukrayinu-zrosla-vtrichi-minfin-ssha-132751.html

Ільченко К. М.
Здобувачка заочного відділення
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

Воєнні дії, що розпочались 24.02.2024 року, потенційно могли спричинити колапс як у банківській системі України, так і значно дестабілізувати діяльність всієї фінансової системи. Однак, незважаючи на високий рівень невизначеності, всі комерційні банки продовжили працювати і після початку широкомасштабного вторгнення рф на територію України, оскільки НБУ ввів в дію Постанову №18 від 24 лютого 2022 року [1]. НБУ запровадив обмеження на розрахункові операції в іноземній валюті та підвищив облікову ставку з метою стримування інфляційної спіралі [1]. Зазначена Постанова НБУ передбачала:

введення обмежень на зняття готівки з рахунку клієнта;

проведення безготівкові розрахунки без обмежень;

заборона на видачу готівкових коштів з рахунків клієнтів в іноземній валюті, крім підприємств та установ, що забезпечують виконання мобілізаційних планів (завдань) ;

призупинення роботи валютного ринку України, крім операцій продажу іноземної валюти клієнтам;

введення мораторію на здійснення транскордонних валютних платежів (крім підприємств, що забезпечують виконання мобілізаційних планів [1].

Також, варто відмітити, що з початку війни було впроваджено зміни до Податкового кодексу та інших законодавчих актів, щодо правил роботи банків

та небанківських фінансових установ, зокрема тих, які надають послуги з кредитування. Зазначені зміни були спрямовані на полегшення ситуації для українських позичальників під час війни та відновлення економіки після війни. Новими вимогами було передбачено звільнення від сплати штрафів за прострочення термінів погашення кредиту, можливість кредитних канікул та встановлено обмеження на збільшення ставки за користування кредитом [2].

Впроваджені заходи мали позитивний вплив на стан банківської системи України, оскільки, незважаючи на війну, банку продовжили працювати стабільно, забезпечуючи безперервне функціонування економічних агентів. Жорсткі вимоги Постанови НБУ № 18 від 24.02.2024 року регулятор поступово скасував, облікова ставка була знижена більш ніж на 10 відсоткових пункти.

Наразі, вітчизняні банки зберігають високий рівень ліквідності, що дозволяє їм безперебійно надавати послуги з безготівкових розрахунків. Незважаючи на складні умови, НБУ встановив з 01 квітня 2023 року цілодобовий режим роботи СЕП НБУ, як це і було задекларовано до початку російської агресії, що свідчить про подальший невпинний її розвиток [3].

Список використаних джерел

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Національного банку України № 18 від 24.02.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text (дата звернення: 15.03.2024)
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 15.03.2024)
3. Про регламент роботи системи електронних платежів НБУ та порядок роботи банківської системи України в період завершення звітного року: Постанова Національного банку України № 170 від 20.12.2022. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/yak-pratsyuvatimut-sep-ta-banki-v-period-zavershennya-2023-roku-ta-na-pochatku-2024-roku (дата звернення: 15.03.2024)

Колосов А.С.
Здобувач 31 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю.Б.**
К.е.н, доцент кафедри банківської справи

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Дослідження розвитку ринку банківського кредитування в Україні є вкрай актуальним, враховуючи його значний вплив на економіку країни, особливо в контексті постійних соціально-економічних змін та глобальних викликів. Цей сектор відіграє ключову роль у фінансуванні підприємств та домогосподарств,

сприяючи інвестиціям, економічному зростанню та стабілізації фінансового ринку.

Аналіз розвитку кредитування дозволяє зрозуміти поточний стан банківської системи, визначити перешкоди та можливості для подальшого розвитку, а також оцінити ефективність регуляторних заходів та монетарної політики. Важливість цього дослідження також полягає у забезпеченні збалансованості та стабільності банківської системи, а також у розробці стратегій для зміцнення фінансової безпеки та підтримки економічного розвитку України.

Сучасний стан банківського сектору в Україні зумовлений насамперед воєнним станом та необхідністю адаптації банківських установ до воєнних реалій. Станом на початок 2023 року в Україні працювало 67 банків [2].

Слід також враховувати, що в червні 2022 року облікову ставку НБУ було підвищено з 10 до 25% [**Помилка! Джерело посилання не знайдено.**], що призвело до подорожчання капіталу на міжбанківському ринку, що також вплинуло на вартість позик для фізичних та юридичних осіб. Внаслідок запровадження воєнного стану та надзвичайно високих ризиків обсяги кредитування суттєво зменшилися при значному зростанні кредитних ставок.

Протягом останніх років ринок банківського кредитування розвивався під вплив наступних ключових подій: пандемії COVID-19 (2020-2021 рр.) та російсько-української війни (2022-2023 рр.) (табл.1).

Таблиця 1

Основні статистичні показники ринку банківського кредитування в Україні протягом 2014-2023 рр., млн. грн. [2; 3]

Назва показника	2019	2020	2021	2022	2023
Надані кредити, всього у т.ч.	1061873	980499	1067765	1075343	1004990
органам державної влади	4068	6560	24999	26005	18983
суб’єктам господарювання	845637	770164	803069	823514	766251
фізичним особам	212133	203757	239576	225746	219716
небанківським фінансовим установам	35	19	120	78	40

Згідно даних таблиці 1 у 2020-2021 роках спостерігається зниження загального обсягу наданих кредитів: з 1 061 873 млн грн у 2019 році до 980 499 млн грн у 2020 році. Це можна пояснити впливом пандемії на економіку, коли багато підприємств зіткнулися з фінансовими труднощами та зменшенням попиту на кредитні продукти через невизначеність та падіння економічної активності.

Проте в 2021 році спостерігається відновлення обсягів кредитування до 1 067 765 млн грн, що може відображати адаптацію економіки до умов пандемії та запровадження стимулюючих заходів з боку Уряду та НБУ.

У 2022-2023 роках, в умовах російсько-української війни, знову спостерігається зниження загального обсягу кредитування до 1 075 343 млн грн у 2022 році та 1 004 990 млн грн у 2023 році.

Війна, безумовно, має значний вплив на банківську систему та кредитну активність, особливо через підвищення ризиків, невизначеність та прямі воєнні дії, які негативно впливають на економічну стабільність. Збільшення кредитування органам державної влади (з 24 999 млн грн у 2021 році до 26 005 млн грн у 2022 році) може вказувати на зростання державних потреб у фінансуванні через воєнний стан та необхідність у реалізації оборонних та соціальних програм.

Спад обсягів кредитування суб'єктів господарювання (з 823 514 млн грн у 2022 році до 766 251 млн грн у 2023 році) та збереження відносно стабільних обсягів кредитування фізичних осіб свідчить про складність умов ведення бізнесу під час війни та водночас про спроби підтримки населення у цей складний період.

Основні тенденції розвитку ринку банківського кредитування в Україні можна охарактеризувати наступним чином:

1. Волатильність обсягів кредитування. Дані свідчать про коливання в обсягах наданих позик, що відображає вплив зовнішніх економічних та політичних факторів, зокрема пандемії COVID-19 та російсько-української війни.

2. Зростання роздрібного кредитування. Незважаючи на волатильність, є загальна тенденція до зростання обсягів кредитування фізичних осіб, що може вказувати на збільшення споживчого попиту та покращення доступу до кредитних продуктів.

3. Збільшення державного кредитування. Істотне зростання кредитування органам державної влади в період з 2020 по 2023 рік, що могло бути викликано потребою в додатковому фінансуванні через пандемію та воєнні потреби.

4. Падіння кредитування бізнесу в умовах війни. Видиме зменшення кредитування суб'єктам господарювання у 2023 році, що можливо пов'язано з воєнним станом, який призводить до згортання бізнес-активності та збільшення ризиків для банків.

5. Стабільність кредитування небанківським фінансовим установам. Мінімальні коливання в обсягах кредитування цієї категорії свідчать про меншу вразливість цього сегменту ринку до вищезазначених кризових явищ.

6. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9». Український уряд активно підтримує розвиток бізнесу через зміцнення переробної індустрії та проектів енергоефективності, а також надання допомоги територіям, що вийшли з-під окупації. В рамках програми "5-7-9%", на деокупованих територіях передбачено зниження відсоткових ставок до 1% на початкові два роки та збільшення терміну кредитування до 10 років з лімітом до 150 млн грн. Для переробних підприємств та енергомодернізації ставка компенсації також становитиме 5-7-9%. Інші бізнеси можуть отримати фінансування оборотного капіталу під 13% річних, зберігаючи ставку 5-7-9% на інвестиційні цілі [1].

Ці тенденції відображають складність ринкового середовища, в якому діє банківський сектор України, та вказують на потребу в гнучкості та адаптивності як з боку банків, так і з боку регуляторів для ефективного реагування на виклики та використання можливостей ринку.

Список використаних джерел

1. Жарикова А. Уряд розширив програму кредитів під 5-7-9%, зокрема, для бізнесу на деокупованих територіях. *Українська правда.* 2023. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2023/09/15/704375/ (дата звернення: 21.03.2024)
2. Огляд банківського сектору. *Національний банк України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/publications?page=1&perPage=5&search=&document=&pubCategory=5&keywords=&created_from=&created_to= (дата звернення: 21.03.2024)
3. Основні показники діяльності банків (2023). Міністерство фінансів України. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/ (дата звернення: 21.03.2024)

Кронберг А. В.
Здобувачка 23 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю.Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Банківська система є важливою складовою фінансової системи країни, що розвивається відповідно до законів ринку і залежить від економічної та соціальної політики. Сучасна банківська система України, як і більшість країн світу є дворівневою. Банківська система України складається з НБУ та комерційних банків, які створені і функціонують на території України. Перший рівень банківської системи України представлена центральним банком в особі Національний банк України. НБУ виконую низку функцій, зокрема, є «банком для банків», здійснює регулювання фінансового сектору та забезпечує підтримку гривні.

З метою регулювання грошової маси НБУ використовує різні механізми, зокрема, встановлення розміру резервів для банків, процентну політику, здійснює рефінансування та управління міжнародними резервами. Центральний банк також має виключне право здійснювати емісію готівкових грошей та організацію платіжного простору, а також кредитувати комерційні банки з метою забезпечення ліквідності [1].

Національний банк України, як орган банківського регулювання і нагляду, також встановлює правила, принципи та норми функціонування банків, реєструє та видає відповідні ліцензії на здійснення банківської діяльності [1]. Національний банк України є автономним органом, який має право законодавчої ініціативи. Разом з тим центральний банк України зобов'язаний звітувати щодо своєї діяльність перед Президентом та Верховною Радою [1].

Другий рівень банківської системи України представлений комерційними банками. У ринковій економіці роль комерційних банків важко переоцінити, оскільки вони акумулюють кредитні ресурси і надають повний спектр фінансових послуг своїм клієнтам, а саме кредитування, залучення депозитів, розрахункові операції, а також випуск та розміщення цінних паперів.

Сучасні комерційні банки є багатофункціональними установами, що працюють у різних секторах фінансового ринку і здійснюють широкий спектр операцій в процесі обслуговування своїх клієнтів [1].

Протягом минулого 2023 року кількість банків в Україні скоротилася до 63 установ [2]. За даними НБУ 4 із діючих банків зазнали збитків. Банківська система України характеризується домінуванням державних банків (більше 50% активів та пасивів всього банківського сектора належить державі) [2]. Зокрема, державними банками є Укргазбанк, Укрексімбанк, Сенс Банк, Ощадбанк та ПриватБанк. У 2023 році прибуток державних банків склав 61,5% від загального прибутку банків.

У воєнному 2023 році порівняно з довоєнним 2021 роком, прибуток вищезазначених банків навіть зріс. Наприклад, прибуток ПриватБанку та Укрексімбанку зріс майже удвічі, Ощадбанку - у більш ніж 8 разів, рис 1.

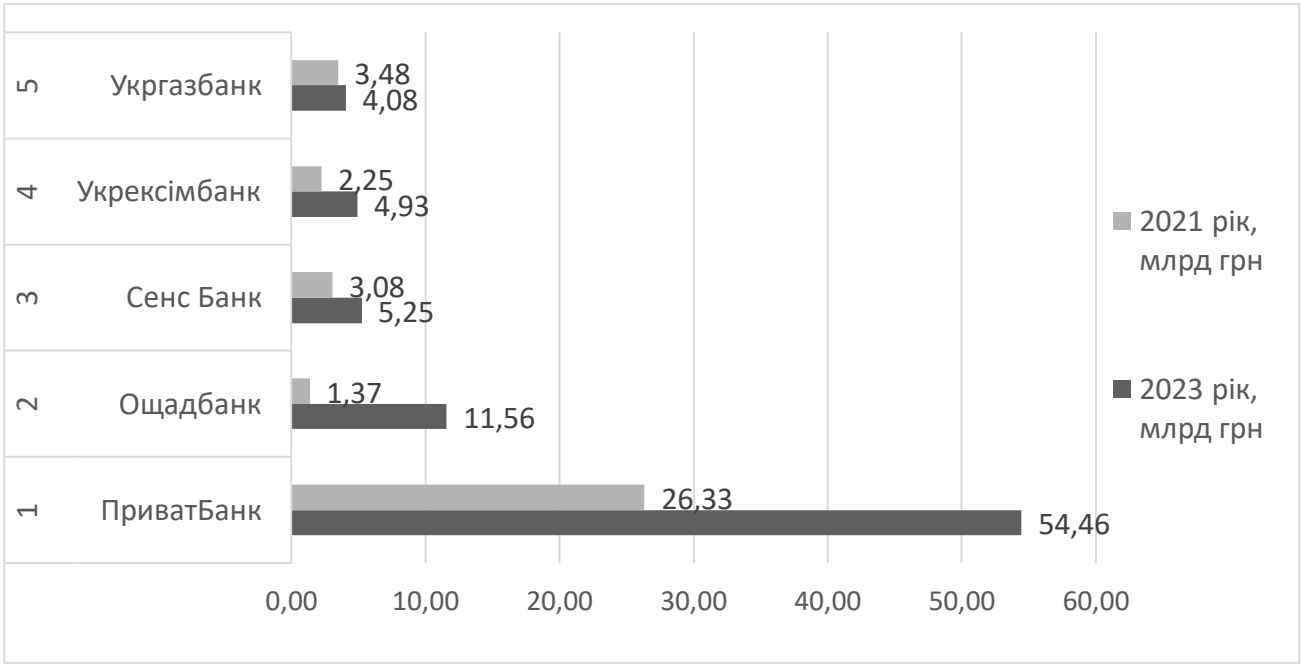

Рис.1 Динаміка прибутку державних банків, млрд грн
Джерело: складено за матеріалами [2]

Варто відмітити, що, незважаючи на війну, значна частина підприємств продовжує працювати, а банківська система продовжує виконувати всі, покладені на не функції. Це свідчить про те, що попри повномасштабне вторгнення, продовження обстрілів та загальну невизначеність, банківський сектор є стійким та надійним.

Список використаних джерел

1. Дзюблюк О.В. Гроші та кредит: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 892 с. (дата звернення: 29.03.2024).
2. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial (дата звернення: 01.04.2024).

Кулаксиз М.А.
Здобувач 13 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ОСОБЛИВОСТІ ВІРТУАЛЬНОГО БАНКУ В МОБІЛЬНОМУ ДЕВАЙСІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сьогодення банки України активно пропонують та удосконалюють діджитал рішення, що дозволяє клієнтам здійснювати основні фінансові операції дистанційно, такі як інтернет-банк, мобільний банк, клієнт-банк для юридичних осіб, чат-боти в месенджерах, цілодобовий контакт-центр, банкомати та термінали самообслуговування, поки ще новаціями є блокчейн-технології та біометрична ідентифікація. Таким чином, діджитал рішення в банках України є ключовим фактором модернізації та ефективності функціонування в сучасній цифровій економіці.

Самим розповсюдженим діджитал рішенням в банках є обслуговування клієнтів через Інтернет-банкінг, який дає можливість керувати грошовими потоками через сайт банку за допомогою комп'ютера або мобільного додатку, Самими популярними серед населення на початок 2023 р залишаються АТ КБ «Приват Банк», monobank, АТ «ПУМБ», АТ «Ощадбанк», АТ «Райффайзен Банк» та надають можливість створення віртуальних карток, он-лайн кредитування на сайті, самостійного встановлення лімітів за картками, проведення SWIFT-платежів, поповнення мобільного телефону, оплати як комунальних послуг та товарів і послуг, обміну валюти онлайн та нанесення цифрової підписи на документи. Зазначимо, що сьогодні усі банки, які діючи в Україні мають Інтернет-банкінг, але якість та безпечність, швидкість обслуговування де яких, не завжди відвідає нормам.

Удосконаленням Інтернет-банкінгу є мобільний банкінг завдяки смартфонів або планшетів, який дає змогу дистанційно клієнтам – фізичним особам проводити різні операції на платформах Android (смартфони/планшети) і iOS (iPhone/iPad).

Визначаючи усі переваги, можна відділити головний недолік мобільних додатків банків є те, що вони надають не всю гаму послуг, якими можна скористатися в філіях або через інтернет-банк. Наприклад, деякими операціями можна здійснити тільки за певних умов, таких як локалізація, сума. Враховуючи ці недоліки мобільних застосунків банків, клієнтам слід бути обережними та уважними при їх використанні, а також мати запасний спосіб доступу до своїх фінансових ресурсів у разі потреби.

Список використаних джерел:

1. Winning in digital banking. URL: https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/tech-forward/winning-in-digital-banking

Кушнір Д.В.
Здобувачка 12 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ ІНФЛЯЦІЇ

У сучасних умовах проблема регулювання інфляції посідає провідне місце у теорії та практиці реалізації стратегії вітчизняної грошово-кредитної політики, оскільки показники соціально-економічних наслідків інфляції відіграють значну роль в оцінці економічного стану держави.

Багатовікова історія інфляції як економічного явища свідчить про її виникнення й поширення в усіх країнах світу, особливо в період світових воїн та після них. Глибокою інфляцією було вражено економіку України у першій половині 90-х років XX століття.

Коріння та причини сучасної інфляції, а також особливості та методи боротьби з нею визначаються діалектикою зміни форми грошей, можливостями діалектичної трансформації ринку та ринкових відносин у свою протилежність – монополію, специфікою зміни ролі та значення різних форм власності, а також економічних та соціально-політичних груп та їх впливом геть умова соціально-економічного розвитку суспільства.

Отже, під інфляція прийнято розуміти «показник зміни ціни на певний товар або послугу за певний час» [1]. Коли ціни на товари чи послуги в середньому зростають — це і називається інфляцією.

Термін «інфляція» буквально означає здуття (від латін. – inflatio). Інфляція як економічне явище характерна не тільки для сучасних грошей; вона виникала навіть тоді, коли в обігу знаходилися металеві гроші [2]. Однак при кредитних грошах проблема стабілізації грошового обігу стала особливо актуальною, бо вони не мають внутрішньої вартості і їхня стійкість залежить в основному від такого суб'єктивного чиннику, як узгодженість монетарної, фіскальної та бюджетної політик.

У сучасних економістів і сьогодні немає єдиної думки з приводу характеристики інфляції. Узагальнюючи наукові думки вчених щодо природи утворення інфляції, можемо зробити висновки, що вірним буде підхід, який заснований на дисбалансі у попиті та пропозиції на гроші стосовно сучасного розвитку економічних процесів.

Пропонуємо розглянути класифікаційні ознаки інфляції з урахуванням різних критеріїв

Отже, позитивні сторони - викликають сліпу реакцію ринкових механізмів, стимулюють пожвавлення на ринках, ведуть до підвищення ділової активності, розширенню виробництва та навпаки, негативні сторони викликають негативні процеси: поражають виробництво, розподіл та споживання; затягують оздоровлення економіки; роблять неминучим застосування радикальних засобів [3].

Інфляція вимірюється за допомогою індексу цін. Останній відображає відношення між сукупною ціною певного набору товарів і послуг, що називається ринковим кошиком, для даного періоду і сукупною ціною ідентичної або подібної групи товарів і послуг у базовому періоді.

Типи інфляції прийнято класифікувати за наступними видами: повзуча (зростання цін не перевищує 3-5% на рік), відкрита(темпи знецінення перевищують 5% на рік), галопуюча(20-25% на рік) і гіперінфляція(40-45% на рік).

Серед механізмів варто виділити такі:

1)інфляція, викликана деформацією психології. Припустимо, споживач діє в здоровій не інфляційній ринковій економіці. Це означає, що подорожчання товарів він розцінює як рядову подію. Ймовірно, що під впливом подібних очікувань споживач утримуватиметься негайно витратити гроші, спробує заощадити і цим зберегти їх реальну цінність. Діючи таким чином, він додає сили ринковому механізму. Інфляція ж викликає радикальні зміни психології споживача. Стикаючись з постійним підвищенням цін, він починає думати, що товари і послуги ніколи не стануть дешевшими. Прагнучи хоча б зберегти свій життєвий рівень, буде нарощувати попит. Розширення останнього викликає чергове підвищення цін, яке робить інфляційні очікування ще стійкішими. Знову настає приплив попиту. Так утворюється небезпечний для економіки механізм, "зачароване коло", отже споживач власними руками поглиблює інфляцію [4].

2) Спіраль «зарплата-ціни». Інфляцію затрат можна назвати спіраллю "зарплата-ціни". Коли, припустимо, в економіці відбувається загальне підвищення цін, то стає неминучим падіння реальних доходів зайнятих. Для того щоб принаймні зберегти незмінним їхній добробут, потрібно підвищити їм грошові доходи, однак при цьому збільшити витрати виробництва, які чинять зростаючий тиск на ціни. Подорожчання товарів і послуг зумовлює черговий перегляд ставок заробітної плати і т. п. Таким чином розкручується інфляційна спіраль, яку кожним новим витком зупинити все важче.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що критерії класифікаційних ознак інфляції залежать від економічного розвитку країни та досконалої монетарної політики.

Список використаних джерел

1. Тіверіадська Л.В. «Інфляційні процеси та їх соціально-економічні наслідки в Україні», 2017. ст. 10-13. URL:https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2017/10/2-2.pdf
2. П.В. Круш, О.В. Клименко. «Інфляція: суть, форми та її оцінка». Київ, 2010.. ст. 8-27.URL:https://library.nusta.edu.ua/depository/
3. «Суть інфляції та механізми її формування». Освіта.ua 2011. URL:https://osvita.ua/vnz/reports/econom_theory/21877/
4. Національний банк України / Інфляційний звіт, січень 2024 року, 2024 – ст. 39-42.URL:https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2024-roku/

Літвінова Л. Р.
Здобувачка 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПРОБЛЕМИ МОНЕТИЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сучасні тенденції розвитку і функціонування грошового ринку потребують поглибленого дослідження проблем функціонувння грошового обігу та монетизації економіки з метою обґрунтування ефективніших рішень монетарної влади у сфері грошово-кредитного регулювання.

Важливою характеристикою економічної системи країни є рівень монетизації економіки. Монетизація - це засіб забезпечення та задоволення платоспроможного попиту на гроші, особливо на грошовий капітал, в економіці. Позитивний вплив вищого рівня монетизації на банківську систему полягає у розширенні ресурсної бази банківської системи та збільшенні обсягів кредитних та інвестиційних операцій кредитних установ. Монетизація економіки

визначається як відношення грошової маси (готівка та депозити підприємств і домогосподарств) до валового внутрішнього продукту (ВВП).

Основними факторами, що впливають на рівень та динаміку показників монетизації економіки, є динамічний розвиток національної економіки, зміни попиту та пропозиції на грошові ресурси, рівень розвитку фінансового сектору та фінансових ринків, довіра учасників ринку до національної валюти та національної фінансової системи. Аналіз останніх досліджень свідчить, що монетизація економіки України відбувається в умовах економічної стагнації.

У науковій літературі під монетизацією економіки розуміють процес насичення каналів грошового обігу грошовою масою, необхідною для забезпечення темпів економічного зростання.

Аналіз динаміка та структура грошових агрегатів представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка та структура грошових агрегатів обсягів ВВП в Україні за 2015-2023 рр.

Показники	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Грошова база, млрд. грн	331,6	328,5	399,0	435,8	428,9	469,7	616,2	790,7	829,8
Темпи приросту грошової бази до попереднього року, %	-	-0,92	21,5	9,2	-15,7	9,5	31,2	28,3	4,9
Грошовий агрегат М0, млрд. грн	283,8	269,2	332,5	363,6	348,7	370,1	515,4	634,7	643,2
Темпи приросту М0 до попереднього року, %	-	-5,1	23,5	9,4	-4,1	6,1	39,2	23,1	1,3
Грошовий агрегат М1, млрд. грн	447,4	452,8	601,6	671,2	654,6	759,7	1042,4	1269,4	1530,5
Темпи приросту М1 до попереднього року, %	-	1,2	32,8	11,5	-2,4	16	37,2	21,7	20,5
Грошовий агрегат М2, млрд. грн	1135,2	1015,2	1208,5	1273,7	1254,4	1462,4	1837,1	2029,5	2497,6
Темпи приросту М2 до попереднього року, %	-	-10,5	19,0	5,3	-1,5	16,5	25,6	10,4	23,0
Грошовий агрегат М3, млрд. грн	1136,1	1015,5	1208,8	1277,6	1258,2	1465,6	1839,8	2031,1	2498,7
Темпи приросту М3 до попереднього року, %	-	-10,6	19,0	5,7	-1,5	16,5	25,5	10,4	23
ВВП номінальний, млрд. грн	1979	2383	2982	3558	3974	4194	5459	5191	6537
Темпи приросту номінального ВВП до попереднього року, %	-	20,4	25,1	19,3	11,6	5,5	30,1	-5,5	25,9
Рівень монетизації,%	14,3	11,2	11,1	10,2	8,7	8,8	9,4	12,2	9,8
Грошовий мультиплікатор	3,4	3,0	3,0	2,9	2,9	3,1	2,9	2,5	3,0

Джерело: складено та розраховано автором за матеріалами [1].

Аналіз динаміка та структура грошових агрегатів обсягів ВВП в Україні за 2015-2023 рр показав, що рівень монетизації національної економіки з 2016 (11,2%) до 2021 року (8,8%) постійно знищувався, у 2022 році він піднявся (12%), і потім знову у 2023 році знизився (9%). Проведене дослідження показало, що Україна стикається з численними проблемами у сфері монетизації своєї економіки, що впливає на її стабільність і розвиток. Декілька основних аспектів цієї проблеми варто відзначити: недостатня капіталізація підприємств; корупція; низький рівень фінансової грамотності; нерозвинена інфраструктура фінансового ринку; високий рівень тіньової економіки.

Для вирішення цих проблем необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на збільшення ефективності монетизації економіки. Дослідження дозволяє зробити висновок про те, що в умовах зростання рівня монетизації та монетарної насиченості економіки актуальними є інституційні зміни у сфері грошей, кредиту та фінансів. Розширити існуючий доступ до коштів і створити новий доступ до коштів. Грошово-кредитна система повинна забезпечувати достатню кількість дешевих кредитів для стимулювання механізму накопичення заощаджень і їх трансформації в довгострокові інвестиції.

Список використаних джерел

1. Грошова-кредитка та фінансова статистика за досліджувані місяці. НБУ : офіційний сайт. URL: https://bank.gov.ua (дата звернення: 06.04.2024)
2. Ющенко В. А.,Лисицький В. І. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні : Київ, Скарби, 1998.
3. Про виконання Основних засад грошово-кредитної політики за 2014 р. Рішення Ради НБУ від 26.02.15 р., No 1. НБУ : офіційний сайт. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Decision_11092014_27-rd (дата звернення: 06.04.2024)
4. До питання о показниках достатності грошової маси і якості грошей в економіці : монографія : Малкина М. Ю., Київ, 2016.

Малахос Д.Ю.
Здобувач 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

МЕХАНІЗМ БАЛАНСУВАННЯ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ НА ГРОШОВОМУ РИНКУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Баланс на грошовому ринку залишається актуальною в сучасному економічному середовищі, адже регулювання попиту і пропозиції на грошовому ринку допомагає уникнути економічних криз, таких як інфляція або дефляція, і забезпечує стабільність фінансової системи. Ключова функція грошового ринку

полягає у збалансуванні попиту та пропозиції грошей та формуванні відсотка як ціни грошей.

Попит на гроші визначається відповідною пропозицією грошей, що задовольняє його. Ідеальним станом грошового ринку є рівновага, яка досягається за умови взаємодії попиту на гроші та їхньої пропозиції.

Рівновага на грошовому ринку означає, що кількість грошей, яку суб'єкти економіки бажають мати у своєму портфелі активів, рівна кількості грошей, яку надає банківська система. Це визначає рівноважну норму відсотка.

Рівновагу на грошовому ринку може порушити зміна попиту на гроші, спричинена збільшенням або зменшенням обсягів виробництва і цін. Збільшення обсягів виробництва або цін призводить до збільшення попиту на гроші і підвищення рівноважної відсоткової ставки. Зменшення обсягів виробництва або цін призводить до зменшення попиту на гроші та відповідного зниження рівноважної відсоткової ставки.

Коли відсоткова ставка знижується, попит на гроші перевищує їхню пропозицію, а коли вона підвищується - пропозиція грошей перевищує попит. Підвищення відсоткової ставки спонукає суб'єктів ринку перенести більшу частину своїх грошових залишків до високодохідних активів, що зменшує попит на гроші через відсутність від них доходу.

Підтримка рівноваги на грошовому ринку сприяє оптимальному використанню грошей, забезпечує нагромадження капіталу, створення інвестицій для подальшого розвитку. Неузгодженість між пропозицією і попитом може призвести до порушення платіжного балансу, зменшення виробництва і реалізації продукції, а також високої інфляції.

Для забезпечення рівноваги на грошовому ринку необхідно проводити збалансовану грошово-кредитну політику, яка гарантує стабільність грошового механізму, чітку взаємодію грошової маси в обігу, реальність доходів фізичних та юридичних осіб і норми відсотка.

Стабільність на ринку грошей залежить від збалансованості попиту та пропозиції грошей, що визначає об'єктивний рівень ставки відсотка. Взаємодія попиту, пропозиції та відсотка на ринку грошей відповідає загальним закономірностям функціонування будь-якого ринку: попит на гроші впливає на рівень відсотка прямо пропорційно, а пропозиція грошей - обернено пропорційно.

Щодо сучасного стану грошового ринку, в умовах падіння економіки через бойові дії, зростання невизначеності та фінансових ризиків ринкові інструменти монетарної політики, зокрема облікова ставка, не могли відігравати суттєвої ролі у функціонуванні грошово-кредитного та валютного ринків. Тому встановлення обмінного курсу НБУ допомогло уникнути невизначеності для підприємств та громадян, а також утримати девальваційні та інфляційні показники під контролем. Обмінний курс став ціновим стабілізатором для всієї економіки та став ключовим фактором у запобіганні надмірному зростанню інфляції, яке могло б ще більше зіпсувати баланс на грошовому ринку

Отже, для забезпечення стабільності на грошовому ринку необхідно вживати збалансовану грошово-кредитну політику, яка враховує взаємодію між

попитом, пропозицією та відсотковою ставкою. Це дозволить забезпечити ефективне функціонування ринку, стабільність фінансової системи та збереження купівельної спроможності грошей.

Список використаних джерел:

1. Грошовий ринок. URL: https://shatohina-v-i.at.ua/lekciigrohi/tema_3_groshovij_rinok.pdf
2. Попит та пропозиція на грошовому ринку. URL: https://pidru4niki.com/19240701/finansi/popit_propozitsiya_groshovomu_rinku

Масюк В.О.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

АНАЛІЗ ПРОГРАМ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Завдяки програмам іпотечного кредитування держава мала на меті стимулювати економіку, підвищивши попит на житло і виводячи іпотечний ринок зі стагнації, підтримати доступ до житла для уразливих верств населення, таких як військових, внутрішньо переміщених осіб, членів сімей загиблих та інших потерпілих від військових дій. В свою чергу участь банків у реалізації цих програм не тільки позитивно позначилася б на їхньому іміджі, а й стала б джерелом розвитку банку, відповідно, підвищивши конкурентоспроможність.

На сьогодні війна вносить свої корективи в усі сфери життя, включно з іпотечним ринком. Порівнюючи показники 2021 року з 2022 роком, можемо побачити, що у 2022 році загальна площа введеного в експлуатацію житла становила 7,1 млн кв. м, що на 38% менше, ніж у 2021 році (11,4 млн кв. м.). Таке істотне зниження було спричинене зупинкою робіт на будівельних майданчиках через великі затрати на будівництво та інші фактори, що спричинили зростання цін на нерухомість. Але найголовнішою проблемою є масовані обстріли, які сильно пошкодили або знищили на кінець травня 2023 року 87 млн. кв. м. (8,6% від загального житлового фонду), позбавивши українців даху над головою.[1] У такій ситуації іпотечне кредитування стало критично важливим для забезпечення доступу населення до житла. Банківські іпотечні кредити були доступними не для всіх, оскільки ставки знаходилися на рівні 30-35% на рік, тож держава мусила підтримати населення й узяти на себе частину витрат, щоб допомогти у розв'язанні цієї проблеми. Ця необхідність призвела до запровадження програм іпотечного кредитування.

До і після початку повномасштабного вторгнення діяла державна програма іпотечного кредитування, що стартувала ще в березні 2021 року - "Доступна іпотека 7%", яка була першим кроком у реалізації загальної стратегії відновлення іпотечного ринку в Україні. Вона характеризувалася видачею дешевих кредитів для населення на суму до 2 млн.грн. на 20 років під 7% річних із мінімальним першим внеском 15% вартості предмета іпотеки. На кредити за цією програмою могли розраховувати будь-які громадяни, які не мають у власності житлової нерухомості або майнових прав на об'єкти незавершеного будівництва житлової нерухомості, якщо їх загальна площа перевищує 50 кв. метрів на одну людину або сім'ю з двох осіб і 20 кв. метрів - на кожного наступного члена сім'ї.[2]

Механізм реалізації програми передбачав часткову компенсацію відсотків за іпотечними кредитами з боку держави Фондом розвитку підприємництва до максимально сприятливих для людей 7% річних. Однак у разі порушення позичальником умов договору або неможливістю кредитора внести суму на компенсацію через дефіцит особистих коштів, то позичальник змушений був внести цю суму самостійно, і виходить, що позичальник сплачує кредит не за ставкою 7%, а за базовою ставкою, яка в рази більша.

Кредитуванням за «Доступною іпотекою 7%» могли займатися такі банки: АТ КБ «Приватбанк», АТ «Ощадбанк», АТ «ОТП Банк», АБ «Укргазбанк», АТ "КБ "ГЛОБУС", АТ «Кредобанк» та інші. У 2022 році та станом на 2.01.2023 року банками-лідерами з кредитування за програмою "Доступна іпотека 7%" за кількістю заявок та сумою підписаних КД у гривнях були АТ «Ощадбанк», АТ КБ «Приватбанк», АТ «Кредобанк». Найбільше видано кредитів на купівлю квартири на вторинному ринку - близько 81,4% у таких областях як Київська, Львівська, Харківська. Відмовлено у видачі іпотечного кредиту - 2,2% (58 заяв із 2590).[3] З 1.01.2023 видача кредитів за цією програмою тимчасово припинена, а її замінила інша державна програма - "еОселя".

Програма "Єоселя" - це державна пільгова іпотечна програма, яка почала діяти з 1 жовтня 2022 року і продовжує свою роботу і на сьогоднішній день. Початково вона надавала спрощені умови та ставку в 3% річних лише для чотирьох категорій громадян: військовослужбовців, медиків, педагогів та науковців. Ці особи мали можливість отримати іпотечне кредитування на суму до 2 млн. грн. з початковим внеском у 20% та терміном погашення 20 років, за умови наявності у власності позичальника та його сім'ї менше ніж 52,5 кв.м. загальної площі житлової нерухомості на одну особу, а також 21 кв.м. на кожного наступного члена сім'ї. З серпня 2023 року пільгову іпотеку тільки під 7% річних отримали інші українці. Проте, не кожен вид житла підпадав під кредитування за цією програмою. На вторинному ринку можна було придбати житло у будинку, який не старше десяти років за ставкою 3% або не старше трьох років за ставкою 7%. Забезпечило реалізацію програми «єОселя» ПрАТ "Укрфінжитло». Установа надавала кошти банкам під 3 відсотки річних, а ті видавала кредити позичальникам під 7 відсотків. Проте, для певних соціальних категорій (військові, медики, педагоги) частину процентної ставки компенсував Фонд розвитку підприємництва, тому вони сплачували лише 3%.

Якщо порівняти «єОселю під 7%» з «Доступною іпотекою 7%», то основа відмінність у тому, що у програмі "Доступна іпотека 7%" базова відсоткова ставка переглядається один раз на рік, вона більша у кілька разів за 7%, але позичальник все ж таки сплачує 7%, оскільки решту суми компенсує держава. У випадку з «Єоселя під 7%», базова ставка становить 7%, проте вона не переглядається протягом терміну дії договору та держава не надає компенсації.

Реалізацію іпотечного кредиту за програмою «єОселя» здійснювало 7 банків. Зокрема, більше половини всіх пільгових іпотек станом на 6.07.2023 , а саме 923 або 55%, отримали від АТ «Ощадбанк», друге місце за кількістю виданих іпотек займав АБ «Укргазбанк» з 376 кредитами (23%), третє місце у рейтингу лідерів посів АТ КБ «Приватбанк» з 334 кредитами (20%). Як «Доступна іпотека 7%», так і «єОселя» використовувалась для покупки житла на вторинному ринку в Київській області, Києві: 409 (24%) та 233 (14%) відповідно, Волині — 119 кредитів або 7%.[4]

З урахуванням надзвичайних обставин, що впливають на іпотечний ринок України, обидві програми, як "Доступна іпотека 7%", так і "єОселя", виявилися важливими інструментами у розвитку житлового будівництва та забезпеченні доступу до житла для населення. Серед переваг цих програм є фінансова вигода для позичальників у вигляді низьких ставок, довгих строків, а серед недоліків-бюрократична тяганина, менша пропозиція житлової нерухомості та сума кредиту може бути менша за ту, на яку позичальник розраховував.

Але врешті-решт на сьогодні неможливо передбачити, чи залишиться в силі програма «єОселя» та чи відновиться кредитування за програмою «Доступна іпотека 7%» після зміни уряду. Крім того, існує невизначеність щодо можливості виділення достатніх фінансових ресурсів для подальшого здійснення даних програм. Варто усвідомлювати, що раптове припинення програм може спричинити ситуацію, аналогічну тій, що відбувалася у 2014-2015 роках, коли значна кількість позичальників перестали виплачувати іпотечні кредити. Це свідчить про необхідність навчатися на власних помилках та приймати обґрунтовані рішення, щоб уникнути повторення подій 2014-2015 років.

Список використаних джерел:

1. Збитки житлового фонду України від війни перевищили $54 мільярди. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3728096-zbitki-zitlovogo-fondu-ukraini-vid-vijni-perevisili-54-milardi.html

2. Умови кредитування за програмою «Доступна іпотека 7%». URL: https://tascombank.ua/files/Umovy_kredytuvannia_za_programoiu_Dostupna_ipoteka_7_(11.01.2022).pdf

3. Щотижнева інформації про результати Державної програми Доступна іпотека 7% станом на 02.01.2023. URL: https://bdf.gov.ua/publichna-informatsiia/informatsiia-pro-rezultaty-derzhavnoi-prohramy-dostupna-ipoteka-7/

4. Лише 4% учасників програми єОселя вже придбали житло: кому та де найчастіше схвалюють пільгову іпотеку. URL: https://minfin.com.ua/ua/2023/07/06/108498730/

Масюк В.О.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н, доцент кафедри банківської справи

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА РЕПУТАЦІЮ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Як відомо, банківські установи є невід'ємною складовою фінансової системи країни і мають вирішальний вплив на розвиток економіки та суспільства, виконуючи різноманітні функції. Особливо в умовах війни, коли країна зазнає серйозних викликів і загроз, важливість банків стає надзвичайно актуальною, а одним із їх найголовніших завдань в цей період є забезпечення фінансової стабільності та безпеки. Тож для виконання цього завдання та для підтримки своєї життєдіяльності на ринку, банкам необхідна хороша ділова репутація.

На сьогоднішній день репутація банків - це прозорість їх діяльності, висока адаптивність та стійкість до викликів, безперебійність роботи тощо. Завдяки їй, тобто репутації, банки отримують: збільшення довіри клієнтів (нарощення клієнтської бази), забезпечення доступу до фінансових ресурсів від інвесторів, партнерів ; крім того досягається зменшення витрат на приваблення нових клієнтів тощо.

Незважаючи на значний вплив на банки репутації, її здобуття та збереження є складними завданнями, особливо в умовах воєнного стану. В першу чергу, на репутацію банків на початку повномасштабного вторгнення росії в Україну вплинули психологічний фактор та відсутність ефективної комунікації банку з клієнтами.

24 лютого 2022 року відбулася паніка серед населення, яке поспішало до банків забрати свої заощадження через відчуття загрози. Щоб уникнути можливих негативних наслідків, Національний банк України ухвалив рішення про встановлення лімітів на зняття готівки, а банки другого рівня (одні з перших- АТ «Таскомбанк», Monobank (АТ «Універсал Банк»), АТ КБ «Приватбанк») ще й обмежили використання кредитних карток шляхом обнулення кредитних лімітів.

Через відсутність нормальної комунікації банку з клієнтами, клієнти дізнавалися про неможливість розрахуватися кредитною карткою вже на касі, що викликало невдоволення і недовіру до банків з їх боку. Щоб знизити негативне враження клієнтів, Monobank (АТ «Універсал Банк») та АТ КБ «Приватбанк» заявив про встановлення кредитного ліміту в розмірі 10 тис. гривень для всіх клієнтів без переказів і зняття готівки.

Також АТ КБ «Приватбанк зробив додаткові кроки для підтримки клієнтів, включаючи постійну інкасацію кас і банкоматів, скасування нарахування відсотків на певний період та зниження відсоткових ставок, що посприяло приросту нових клієнтів та отриманню прибутку 30,25 млрд.грн. у 2022 році та

37,8 млрд.грн. у 2023 році. Варто відмітити, що в умовах воєнного положення це відносно непоганий результат [1].

Другим важливим фактором є безперебійність роботи банку, що ускладнюється на деяких територіях через окупацію та небезпеку. Однак, на прикладі АТ КБ «ПриватБанку» відзначається, що завдяки праці відданих працівників, які в умовах небезпеки, продовжують працювати, навіть у не своїх відділеннях, та використанню сучасних технологій, включаючи участь у мережі POWER BANKING, банк забезпечив безперебійну роботу електронних сервісів, мережі відділень і банкоматів. Це сприяло збереженню довіри клієнтів та підвищенню їхньої лояльності.

Згідно звіту банку про стабільну роботу, станом на 2022 рік, сервісна мережа банку налічувала 1108 працюючих відділень, 6405 банкоматів, 10120 терміналів самообслуговування та 223 тис. POS-терміналів. У цілому за цей же рік кількість здійснених міжнародних переказів через АТ КБ «Приватбанк» зросла на 16%, а загальна сума - на 7%. [2].

Наступним і, на мою думку, найважливішим фактором є рівень безпеки та захисту клієнтів. АТ КБ «Приватбанк» відповідально поставився до цієї проблеми та у квітні 2022 року (за 45 днів) повністю переніс свої сервіси в хмарні сховища за кордон, а у 2023 році запустив сервіс для протидії шахраям, що дозволяє клієнтам інформувати банк про шахрайські (фішингові) сайти, підозрілі телефонні номери зловмисників, щоб разом протидіяти шахрайству.

Також задля захисту клієнтських даних банк застосовує передові технології, такі як шифрування та двофакторна аутентифікація, та володіє власною системою антифроду для моніторингу та блокування підозрілих транзакцій. Завдяки цим заходам та іншим у 2022 році ПриватБанку довірили свої операції 18,3 млн приватних клієнтів та 770 тис. компаній і підприємців, а у 2023 році ця кількість зросла до 18,4 млн. приватних клієнтів та 875 тис. бізнес-клієнтів [3].

Тож, виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що в умовах воєнного стану існує дуже багато факторів, які можуть підірвати репутацію навіть найкращого та найнадійнішого банку. Але досвід АТ КБ «Приватбанк» доводить, що навіть незважаючи на складні умови роботи під час війни та численні негативні відгуки клієнтів, такі як недоліки у обслуговуванні, блокування операцій, карток та інші проблеми, українці все одно йдуть та обслуговуються у даному банку.

АТ КБ «Приватбанк» все ще має гарні фінансові показники та високий рівень довіри населення, що досягається завдяки постійній активній роботі банку над своїми помилками, над вдосконаленням сервісу, адаптивності, використанню передових технологій для забезпечення безперебійності, ефективності та безпеки, а також активній участі в підтримці українського суспільства. Це може бути гарним прикладом для інших вітчизняних комерційних банків, що навіть в таких складних умовах, в яких опинилася наша держава, можна збільшити довіру населення до себе та покращити власну репутацію.

Список використаних джерел

1. Результати роботи ПриватБанку за 2022 рік: стійкість, стабільність фінансової системи та довіра клієнтів. URL: https://privatbank.ua/news/2023/2/2/1866
2. ПриватБанк звітує про підсумки роботи у воєнному 2022 році. URL: https://privatbank.ua/news/2023/5/12/1940
3. Результати ПриватБанку для держави: 26,8 млрд гривень податку і зростання прибутку до оподаткування вдвічі у 2023 році. URL: https://privatbank.ua/news/2024/1/24/2127

Мясніков Е.А.
Здобувач 43 групи ФФБС
Науковий керівник: **Няньчук Н. Ю.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ФІНАНСУВАННЯ БАНКАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні український бізнес функціонує в умовах невизначеності та підвищених ризиків. Ситуація значно ускладнилась з початком війни в Україні. Велика кількість бізнесів вимушені були змінити свої бізнес моделі, перенести свої потужності в інші країни, або навіть закрити справи через неможливість їх продовження в умовах ведення бойових дій. За таких умов важливою умовою виживання став пошук нових ринків збуту продукції, тобто необхідність починати або розвивати вже існуючу експортну діяльність. Для підприємств, діяльність яких залежала від внутрішнього постачання, у разі його припинення, постало питання використання імпортних складових, що створює умови для пожвавлення імпортної діяльності. Важливу роль в організації взаємодії між учасниками таких зовнішньоекономічних відносин відіграються банки.

Питання фінансування зовнішньоекономічної діяльності є предметом дослідження таких вчених як Козуб В.О., Пліш І.М., Алексеєнко Л.М., Стецько М.В. та інших. Однак, зважаючи на постійні зміни умов функціонування як бізнесу, так і банків, на появу нових ризикоутворюючих чинників з одного боку, та нових можливостей їх подолання з іншого, способи надання такого обслуговування мають постійно змінюватись, підлаштовуючись під запити ринку.

На сьогодні майже всі банки займаються обслуговуванням зовнішньоекономічної діяльності. Можливості надання таких послуг, тобто їх кількісний і якісний склад, визначаються такими чинниками, як історичні

передумови розвитку банку, стратегія банку, наявність іноземного капіталу, регіональний аспект. Наприклад, історично в банківській системі України перший банк який спеціалізувався на обслуговуванні зовнішньоекономічної діяльності був АТ «Укрексімбанк». Розглянувши перелік послуг, які банк пропонує на власному сайті [1], ми можемо відзначити його різнобічність, детальність, охоплення широкого кола клієнтів, що, на нашу думку, пов'язано з накопиченим досвідом банку і портфелем клієнтів відповідної спеціалізації. Найбільший банк в Україні АТ КБ «Приватбанк», який є також флагманом впровадження новітніх технологій, крім поширених документарних операцій, пропонує своїм клієнтам унікальний та інноваційних сервіс з валюто-обмінними операціями, проведення експертиз валютних контрактів[2]. Не зважаючи на те, що кожен банк акцентує увагу на власних конкурентних перевагах, необхідно враховувати дію чинників, які будуть загальними для усього банківського ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт АТ «Укрексімбанк». URL: https://www.eximb.com/.
2. Офіційний сайт АТ КБ «Приватбанк». URL: https://privatbank.ua/.

Настенко Т. В.
Здобувач 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

БЕЗГОТІВКОВІ ГРОШІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ЕКОНОМІКИ

Безготівкові гроші – фінанси, що знаходяться на банківських рахунках. Їх використовують для оплати товарів і послуг, виконання грошових операцій. До безготівкового обігу відносять платежі, які проводяться без друкованих грошових знаків. Фінансові операції виконуються з допомогою записів про стан рахунків платників і одержувачів.

Безготівкові розрахунки є ефективним інструментом для розвитку економіки. Отже підкреслимо основні аспекти та переваги:

- Зручно та швидко: Сьогодні використання картки для оплати товарів та послуг є швидким та зручним способом, а функція безконтактного платежу, якою оснащенні сучасні телефони, робить використання безготівкових грошей ще більш комфортним;

- Не затратне в зберіганні : Зберігання та випуск готівки обходиться державі щорічно майже 1 мільярд гривень. Випуск купюр та монет є не тільки

затратним а й не екологічним, натомість безготівкові кошти не потребують додаткових витрат природних матеріалів;

- Відкритість економіки: Державі простіше контролювати рух безготівкових грошей, ніж використання готівки. Одразу зрозуміло, як рухаються гроші, та куди і навіщо витрачається валюта;
- Детінізація: Дослідження показують, що збільшення частки безготівкових платежів сприяє зменшенню рівня тіньової економіки та збільшенню державних доходів. Тобто покращується детінізація економіки.

Українське законодавство не містить чіткого поняття "прозорості", але обґрунтовують його в різних аспектах. Загалом українське законодавство ідентифікує поняття "прозорість" як необхідність дотримання принципів відкритості та підзвітності у різних сферах і в окремих випадках деталізує їх складові [1].

Прозорість економіки — це забезпечення доступу до інформації про діяльність державних органів, розподіл бюджетних коштів, та відкритість у прийнятті рішень, дозволяє громадянам бачити, що їхні інтереси на першому місці.

Тіньова економіка — це уклад економічних відносин, що охоплює невраховані, нерегламентовані й незаконні види господарської діяльності. У кожній країні є така складова економічної діяльності, що не укладається в сформовані й узаконені норм [2].

За останіми даними в Україні тіньову економіку оцінють в 32% від ВВП за 2021 рік, що є фактично найбільшим показником серед країн Європи.

За даними Центру економічної стратегії, у 2023 році реальний ВВП України виріс на 5-5,5% за різними оцінками. Це відновлювальне зростання після стрімкого падіння на 28,8% у 2022 році. Незважаючи на відновлення, ВВП ще приблизно на чверть менший, ніж у 2021 році.[3]

Також варто зазначити, що рівень тіньової економіки України скоротився на 1 відсотковий пункт до 31% ВВП за результатами трьох кварталів 2021 року. Це стало можливим завдяки адаптації бізнесу до непрогнозованих карантинних обмежень. У 2023 році Україна також продовжувала отримувати іноземну фінансову допомогу — більше, ніж у 2022 році. Загалом, 42,5 млрд доларів іноземних коштів надійшло у 2023 році. Допомога здебільшого надходила у формі кредитів, але ці кредити були дуже пільговими та необхідними для фінансування важливих бюджетних потреб.

Інфляція в Україні також розігналася через війну та друк гривні для покриття воєнних видатків. Проте впродовж року інфляцію вдалося вгамувати, і в грудні 2023 року вона становила 5,1%, майже повернувшись на рівень довоєнного таргету інфляції у 5%. Загалом, економіка України у 2023 році зуміла досягти річного економічного зростання на рівні майже 6%. Це важливий крок на шляху до відновлення після важких випробувань.

Отже, Україні потрібно проводити ряд заходів для розвитку фінансового сектора, підвищення рівня банківської системи може зменшити

готівку, що допоможе вийти з тіні. Зазначемо, що Національний банк підтримує перехід економіки України на безготівкові розрахунки та сприяє їх безпеці та надійності. Мета НБУ це насамперед безготівкова економіка, розвинута плітіжна інфраструкутра, використання інноваційних платіжних інструментів, прозорі і насамперед безпечні та надійні розрахунки. В сучасних реаліях відкритість економіки має велике значення для подальшого розвитку економіки після закінчення війни. Інвестори шукають стабільність і надійність у країнах, куди вони планують вкладати гроші. Підзвітність у бізнес-процесах, зокрема закупівлях та оподаткуванні створює сприятливий клімат для інвестицій і розвитку підприємництва.

Список використаних джерел:

1. Визначення прозорості: які інструменти вимірювання існують в Україні URL: https://iaa.org.ua/articles/defining-transparency-what-measurement-tools-exist-in-ukraine/
2. Тіньова економіка, структура й природа її виникнення URL: https://pidru4niki.com/15800119/ekonomika/tinova_ekonomika_struktura_priroda_viniknennya
3. Економіка України у 2023 році: головне URL: https://ces.org.ua/ukrainian-economy-in-2023-tracker-overview/

Павельчук К.А.
Здобувачка 12 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВОЇ ГРИВНІ В УКРАЇНІ

НБУ досліджує цифрову валюту для центральних банків і працює над створенням власної цифрової форми гривні - е-гривні.

Електронна гривня - це електронна валюта України, емітована Національним банком України. Основне призначення е-гривні - доповнювати готівкову та безготівкову форми гривні та ефективно виконувати всі функції грошей. Як і традиційна гривня, цифровий формат має зробити платіжні операції більш зручними, безпечними та ефективними.

Хоча е-гривня та безготівкова гривня є формами електронних грошей, вони мають кілька суттєвих відмінностей:

1. Форма:

електронні гривні існують лише в електронній формі, тоді як безготівкові гривні можуть бути представлені як в електронній, так і в фізичній формі (банкноти/монети).

2. Емітент:

Е-гривня — це цифрові гроші, які випускатиме НБУ. Її контролює центральний банк, щоб забезпечити стабільність фінансів та регулювання грошового ринку. А безготівкову гривню контролюють комерційні банки. Вони ж її випускають та надають фінансові послуги своїм клієнтам.Як готівка так і е-гривні емітентом є НБУ.

3.Прозорість:

Транзакції в е-гривні є прозорими та відкритими для громадськості завдяки технології блокчейн.А безготівкові гривневі транзакції, як правило, не є загальнодоступними і можуть бути доступні лише учасникам з відповідними правами доступу до банківської системи.

4.Використання:

Безготівкова гривня наразі широко використовується для розрахунків і платежів у фізичних магазинах та на онлайн-платформах, тоді як розробка електронної гривні все ще триває і на початковому етапі обмежена з точки зору доступних функцій та опцій.

Переваги е-гривні:

1. Швидкість та легкість транзакцій
2. Зменшення витрат
3. Забезпечення захисту
4. Ефективність та низькі комісії
5. Гарантія від держави

Але також є деякі недоліки:

1.Кібербезпека. Цифрова гривня може стати об’єктом кібератак та шахрайства.

2.Відсутність фізичного підґрунтя. Потреба у доступі до інтернету та смартфонів матимуть проблеми,тому що е-гривня існує у цифровій формі.

3.Анонімність.Усі транзакції та переводи відстежуються.

Користування електронною гривнею має бути зручним та доступним для всіх верств населення, юридичних осіб, державних установ, банків та небанківських платіжних послуг. Підсумовуючи все сказане, відзначимо, що е-гривня може позитивно вплинути на економічн безпеки держави, зміцнення монетарного суверенітету держави та спроможності НБУ підтримувати цінову та фінансову стабільність як запоруку сталого зростання економіки.

Список використаних джерел:

1. Про е-гривню – цифрові гроші.Національний банк України :офіц. веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia (дата звернення:20.03.2024)

2. Грицай С. О. ЦИФРОВА ГРИВНЯ – СТАНОВЛЕННЯ. Актуальні проблеми політики. 2022. № 69. С. 138–143.

Парпуланська А. О.
Здобувачка 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

УКРАЇНСЬКА ГРИВНЯ: ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ

Історія української гривні та етапи її становлення завжди будуть актуальними темами, оскільки паперові грошові знаки є об'єктивними свідками багатьох історичних подій, які відіграють важливу роль у системі соціально-економічних та політичних відносин як всередині держав, так і між ними [1].

Становлення української гривні можна розділити на декілька хронологічних етапів: часи Київської Русі; часи УНР та директорії; радянські часи; гривня в сучасній Україні.

У XI столітті гривню почали активно використовувати як обмінно-валютну одиниця на території Київської Русі, де вона закріпилася в якості основної грошової одиниці держави.

У XII-XIV століттях у Київській Русі відбувався період феодальної роздробленості, карбування монет було припинено, а гривні поступово зникли з обігу і перетворились на грошово-лічильне поняття.

Центральна Рада своїм Третім універсалом 18 липня 1917 року проголосила утворення Української Народної Республіки та запровадила в Україні нову національну валюту, якою був український карбованець [2].

1 березня 1918 року Центральною Радою було прийнято закон про запровадження нової грошової одиниці – гривні, яка поділялася на 100 шагів і дорівнювала 1/2 карбованця.

У квітні 1918 року гетьман Павло Скоропадський, прийшовши до влади, відновив як основну грошову одиницю Української Держави карбованець, що поділявся на 200 шагів.

У грудні 1918 року влада в Україні перейшла до рук Директорії на чолі з Володимиром Винниченком та Симоном Петлюрою і гривню знову було проголошено основною грошовою одиницею відновленої УНР.

У 1922-1924 роках було проведено грошову реформу, наслідком якої стало введення в обіг радянського червінця, а 1924 року було встановлено курс нового радянського карбованця, який дорівнював 1/10 червінця [3].

В часи боротьби вояків ОУН-УПА за незалежність України розраховувалися "бофонами" – однобічними (рідше двобічними) грошовими документами з національною символікою та символікою ОУН і УПА, і загалом, за 1939-1954 роки було виготовлено близько 500 різновидів бофонів.

10 січня 1992 року Національним банком було введено в обіг купони багаторазового використання, які називлися купонокарбованці, що отримали правову підтримку 20 березня 1991 року з прийняттям Закону України "Про банки і банківську діяльність".

З 1994 року в Україні відкрито Банкнотну фабрику, а у квітні 1998 року засновано Монетний двір і з цього часу українська гривня друкується за найсучаснішими світовими технологіями [4].

2-16 вересня 1996 року в нашій державі було проведено грошову реформу, внаслідок якої введено в обіг визначену Конституцією та іншим законодавством України національну валюту, якою є гривня.

Українська гривня є дуже важливою для нашої держави і є результатом зусиль та роботи багатьох людей, завдяки яким ми можемо пишатися нашою історією та становленням незалежності нашої країни, оскільки однією з ознак державності є власна грошова одиниця.

Список використаних джерел:

1. Державна Казначейська служба України. URL: https://www.treasury.gov.ua/news/istoriya-grivni
2. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/uah/uah-history
3.http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v22-1/22-1_2014.pdf#page=48
4.https://donnaba.edu.ua/journal/wp-content/uploads/2021/01/77-81.pdf
5https://visnyk.dndekc.mvs.gov.ua/index.php/visnuk/article/download/244/163

Плотнікова А.О.
Здобувачка 43 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гаркуша Ю.О.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ЦИФРОВІ ВАЛЮТИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Цифрова трансформація та активне впровадження цифрових інновацій в фінансову та банківську сфери України є пріоритетним завданням для розвитку вітчизняної економіки. Саме цифровізація посприяла створенню нових фінансових активів, таких як електронні гроші, криптовалюти, токенізовані активи тощо. Також на порядку денному сьогодні стоїть технологія блокчейн та цифрові валюти, адже майбутнє цифрового банкінгу неможливе без використання цифрової валюти. Популяризація віртуальних активів посприяла появі не лише нових викликів для центральних банків, а й створює нові можливості.

За визначенням Європейського центрального банку цифрова валюта центрального банку –«цифрова форма фіатних грошей, яка є загальнодоступною, випускається державою і має статус законного платіжного засобу» [1]. В той же час, науковці Банку міжнародних розрахунків характеризують цифрові валюти центральних банків як нову форму грошей, які емітуються центральним банком

в електронному вигляді та відрізняються від резервів комерційних банків або залишків на їх розрахункових рахунках [2].

На сьогодні центральні банки світу розглядають різні напрямки застосування цифрових валют. Наприклад, в Китаї цифровий юань має понад 260 млн. користувачів і більше $13 млн. у транзакціях.

В Україні розробка власної цифрової валюти почалася у 2016 році. Протягом 2018 року Національним банком України реалізовувався проект Впровадження Платформи «Електронна гривня» та електронних грошей Національного банку України (е-гривні).

У 2019 році національний регулятор опублікував аналітичну записку за результатами функціонування пілотного проекту, який передбачав обмежену емісію «е-гривні» (у сумі 5 443 грн) та здійснення учасниками робочих груп певних операції. В звіті зазначається, що е-гривня може використовуватися як альтернатива звичним засобам платежу. Але успішне повноцінне запровадження цифрової валюти центрального банку не можливо без модернізації платіжної інфраструктури та цифровізації економіки, фінансового сектору та держави.

Переваги впровадження та використання цифрової валюти в Україні наступні:

спрощений фінансовий моніторинг,

боротьба з корупцією та відмиванням коштів,

посилення контролю оподаткування,

пришвидшення переходу до безготівкової економіки.

Впровадження е-гривні сприятиме цифровізації економіки, подальшому поширенню безготівкових розрахунків, зменшенню їх вартості, зростанню рівня їх прозорості й підвищенню довіри до національної валюти загалом. Вітчизняну цифрову валюту можна буде використовувати для соціальних виплат, оплати комунальних послуг, при здійсненні операцій з віртуальними активами, для транскордонних платежів тощо. Запуск великих пілотних проектів із застосування е-гривні планується в Україні у 2024 році [3]. Отже, цифровізація економіки потребує нових форм і методів розрахунків, що спонукає центральні банки світу до пошуку ефективного рішення в даному напрямку.

Список використаних джерел:

1. Cryptocurrencies and tokens, ECB FXCG update. URL: https://www.ecb.europa.eu/paym/groups/pdf/fxcg/2018/20180906/Item_2a_-_Cryptocurrencies_and_tokens.pdf

2. Central bank digital currencies (2018, March). The Bank for International Settlements. CPMI Papers. URL: https://www.bis.org/cpmi/publ/d174.htm

3. Що таке CBDC і чи потрібно це Україні. URL: https://fintechinsider.com.ua/shho-take-cbdc-i-chy-potribno-cze-ukrayini/

Рудохліб Д. К.
Здобувач 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ДИЗАЙН ЗОВНІШНЬОГО ВИДУ СУЧАСНИХ ГРОШЕЙ ТА СТУПІНЬ ЇХ ЗАХИСТУ

Чи можемо ми уявити сучасний світ, в якому немає грошей? Сьогодні ними користується кожен: від дітей до людей похилого віку. Протягом часу і розвитку людства гроші змінювались. Змінювали форму, сутність і навіть свою вартість. Сучасні гроші, як такі, майже не мають власної вартості і по суті є лише папером, а отже можуть стати достатньо привабливим способом збагачення для нечесних людей.

Фальшивомонетництво є серйозною проблемою для багатьох країн, оскільки технології виготовлення фальшивих грошей стають все більш сучасними та складними для виявлення. Сучасні шахраї активно використовують передові методи та обладнання, щоб створити підробні копії грошей, що можуть бути надзвичайно важко розрізнити від оригінальних купюр. Застосування новітніх технологій у виготовленні фальшивих грошей ускладнює їх виявлення та піддає питанням навіть найефективніші системи захисту. Швидкий розвиток кольорової копіювальної техніки призводить до зростання доступності та ефективності засобів відтворення елементів захисту банкнот. Це в свою чергу сприяє збільшенню якісного та кількісного обсягу підроблених матеріалів. Тому для багатьох країн інвестування в дослідження та розробку новітніх методів виявлення фальшивих грошей є надзвичайно важливим для збереження довіри до грошової системи та запобігання фінансовим шахрайствам.

Але не відстають від них і технології, які запобігають шахраям та удосконалюють засоби захисту. Так, технології, спрямовані на запобігання шахрайству та підробці, постійно удосконалюються разом із засобами захисту грошей. Головною метою цього захисту є забезпечення грошей такою якістю, яка дозволить швидко та ефективно розпізнати будь-яку підробку.

На сьогоднішній день у світі існує понад 100 різновидів елементів захисту купюр. Деякі з них може розпізнати людина, інші - лише машиною, тобто машиночитні. Частина з цих елементів відома широкій громадськості, в той час як інші залишаються секретними, щоб ускладнити їх підробку. Зазвичай на банкнотах використовують лише декілька захисних ознак, проте їх вид і кількість можуть варіюватись залежно від номіналу купюри. Це робить процес розпізнавання підроблених грошей більш надійним і ефективним [1].

В сучасній міжнародній практиці існує визначення «paper currency grading» — процес визначення якості або стану банкноти, один із ключових факторів у визначенні її колекційної цінності. Клас банкнот зазвичай визначається чіткістю (твердий, не м'який папір), яскравістю та глибиною кольору.

Для прикладу розглянемо захисні ознаки, які ми можемо побачити на гривнях з різним номіналом. Напевно першим елементом, на який ми одразу звертаємо увагу при перевірці справжності банкноти, є Водяний знак. Зображення, яке має різні відтінки, аналогічні портрету, що надрукований на передній стороні банкноти, створене внутрішньою структурою самого паперу [2]. Це зображення стає видимим під час огляду банкноти проти світла та розташоване на певному місці. Далі йдуть Рельєфні зображення – це графічні елементи, які розміщені на передній стороні банкноти і виконані за допомогою спеціального друку, мають фарбу, яка виділяється над поверхнею паперу, і їх текстура відчутна при дотику [3].

Латентне зображення – це зображення цифрового позначення номіналу, яке можна побачити лише під час огляду банкноти під гострим кутом до джерела світла. «Орловський друк» - це спеціальний друк, який створює зображення за допомогою фарб різних кольорів з переходом від одного кольору до іншого без розривів або зміщень графічних елементів цих зображень. Одним з найпоширеніших видів захисту також є підсвічувані за допомогою ультрафіолету елементи.

Елементи захисту банкнот є невід’ємною складовою сучасних грошових систем. Захист сучасних паперових грошей сьогодні досягнув надзвичайно високого рівня. Підробки, які можуть з'являтися, дуже легко відрізняються від оригінальних купюр завдяки складним технологіям та елементам захисту. Незважаючи на це, елементи захисту грошей постійно вдосконалюються для підтримки цінності та надійності валютної системи [4].

Проведеним дослідженням встановлено, що рабезпечення довіри людей до грошей залишається однією з найважливіших цілей будь-якої держави. Тому надзвичайно важливо продовжувати розвивати технології та методи захисту, які не лише запобігають фальшивому грошовому обігу, але й підтримують стабільність фінансової системи та зберігають довіру громадян до грошей. Такий підхід допомагає зберігати економічну стабільність та розвиток країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Про банкноти. URL: https://bank.gov.ua/ua/uah/obig-banknote
2. Елементи захисту української гривні (Частина 1). URL: https://ndekc.te.ua/news/elementi-zahistu-ukransko-grivn-chastina-1
3. Вісім питань про рівень захищеності грошей. URL: https://expla.bank.gov.ua/expla/news_0164.html
4. Що потрібно знати про захист гривні. URL: https://www.myvin.com.ua/ua/news/econom/24303.html
5. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/uah/uah-history (дата звернення 21.03.2024)

Савельєва С.С.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

РИЗИКИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Умови воєнного конфлікту суттєво впливають на діяльність бізнесу, зокрема на сільське господарство, що є однією з ключових галузей економіки. У контексті таких умов виникає значний ризик для банківського кредитування сільськогосподарських підприємств. Прикладом цього може слугувати ситуація в Україні на початку посівної компанії 2022 року, коли війна призвела до серйозних проблем у галузі. Сільськогосподарські підприємства, які вже і так мали обмежені фінансові ресурси, стали потребувати додаткового фінансування, зокрема через іпотечні кредити. Проте іпотечне кредитування в сільському господарстві викликає специфічні труднощі у визначенні ризиків, оскільки їхні наслідки можуть суттєво вплинути на заплановані результати. Таким чином, умови військового стану роблять цей процес ще складнішим та ризикованішим для банків та сільськогосподарських підприємств. Тому, насамперед важливо якісно досліджувати можливі ризики і шукати шляхи для їх мінімізації.

В результаті аналізу ризиків, що властиві сільському господарству, можна виділити основні групи кредитних ризиків. Серед них фінансові ризики (валютний, процентний, інфляційний та ціновий), ризики, пов'язані з заставою (зниження вартості та/або ліквідності застави, втрата застави), природно-кліматичні ризики (температурні коливання, опади, вітер і т.д.) та виробничі ризики (втрата врожаю або його частини, зниження продуктивності, технологічний ризик). До ще однієї групи ризиків кредитування сільського господарства, слід віднести ризики надзвичайних ситуацій, які несе війна, зокрема: небезпечні викиди в атмосферу та забруднення довкілля, забруднення води, просідання ґрунтів, замінування тощо [1, с.127].

Бойові дії можуть призвести до пошкодження сільськогосподарської інфраструктури, такої як зриви електропостачання, руйнування доріг та іригаційних систем. Також, суттєвою проблемою може бути перешкоджання в доступі до необхідних ресурсів для виробництва, таких як насіння, добрива, паливо, обладнання тощо. Існування ризику неплатоспроможності сільськогосподарських підприємств через зниження їхнього прибутку та доступу до фінансових ресурсів може призвести до зменшення інвестиційної активності.

Для зменшення ризиків кредитування сільськогосподарських підприємств для банківської сфери слід приймати обдумані та ефективні управлінські рішення. Основні заходи для мінімізації ризиків включають розробку спеціалізованих кредитних програм та фінансових інструментів для аграрного сектора.

Національний банк активно долучився до ініціативи щодо розширення програм державної підтримки, зокрема «Доступні кредити 5-7-9%» . Крім того, від початку повномасштабного вторгнення банкам було дозволено впроваджувати «кредитні канікули» і не враховувати неповернення кредитів при оцінці кредитного ризику [2].

З початку 2023 року українські аграрії залучили майже 33,4 мільярди гривень банківських позик на розвиток своїх господарств. З них, за програмою «Доступні кредити 5-7-9%», 18,9 мільярдів гривень отримали 5 тисяч підприємств [2].

Досліджуючи статистику стану залучення кредитних коштів суб'єктами підприємництва – сільськогосподарськими товаровиробниками у 2023 році, у тому числі за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%», можна виділити декілька банків-лідерів по кількості надання кредитів, а саме: Ощадбанк, ПриватБанк та Райффайзен Банк. Від початку 2023 року Ощадбанк надав майже 2,4 тисячі кредитів українським аграріям на загальну суму 6,2 млрд грн. Це найбільша кількість виданих кредитів сільськогосподарським товаровиробникам серед усіх українських банків. Ці дані наводить Міністерство аграрної політики та продовольства України у своїй статистиці [2;3].

Отже, в умовах військовогово серйозно підвищуються ризики для сільськогосподарських підприємств, зокрема у сфері банківського кредитування. Пошкодження інфраструктури, обмежений доступ до ресурсів та інші негативні наслідки війни створюють складні умови для функціонування сільського господарства. Ці умови ускладнюють процес видачі кредитів і збільшують його ризики для банків та сільськогосподарських підприємств. Проте, активна участь Національного банку України у розширенні програм державної підтримки, а також розробка спеціалізованих кредитних програм та фінансових інструментів для аграрного сектора сприяють зменшенню цих ризиків. Значна сума банківських позик була залучена аграріями від початку війни і ця тенденція триває і зараз, що свідчить про важливість та ефективність програм державної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Поліщук, Н. В. (2023). Управління ризиками іпотечного кредитування у сільському господарстві. Актуальні проблеми розвитку фінансів в умовах цифровізації економіки України, С. 126-129.

2. Томашук, І., Томашук, І. (2023). КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЕФЕКТИВНЕ ДЖЕРЕЛО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. Управління змінами та інновації, (7), С. 74-84.

3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: https://minagro.gov.ua/

Савельєва С.Л.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю.Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВАЛЮТНІ ОБМЕЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Велике значення у фінансовій системі будь-якої країни відіграє валютний ринок, який можна розглядати як механізм перерозподілу капіталу між різними країнами. Забезпечення ефективної роботи валютного ринку здійснюється через валютне регулювання зі сторони центрального банку та валютний нагляд зі сторони уповноважених банків. Так, країни можуть вводити різні обмежувальні заходи за допомогою законів та нормативно-правових актів для захисту валютного ринку. Таким чином, використання валютних обмежень є важливим інструментом центрального банку у проведенні валютного регулювання та нагляду.

Зазвичай, під валютними обмеження розуміють сукупність регулятивних заходів, які передбачають встановлення законодавчо-правових норм щодо встановлення лімітів, заборон та регламентації операцій резидентів і нерезидентів з валютними цінностями [1]. Валютні обмеження сприяють встановленню правил поведінки на валютному ринку, вирівнюванню платіжного балансу, управлінню міжнародними резервами, впливу на динаміку валютного курсу.

У науковій літературі валютні обмеження класифікують наступним чином:

відповідно до сфери застосування: поточні валютні операцій; валютні операції, пов’язаниі із рухом фінансового капіталу;

за різновидами валютних операцій: операції з купівлі-продажу, конвертації (обміну) валютних цінностей;

за різновидами валютних цінностей: операції в іноземній валюті, в національній валюті, з банківськими металами;

за напрямом транскордонного руху валютних цінностей: виведення валютних цінностей за кордон, надходження валютних цінностей із-за кордону;

за видами розрахунків: безготівкові валютні операції, готівкові валютні операції [1].

В умовах війни використання валютних обмежень НБУ стало дієвим інструментом для забезпечення стабільності на валютному ринку. У перший день вторгнення, НБУ прийняв Постанову № 18 від 24 лютого 2022 року «Про роботу банківської системи в період введення воєнного стану». Ця постанова встановила ряд суттєвих обмежень, включаючи фіксацію офіційного курсу на 24 лютого 2022 року, обмеження на виведення готівки, заборону видачі коштів в іноземній валюті, призупинення роботи валютного ринку за винятком продажу іноземної валюти, заборону транскордонних переказів іноземної валюти, тимчасове припинення можливості поповнення електронних гаманців електронними грошима та розповсюдження електронних грошей тощо [2].

Починаючи з квітня 2022 року НБУ поступово почав скасовувати обмеження на операції з готівковою та безготівковою валютою для населення та бізнесу. 29 червня 2023 року НБУ затвердив Стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування [3].

В частині пом'якшення валютних обмежень Стратегія передбачає основні етапи їх застосування. Перший етап передбачає мінімізацію множинності обмінних курсів, лібералізацію торгових операцій та сприяння отриманню нових кредитів та інвестицій. Другий етап спрямований на лібералізацію торгового фінансування, управління валютними ризиками банків, репатріації відсотків за «старими» боргами. Третій етап передбачає можливість виплат за кредитами та інвестиціями, лібералізацію операцій населення та операцій з деривативами, можливість кредитування нерезидентів та здійснення інвестицій за кордон резидентами [3].

Поступове скасування валютних обмежень спиратиметься на певні принципи, запроваджені Стратегією, зокрема:

поступовий характер (визначається не часовими межами, а формуванням відповідних макроекономічних передумов;

наявність підстав (скасування обмеження(нь) після оцінки їх(його) впливу на стан валютного ринку, міжнародних резервів, макроекономічну та фінансову стабільність);

ефективності решти обмежень (у випадку пом'якшення окремих(окремого) обмежень(ня));

характер повторного запровадження (у випадку несприятливих обставин пом'якшення валютних обмежень може бути призупинено, а за потреби повторно запроваджені чи додатково посилені) [3].

Отже, досліджені заходи НБУ свідчать про гнучке застосування валютних обмежень з метою забезпечення фінансової стабільності в умовах воєнного стану, з одного боку, та стимулювання економічної активності, з іншого.

Список використаних джерел:

1. Дзюблюк О. Зростання ролі валютної політики в умовах глобальних фінансових дисбалансів. Банківська справа. 2012. №3. С. 27-38.

2. Постанова Правління Національного банку України № 18 від 24.02.2022 р. «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text (дата звернення: 05.04.2024)

3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ (дата звернення: 05.04.2024)

Савельєва С.С.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТА КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Протягом останнього десятиліття банківський сектор став ключовим гравцем у цифровому та інформаційному прогресі. Він перейшов від класичних методів надання послуг до комплексних цифрових рішень, що відповідають потребам сучасного суспільства. Сучасні технології, такі як мобільні додатки, чат-боти, банкомати та POS-термінали, активно використовуються для надання широкого спектру фінансових послуг. Крім того, банківська галузь активно розвиває альтернативні види платежів, такі як безготівкові трансакції та нові канали обміну, включаючи мобільні мережі, криптовалюти та P2P-платформи. Особливу увагу приділяється віртуальним активам, зокрема блокчейн-технологіям, які відкривають нові можливості для цифрової альтернативи готівці. Ці зміни вимагають значних інвестицій у кібербезпеку, оскільки фінансовий сектор стає особливою мішенню для кіберзагроз у світі, де розвиток технологій йде шаленими темпами.

Розглядаючи технології блокчейн з призми виду забезпечення безпеки та конфіденційності в фінансовому секторі, можна сказати, що це система, яка працює на основі розподіленої публічної книги, де групи трансакцій або подій записуються та зберігаються у послідовній, ланцюгоподібній структурі даних. Така система робить блокчейн децентралізованим і надійним, оскільки кожен учасник мережі має ідентичну копію книги обліку. Це означає, що навіть у випадку, якщо один вузол несправний, інформація не буде втрачена, адже інші учасники мають копії даних. Кожен блок містить інформацію про дії, трансакції та інші події, а також хеш-код попереднього блоку, що забезпечує єдність та безпеку даних. Зміни в даних фіксуються одночасно у всіх копіях ланцюга, що дозволяє швидко та ефективно виявляти будь-які зміни та втручання. Блокчейн забезпечує автоматизований зашифрований реєстр трансакцій в реальному часі, що робить його надійним та безпечним інструментом обміну даними[1].

Використання блокчейн-технологій у банківській сфері забезпечує підвищену безпеку та прозорість фінансових операцій за кількома ключовими причинами. По-перше, блокчейн використовує криптографію для захисту даних, що робить транзакції стійкими до зміни або взлому, що сприяє запобіганню шахрайству та незаконним діям. Друга важлива характеристика полягає у тому, що блокчейн є розподіленою базою даних, до якої мають доступ всі учасники мережі, що робить операції доступними для перевірки всіма сторонами і сприяє уникненню фінансової маніпуляції. Крім того, блокчейн дозволяє безпосередньо проводити фінансові та інші операції між учасниками мережі, що сприяє зниженню витрат та ризиків. Також, блокчейн дозволяє проводити транзакції

швидко та цілодобово, що підвищує ефективність банківських послуг. Інформація в блокчейні надійно зберігається та залишається незмінною в часі, що допомагає уникати втрати даних чи фальсифікації історії операцій. Загалом, блокчейн-технологія стає ключовим інструментом для забезпечення безпеки та прозорості у фінансовій сфері, що сприяє підвищенню довіри клієнтів і забезпечує більшу ефективність операцій [1].

Попри позитивні аспекти блокчейну, існують значні виклики, які ускладнюють масове впровадження цієї технології. Ці проблеми охоплюють технологічні, правові, нормативні та етичні аспекти. Технічні виклики включають можливість втрати доступу до системи при втраті пароля та високу енерговитратність майнінгу, яка є важливою для децентралізації блокчейн-екосистеми. Проблеми правового характеру стосуються відсутності детального регулювання трансакцій на платформі блокчейну та непевності у вирішенні спорів, що можуть виникнути між сторонами у разі судових процесів. Існує також недостатня довіра з боку регуляторів до блокчейн-технологій через їхню незрілість та експериментальний характер [2].

Міжнародні банки вже активно працюють над проектами, що використовують блокчейн-технології. Наприклад:

1. JP Morgan Chase створив підрозділ Quorum, який досліджує застосування блокчейну, наприклад, для створення депозитних сертифікатів зі змінними ставками за допомогою смарт-контрактів для швидких трансакцій.

2. Bank of America подала патент на мережу блокчейн для безпечного зберігання та аутентифікації особистих та ділових даних. Дозволені користувачі матимуть доступ до записів та зможуть вести облік усіх даних на основі блокчейну.

3. BNP Paribas досліджує можливості використання рішень на основі блокчейну для обробки замовлень та валютних коштів.

4. Fujitsu співпрацює з Японською асоціацією банкірів (JBA) для тестування цифрових валют та програм для розрахунків на основі блокчейну[2].

Як висновок, можемо зазначити, що технології блокчейну виявляють значний потенціал для забезпечення безпеки та прозорості у фінансовому секторі. Їх основні переваги полягають у децентралізації, надійності та стійкості до втручання. Використання блокчейну в банківській сфері сприяє підвищенню безпеки та ефективності фінансових операцій через застосування криптографії та розподілену базу даних. Однак, існують виклики, які ускладнюють масове впровадження цієї технології, зокрема, технічні, правові та етичні аспекти. Незважаючи на це, активність банків у розробці та впровадженні проектів на основі блокчейну свідчить про їх значний інтерес.

Список використаних джерел

1. Владика Ю., Приступко А. (2023). Інноваційні технології в банкінгу як спосіб підвищення ефективності використання ресурсів банківської установи. Економіка та суспільство, (56).

2. Підхомний О., Демид В. (2021). Фінансові мотиви застосування Блокчейн-технологій у банківській справі. Економіка та суспільство, (34).

Сербінов О.М.
Здобувач 42 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабного вторгнення підтримка бізнесу є критично важливою, скільки саме податки є основним джерелом фінансування оборонних видатків держбюджету. За часи повномасштабного вторгнення наша країна отримала потужну фінансову підтримку від міжнародних партнерів. Втім, сучасна геополітична обстановка вимагає посилення внутрішнього фінансування для потреб відновлення та подальшого економічного зростання.

Найбільш відомим сучасним інструментом фінансування бізнесу є державна програма «Доступні кредити 5-7-9». За часів війни ця програма набула безпрецедентно вагомого значення для боргового фінансування підприємств на тлі уповільнення банківського кредитування на ринкових умовах [1, 2].

Данні звіту НБУ свідчать, що станом на кінець 2023 р. близько 40% чистого гривневого кредитного портфеля банків України становили кредити за пільговими ставками в рамках програми [1]. За час дії воєнного стану в Україні видано 46 579 доступних кредитів на загальну суму 187,2 млрд грн (у тому числі банками державного сектору – 34 693 кредити на 95,1 млрд грн). Усього з моменту старту програми підписано 81 401 кредитний договорів на загальну суму 276,9 млрд грн, з них банками державного сектору економіки – 55 169 договорів на 121,8 млрд гривень [1].

За інформацією НБУ формат програми «Доступні кредити 5-7-9» зазнав суттєвих змін у 2023 році, закрема:

структурування кредитів (відповідно до цілі кредитування на інвестиційні та обігові);

перегляд відсоткових ставок (за інвестиційними кредитами залишились незмінними, а за обіговими - зросли з 9% до 13%).

розширення пріорітетних напрямків підтримки (позики агровиробникам, підприємствам переробної промисловості; на відбудову зруйнованих потужностей; фінансування оборотного капіталу підприємствами на територіях, постраждалих від війни).

припинення нового кредитування великих торговельних компаній [1].

В умовах воєнного стану Уряд прийняв Постанову від 14 березня 2023 р. №229 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва» з метою більш ефективного використання коштів в межах Державних програм «Доступні кредити 5-7-9%» та «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%». Окрім іншого, наприкінці 2023 року відбувся офіційний запуск Програми «Доступний факторинг» в якості нового фінансового інструменту Державної програми

«Доступні кредити 5-7-9%» для забезпечення мікро-, малого та середнього підприємництва оборотним капіталом [1, 3].

Проведене дослідження свідчить, що державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» є основним рушієм кредитування бізнесу з початку введення воєнного стану. Сьогодні кредитний портфель сформований за державною програмою - якісний та добре диверсифікований. Поєднання програми з портфельними гарантіями з боку держави дозволило розширити коло позичальників. Відновлення економіки, поліпшення фінансових показників бізнесу, а також жорстка обмеженість бюджетних ресурсів обумовлюють необхідність подальшої трансформації програми в умовах довготривалої війни.

Список використаних джерел:

1. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=7 (дата звернення: 21.04.2024)
2. Лапішко, М. ., & Винник, А. . (2023). Проблеми ринку кредитування України в умовах воєнного стану. Проблеми і перспективи економіки та управління, (3 (31), 180–189. https://doi.org/10.25140/2411-5215-2022-3(31)-180-189 (дата звернення: 21.04.2024)
3. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва: постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2023 р. № 229. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-2023-%D0%BF#n12. (дата звернення: 21.04.2024)

Сорокан В.М.
Здобувач 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

МОНЕТИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Процес монетизації економіки є складним економічним явищем, яке характеризує забезпеченість процесів виробництва й обіг грошової маси, необхідної для здійснення розрахунків і платежів, формування пропорцій у сфері інвестицій та споживання, розвиток фінансового сектору, функціонування грошового ринку та всієї фінансової системи держави. Аналіз процесу монетизації має велике прикладне значення, його слід здійснювати з

урахуванням сукупності показників, що відображають не тільки рівень забезпеченості економіки грошима, але й їх обсяги, динаміку та структуру.

Зрештою, процес монетизації економіки характеризує всю систему грошово-кредитних відносин, відображає характер і динаміку розвитку грошової системи держави та її вплив на забезпечення економічного зростання. НБУ, як головний регулятор грошово-кредитної сфери, намагався стабілізувати економічну ситуацію, проводячи активну монетарну політику з перших днів повномасштабного вторгнення, зокрема збільшення облікової ставки до 25 %, фіксацію курсу гривні і введення валютних обмежень для протидії доларизації економіки та відпливу капіталу. Однак ці дії мали й небажані наслідки.

Слід звернути увагу на те, що під час дослідження рівня монетизації слід проводити аналіз співвідношення готівкової та безготівкової частин грошової маси, оскільки чим нижча частка наявних в обороті готівкових грошей у загальній грошовій масі, тим ефективніше діє національна грошова система. Вважається, що частка готівки в структурі грошової маси не повинна перевищувати 7%(табл.2). Отже, рівень монетизації національної економіки є недостатнім, а його збільшення до зазначеного рівня повинно бути головним стратегічним завданням Національного банку України.

Таблиця 1

Динаміка рівня монетизації України по агрегатам М1, М2 та М3 за 2018 – 2023 рр.

Роки	Рівень монетизації за агрегатом М0		Рівень монетизації за агрегатом М1		Рівень монетизації за агрегатом М2		ВВП (ном.)
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн
2018	363629	10,2	671285	18,9	1273772	35,8	3558706
2019	384366	9,7	770043	19,4	1455221	36,1	3974564
2020	516085	12,3	1050051	25,0	1847363	44,0	4194102
2021	581011	10,6	1281238	23,5	2069606	37,9	5459574
2022	666073	17,5	1571360	41,4	2500502	65,8	3799864
2023	716167	10,9	1863138	28,5	3076433	47,1	6537825

Джерело: складено автором за матеріалами [1]

Можна висунути гіпотезу, що низький рівень монетизації є головним фактором зростання як внутрішніх, так і зовнішніх зобов'язань країни. Аналіз індексу споживчих цін та коефіцієнта монетизації в Україні показує, що перший значно перевершує другий. Крім того, в кризові періоди спостерігається значне зростання монетизації економіки, але з подальшим загальним зниженням у наступні роки. Це дослідження дозволяє зробити висновок, що монетизація

економіки є складним явищем, що характеризує взаємодію сукупності відносин у процесі суспільного відтворення й грошово-кредитних відносин.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua
2. Науменкова С. В. Науково-методичні підходи до визначення оптимального рівня монетизації економіки України. 2006. № 1.
3. Коваленко В. В. Монетизація економіки та її вплив на грошово-кредитний ринок України / В. В. Коваленко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 18. С. 250-258.
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: http://www.bank.gov.ua.

Стоянова О.О.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

ОБСЯГИ ТА ДИНАМІКА КОРПОРАТИВНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В нинішніх умовах надзвичайної невизначеності та нестабільності, спричинених воєнним конфліктом, постають нові виклики для економічного розвитку країни. Корпоративне кредитування в цих умовах виявляється важливим фактором для функціонування як бізнесу, так і економіки загалом.

На початку війни корпоративне кредитування зазнало значних змін. Це було пов'язано з високими ризиками, невизначеністю на фінансовому ринку. Незважаючи на складні часи в Україні, банки продовжували надавати кредити. Попит на кредити серед населення та бізнесу помітно зменшився. Лише деякі галузі, зокрема сільське господарство, відчували потребу у додатковому фінансуванні. Протягом 2022 року обсяг гривневих кредитів для бізнесу у платоспроможних банках зріс лише на 0,5%, тоді як валютні кредити зазнали значного падіння на 23,9% у доларовому еквіваленті. Зростання корпоративного кредитного портфеля відбувалося переважно в державних банках, де значну частку займали кредити сільськогосподарським підприємствам.

З метою забезпечення безперебійного доступу до кредитних ресурсів урядом було розширено спектр програм державної підтримки. Завдяки цьому дрібні позичальники отримали можливість брати кредити за вигідними ставками, а банки – мінімізувати кредитні ризики. Ключову роль у стимулюванні

гривневого корпоративного кредитування відіграла державна програма підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%». З початку повномасштабної війни і до кінця 2023 року в рамках програми було укладено приблизно 42 тисячі договорів на загальну суму понад 167 мільярдів гривень [1, с.39 – 40]. Тенденція до зростання чистого гривневого корпоративного кредитного портфеля, яка спостерігалася у першому півріччі 2022 р., змінилася на спадну у другій половині року. Кредитний портфель бізнесу характеризувався стрибками на рівні близько 800-900 млрд грн. Також відбувалося значне скорочення валютного портфеля. Після тривалої паузи наприкінці 2023-го року спостерігалося пожвавлення гривневого кредитування. Підвищення економічної активності призвело до зростання попиту суб'єктів господарювання на кредити, що сприяло розширенню кредитного портфелю. За період червень-листопад 2023 р. відбулося зростання чистих гривневих корпоративних кредитів на 7,6%. Станом на кінець року кредитний портфель становив приблизно 700 млрд. грн., проте він все ще не досяг рівня 2022 р. Внаслідок війни обсяг валютного кредитування зменшився на третину в дол. США. Попит на валютні позики залишається пригніченим з боку компаній, які ведуть зовнішньоекономічну діяльність [2].

За останній квартал 2023 року спостерігалося зростання корпоративних кредитів на 2,7%. Таке зростання у другій половині року майже повністю компенсувало падіння, яке було зафіксовано у I півріччі: - 0,7% за рік. Найдинамічніше зростання продемонстрували гривневі кредити для малих та середніх підприємств (МСП): +6.8% кв/кв та +12.4% р/р. Частка кредитів МСП у чистому гривневому кредитному портфелі бізнесу досягла 57%. Зростання гривневих бізнескредитів спостерігалося переважно в українських приватних банках. А обсяг корпоративних кредитів в інвалюті за рік зменшився на 9,8%. Найбільш динамічними секторами за обсягами кредитів протягом останнього року стали торгівля, енергопостачання, харчова промисловість та логістика. Проте протягом IV кварталу 2023 р. спостерігалась тенденція до скорочення портфелю агрокредитів [3, с.1].

У результаті аналізу динаміки корпоративного кредитування в умовах воєнного конфлікту в Україні можна зробити висновок, що цей процес піддавався значним коливанням внаслідок впливу воєнних подій та економічної нестабільності. Значного скорочення зазнав валютний кредитний портфель, попит на який залишається досить низьким. Останнім часом кредитування поступово відновлюється, але все ще не сягає рівня, який був до початку війни.

Список використаних джерел:

1. Річний звіт НБУ за 2022. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik

2. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=7

3. Огляд банківського сектору, лютий 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-02.pdf?v=7

Тарновецька А.А.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

РИЗИКИ РОЗДРІБНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Війна, що розгорнулася в Україні, кардинально змінила життя людей та спричинила глибокі економічні потрясіння. Падіння платоспроможності населення, зростання безробіття, нестабільність економічної ситуації – все це значно підвищило ризики, пов'язані з роздрібним кредитуванням.

Падіння роздрібного кредитного портфеля, що тривало з початку повномасштабного вторгнення, призупинилося навесні 2023 року[1, с. 27].

Зараз портфель стало зростає після тривалого спаду. Відновлення спостерігається найпомітніше в двох сегментах: іпотека, завдяки державній програмі, та незабезпечені кредити. Протягом другого, третього та четвертого кварталів 2023 року відбувається безперервне зростання чистого кредитного портфеля домогосподарств у гривні. Середні темпи приросту за цей період становили близько 2.6% щомісяця. Незважаючи на помітне зростання, обсяг кредитів все ще на чверть нижчий, ніж до повномасштабного вторгнення [2, с. 31].

Протягом третього кварталу спостерігається зростання обсягів чистого роздрібного гривневого кредитного портфеля: на 7.4% у четвертому кварталі та на 20.3% за весь 2023 рік. Головними факторами цього зростання є активне карткове кредитування двома провідними банками. Щодо якості портфеля, відзначається його поступове покращення протягом року, зменшення рівня дефолтів у всіх сегментах і скорочення частки непрацюючих кредитів, особливо серед фізичних осіб [3].

До ризиків роздрібного кредитування можна віднести:

1. Зниження платоспроможності позичальників: це може призвести до обмеження доступу до кредитів та підвищення відсоткових ставок за кредитами.
2. Внутрішньо переміщені особи: можуть створювати тиск на роздрібне кредитування через зменшення платоспроможності та нестабільність майбутніх доходів.
3. Пошкодження або втрата майна: витрати на відшкодування збитків, ризик неповернення кредитів.
4. Зростання процентних ставок: зниження попиту на кредитні продукти.
5. Економічна нестабільність: скорочення доходів, ріст недовіри до банківської системи, обмеження доступу до кредитів комерційними банками.

Усе це сприяє зростанню простроченої заборгованості за кредитами та може негативно впливати на функціонування банківської системи. Отже, необхідно розглянути шляхи вирішення цієї проблеми та розробити рекомендації для стабілізації становища.

По–перше, НБУ наполегливо рекомендує банкам притримуватися принципу обережного кредитування та розробляти нові кредитні продукти, що відповідають потребам позичальників в умовах військового стану. За час повномасштабної війни фінустанови втратили значну частину роздрібного бізнесу, тож наразі намагаються нарощувати портфель кредитів. Цьому сприяє поступове відновлення приватного споживання. Прагнучи збільшити обсяги бізнесу, кредитори можуть вдаватися до агресивних маркетингових програм та нав'язливого пропонування кредитних продуктів, що не завжди є потрібними для клієнтів. Така практика може призводити до появи фінансових труднощів позичальників. Банки та інші кредитні установи мають дотримуватися найкращої практики відповідального кредитування та уникати нав'язливих пропозицій.[1, с.30].

По–друге, банкам необхідно звернутися до такого інструменту як страхування кредитних ризиків, а державі, насамперед, потрібно розробляти стратегії з підтримки роздрібного кредитування в умовах економічно–політичної нестабільності.

Отже, ринок роздрібного кредитування переживає складний період. Війна спричинила значне падіння обсягів кредитування, але протягом 2023 року намітилася тенденція до відновлення. Показники ще далекі від довоєнних, проте ситуація динамічно змінюється завдяки вдалим рішенням регулятора та адаптації економічного середовища до складних умов.

Список використаних джерел:

1. НБУ: Звіт про фінансову стабільність. Червень 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cherven-2023-roku (дата звернення: 11.04.2024)

2. НБУ: Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2023 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H2.pdf?v=7 (дата звернення: 11.04.2024)

3. Огляд банківського сектору НБУ. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutiy-2024-roku (дата звернення: 11.04.2024)

4. Нянько В., Нянько Л. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА ЗА ВОЄННОГО СТАНУ ТА У ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 35/2022. URL: http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7643321 (дата звернення: 11.04.2024)

Тарновецька А.А.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю.Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНІ

Сьогодні однією з найрозвинутіших галузей в Україні є галузь платіжної інфраструктури. Незважаючи на війну, важливість безготівкового потоку грошей лише зростає, що потребує більш зручних та інноваційних технологій для їх здійснення. У цій галузі активно працюють фінтех компанії, що дозволяє банкам–еквайєрам, платіжним системам та різноманітним сервісам з фінансових послуг постійно впроваджувати у свою діяльність більш швидкі та надійні технології.

В сучасних українських реаліях військово–політичної та економічної нестабільності актуальним та важливим є використання інноваційних технологічних можливостей задля стабільного та надійного здійснення платіжних операцій.

Присутності на платіжному ринку фінтехів сприяє велика підтримку з боку НБУ. Зокрема, регулятор активно підтримує розвиток платіжної інфраструктури, створює законодавче підґрунтя для виходу на ринок нових гравців, сприяє зростанню рівня конкуренції, створюючи регулятивні пісочниці для перспективних платіжних стартапів, оновлює вимоги до роботи платіжних систем та сервісів з метою покрокового приєднання України до платіжного простору ЄС [1, 2].

Сучасна економічна інтеграція та глобалізація потребують стабільної, захищеної платіжної інфраструктури, яка зменшує витрат на обмін товарами і послугами та збільшує можливості фінансового сектору та його надійність. Сучасні новації платіжного законодавства передбачають у майбутньому приєднання вітчизняних платіжних систем, зокрема СЕП НБУ до європейських, таких як TARGET, EURO1, що працюють на основі технічної платформи SWIFT [3].

Наразі, у розпорядженні європейських користувачів платіжної інфраструктури є дві міжнародні технічні платформи для переказів коштів: SWIFT та SEPA. SWIFT є переважаючою системою за охопленням країн, валютним різноманіттям та надійністю переказів, разом з тим серед переваг SEPA необхідно відмітити високу швидкість процесів та нижчі, ніж у SWIFT, комісії [3].

Отже, проведене дослідження свідчить, що сучасний рівень розвиток фінансових технологій сприяє більш гнучкому та ефективному функціонуванню економіки. Зазначене створює подальші умови для інтеграції з партнерами, застосування якісного контролю та управління, підвищення загального фінансового розвитку країни, але разом з тим в умовах високого рівня невизначеності завжди є місце для вдосконалення та пошуку інноваційних

рішень, які отримують високу підтримку з боку центрального банку нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Національний банк України: Безготівкові розрахунки. URL: https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash (дата звернення: 29.03.2024)
2. Ситник І. Васильчук І. Колодізєв О. Вжитинська К. Аналіз стану платіжних систем в Україні в контексті Європейського вектору розвитку цифрової економіки та глобалізаційно–інтеграційних процесів. Збірник наукових праць «Фінансово–кредитна діяльність: проблеми теорії та практики». 2020. Том 6. №47. С. 37–41.
3. Вольвач О.О. Сучасний стан платіжних технологій. Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2021. №8. С. 3–5.

Тарновецька А.А.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

СЛУЖБОВІ ПОРУШЕННЯ ПРАЦІВНИКАМИ БАНКІВ ПОСАДОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ЯК ОСНОВА ЗАГРОЗА ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

В сучасних умовах банківська конкуренція на фінансовому ринку України тільки загострюється, тому, як наслідок, особливого значення набуває підвищення ефективності діяльності банків. Однак, здійснення відповідних заходів стає неможливим без відповідного кадрового забезпечення. При цьому, важливим фактором залишається не кількість працівників, а безпосередньо формування кадрового потенціалу банків, його ефективна діяльність, розвиток професійних навичок, кар’єрне зростання, а також дотримання певних норм корпоративної етики та запобіганню шахрайству та корупції

Службові порушення працівниками банків – це поширена проблема, яка може мати серйозні наслідки для клієнтів, банків та економіки в цілому. За даними Національного банку України, у 2023 році було зафіксовано понад 1000 випадків службових порушень у банківській системі. Ці порушення призвели до фінансових втрат на суму понад 1 млрд грн. Службові порушення також підривають довіру до банківської системи та знижують рівень фінансової інклюзивності.

Основні види службових порушень:

- розкрадання: привласнення коштів банку або його клієнтів;
- шахрайство: обман клієнтів або банку з метою отримання вигоди;

- хабарництво: прийняття або вимога неправомірної вигоди за виконання або невиконання службових обов'язків;
- недбалість: неналежне виконання службових обов'язків, що призвело до шкоди для банка або його клієнтів;
- подання недостовірної звітності;
- легалізація доходів, отриманних злочинним шляхом;
- фінансування тероризму;
- розголошення конфеденційної інформації.

Службові порушення можуть мати серйозні наслідки як для банків й їх клієнтів, так і для економіки у цілому. Серед них:

- фінансові втрати для банків чи їх клієнтів;
- репутаційний ризик: порушення шкодять репутації та підривають довіру до банка;
- втрата клієнтів як наслідок репутаційного ризику;
- додаткові витрати на штрафи та санкції для банківських установ;
- службові порушення можуть привести до перебоя у роботі банку;
- підрив довіри до усієї банківської системи;
- зниження рівня фінансової інклюзивності;
- зростання тіньової економіки.

До заходів впливу для запобігання порушень у чинному законодавстві передбачено:

- письмове застереження;
- анулювання ліцензії та/або інших документів, які надають право на здійснення певної діяльності;
- відсторонення посадової особи від посади до усунення правопорушення; штрафні санкції [1, ст.163].

Підсумовуючи, зазначимо, що проблема службових порушень співробітниками в банках є актуальною темою, яка вимагає ретельного розгляду та відповідального підходу. В Україні, згідно з законодавством, службові порушення можуть призвести до адміністративної відповідальності, яка не тягне за собою судимості чи звільнення з роботи, але може мати інші обтяжливі наслідки. Важливо, що Національний банк України має право проводити наглядову діяльність та складати протоколи про правопорушення у сфері банківської діяльності [2]. Крім того, службові кримінальні правопорушення, які включають в себе зловживання повноваженнями або корупцію, можуть мати значно серйозніші наслідки, включаючи кримінальну відповідальність. Такі порушення можуть підривати довіру до фінансових інститутів та негативно впливати на економічну стабільність країни. Тому, внутрішні розслідування та відповідні заходи щодо запобігання та виявлення порушень є ключовими для забезпечення прозорості та відповідальності в банківській сфері.

Отже, боротьба з службовими порушеннями – це постійний процес, який потребує спільних зусиль з боку банків, регуляторів, правоохоронних органів та громадськості. Лише комплексний підхід може забезпечити стабільність та надійність банківської системи, захистити права та кошти клієнтів, а також сприяти економічному розвитку. Вирішення цієї проблеми є важливим

питанням, оскільки це забезпечує надійність банківської системи, підвищує клієнтську довіру і, як наслідок, стимулює економічний розвиток країни.

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X : станом на 14 жовт. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text
2. Запобігання корупції. URL: https://bank.gov.ua/ua/about/recruiting/stop-corrup

Ткаченко І.О.
Здобувачка 43 групи ФФБС
Науковий керівник: **Жердецька Л. В.**
Д.е.н., доцент кафедри банківської справи

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКАХ

Сучасний розвиток банківських послуг супроводжується значними ризиками, які проходять як з зовнішніх, так і внутрішніх факторів. У такій ситуації важливо створити ефективну систему управління ризиками в банках. Поняття «Ризик-менеджмент» виникає внаслідок розгляду менеджменту організації з різних напрямків управління. Згідно з Л. Примосткою, менеджмент є наукою про оптимальні системи організації та управління різними видами діяльності. Менеджмент може включати як управління фінансовими аспектами, так і управління персоналом. [1, с.11]

Міжнародні стандарти ризик-менеджменту відіграють важливу роль у кредитній діяльності банків. Вони встановлюють мінімальні вимоги до управління кредитним ризиком, а також сприяють гармонізації банківської практики на міжнародному рівні. Також можна зазначити, що управління ризиками в контексті загальної схеми управління банком особливо пов’язане з різноманіттям ризиків, що виникають у процесі обігу фінансових ресурсів банку [1, с.11]. У міжнародній практиці управління банківським бізнесом основним документом, який визначає класифікацію банківських ризиків, є стандарти, розроблені Базельським комітетом з банківського нагляду для забезпечення ефективного нагляду за банками. [1, с.11] На сьогодні існує ряд нормативів управління ризиками. У цьому дослідженні розглянемо загальні стандарти ризик менеджменту: Basel, ISO31000, FERMA.

Ризик-менеджмент – це система стратегічного та тактичного управління ризиками, спрямована на досягнення основних бізнес-цілей. Його мета у сфері економіки полягає в підвищенні конкурентоспроможності суб’єктів господарювання шляхом ефективного управління чистими ризиками. Він

застосовується в ідеальній організації в якій повинен бути в інтегрований у всі процеси та повинен стати невід'ємною частиною будь-якого процесу прийняття рішення. [2] Головним акцентом у ризик-менеджменту слід робити при прийнятті рішень щодо ключових питань, які впливають на розвиток компанії, як стратегічне планування, зміни в політиці компанії, запровадження нових проектів, процесів і процедур, великі фінансові інвестиції або оптимізаційні заходи [2]. Стандарти ризик-менеджменту містять:

- Визначення ризику як комбінації ймовірності настання події та її наслідків;
- Ризик-менеджмент розглядається як ключова складова стратегічного управління;
- Аналіз та оцінка ризиків які включають в себе:
- ✓ Ідентифікація, класифікація та пояснення ризиків;
- ✓ Індикатори оцінки й моніторингу ризику.
- Оцінка ризиків відповідно до виділених критеріїв;
- Регулювання на ризик;
- Звіти з ризиків та комунікації;
- Структура та адміністрування процесів ризик-менеджменту. Стандарти ризик-менеджменту надають рамки та методики для ефективного управління ризиками в організації. Вони також включають аналіз та оцінку ризиків, що класифікують та пояснюють ризики. [3, с.9-10]

Основні поняття кредитного ризик-менеджменту в себе включають:

1. Експозиція під ризиком (EAD) – це частина розрахунку кредитного ризику, яка відображає заборгованість за активом, який може стати об'єктом дефолту з боку боржника або контрагента.
2. Імовірність дефолту (PD) – це компонент розрахунку кредитного ризику, який відображає ймовірність того, що боржник або контрагент не зможе виконати свої зобов'язання.
3. Втрати в разі дефолту (LGD) – це частина розрахунку кредитного ризику, яка відображає рівень збитків, які можуть виникнути у випадку дефолту боржника або контрагента.

Ці поняття є ключовими у визначенні та оцінці кредитного ризику, що допомагає фінансовим установам ефективно керувати своїми кредитними портфелями і зменшувати можливі втрати. [3, с. 23]

Принципами ризик-менеджменту є основні засади, що випливають з відносин управління та які можна розділити на три основні групи.

До першої групи відносять принципи, вони є загальними і відносять до системи управління України в цілому. До другої групи відносяться приватні принципи які стосуються відокремлених частин і елементів системи управління. Складової третій групи встановлюють порядок і правила управління конкретними видами діяльності або явищами.[4, с. 25] Для управління ризиками важливим стандартом також є ISO 31000 «Загальні керівні вказівки щодо принципів та втілення ризик-менеджменту». В ньому повинні розглядатися всі види ризиків. Даний стандарт допомагає зрозуміти як розробити, впровадити та підтримувати ефективну систему управління ризиками в рамках галузі,

підприємства та інших. [5 с. 3] Він також відповідає стандартному характеру загального документа високого рівня, який враховує різноманітність потреб користувача. Цей стандарт спрямований на збільшення ймовірності досягнення мети, активне управління ризиками, інформування про необхідність виявлення можливостей і загроз, поліпшення фінансової звітності та інші аспекти ефективного управління. [5, с.3]

Крім ISO 31000, існує інший стандарт з ризик-менеджменту, такий як стандарт FERMA. У процесі розробки стандарту FERMA великий внесок внесли організації, що займаються питаннями управління ризиками на професійному рівні. Документ включає основні визначення та пояснення внутрішніх і зовнішніх факторів ризику, процесів управління ризиками, а також методологію та технологію оцінки та аналізу ризиків. Крім того, стандарт визначає загальні обов'язки ризик-менеджменту. [5, с.4]

Згідно із цим стандартом, його обов'язки фахівця з ризиків включають розробку програми управління ризиками, супровід її реалізації, координацію співробітництва між підрозділами організації, а також створення програм для зменшення втрат і заходів з підтримки безперервності бізнес-процесів. [5, с.4]

Можна стверджувати, що у сучасній банківській сфері ефективне управління ризиками є невід'ємною складовою успішної стратегії. Впровадження та підтримка системи ризик-менеджменту допомагає банкам зміцнити свою стійкість, знизити ймовірність фінансових втрат, покращити прийняття рішень та збільшити довіру інвесторів та клієнтів. Адже успішне управління ризиками вимагає постійного оновлення та адаптації системи, а також запроваджувати культури ризик-менеджменту на всіх рівнях банківської діяльності.

Список використаних джерел

1. Посібник «Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти» за редакцією професора Коваленко В.В. [Електронний ресурс] – http://surl.li/oddty (дата звернення 21.04.2024)

2. «Ризик-менеджмент чи що таке управління ризиками» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://edin.ua/rizik-menedzhment-chi-shho-take-upravlinnya-rizikami/ (дата звернення 21.04.2024)

3. О.М. Донець, Т.В. Савельєва , Ю.І. Урецька. Черкаський державний технологічний університет, Черкаси «ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://urss.knuba.edu.ua/files/zbirnyk-6/36-42.pdf (дата звернення 22.04.2024)

4. Л. В. Жердецька. "Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Банківський ризик-менеджмент» для здобувачів ступеня доктора філософії (PhD)". Галузь знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». (дата звернення 23.04.2024)

5. М.В. Брововик. «Конспект лекцій. Ризик менеджмент». «Принципи ризик-менеджменту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://core.ac.uk/download/pdf/154806591.pdf (дата звернення 23.04.2024)

Фуркол К. А.
Здобувач 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ОСОБЛИВОСТІ ОБІГУ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В сучасних умовах цифровізації усі країни світу використовують виключно неповноцінні гроші, які мають назву кредитні гроші та пов'язані з функцією грошей як засобу платежу, де гроші виступають зобов'язаннями продавця, які повинні бути погашені у заздалегідь встановлений термін.

Реалізацією такого впровадження є поступовий перехід до електронного формату формування грошового обігу, а інструментом є нові форми платежів і платіжних систем.

Отже, актуальним напрямом для ЦБ та міжнародних фінансових установ є впровадження такої форми грошей як електронні.

Електронні гроші – це одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій, які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов’язанням такого емітента електронних грошей. Електронні гроші існують лише в безготівковій формі [1]. Управління цими грошима та здійснення різних видів фінансових транзакцій, онлайн-платежів можливо через свій гаманець за допомогою Інтернету, мобільного телефону та інших електронних каналів зв'язку. Згідно з чинним законодавством, виняткове право на емісію елекронних грошей в державі належить виключно банкам.

Щодо сучасної ситуації з електронними грошима, то у минулому році, 1 квітня 2023 року, набув чинності Закон про легалізацію електронних грошей, який передбачає розширення сфери використовування електронних грошей, електронні гроші можна буде використовувати в платіжній системі на рівні із звичайними грошима, також передбачена можливість оплати податків та зборів електронними грошима. Але за Постановою НБУ №18 від 24 лютого 2022 року, зупиняється випуск, розповсюдження та операції із застосуванням електронних грошей на період дії воєнного стану [2].

Обіг електронних грошей переважно здійснюється в мережі Інтернет, в сучасних умовах, коли технології та навички користування мережами розвиваються, зростає кількість хакерських атак, можливі також технічні проблеми в системах, які також можуть впливати на якість та взагалі на здійснення операцій з електронними грошима. Тобто, електронні гроші дуже залежні від справності технічного середовища, а від несправності зростає загроза для здійснення платежів. Але є і позитивні сторони, наприклад як економія часу та взагалі швидкість здійснення операцій, також дуже зручно, що пришвидшується операції з купівлі-продажу товарів, бо можливе миттєве списання необхідної суми.

Під час повномасштабної війни використання електронних грошей значно зросло, це свідчить статистика суми платежів через систему електронних платежів за останні три роки (рис.1). Електронні гроші завжди пов'язані з платіжної системою, таким прикладом є система електронних платежів. СЕП створили задля забезпечення розрахунків банків та їхніх клієнтів у гривні в межах України.

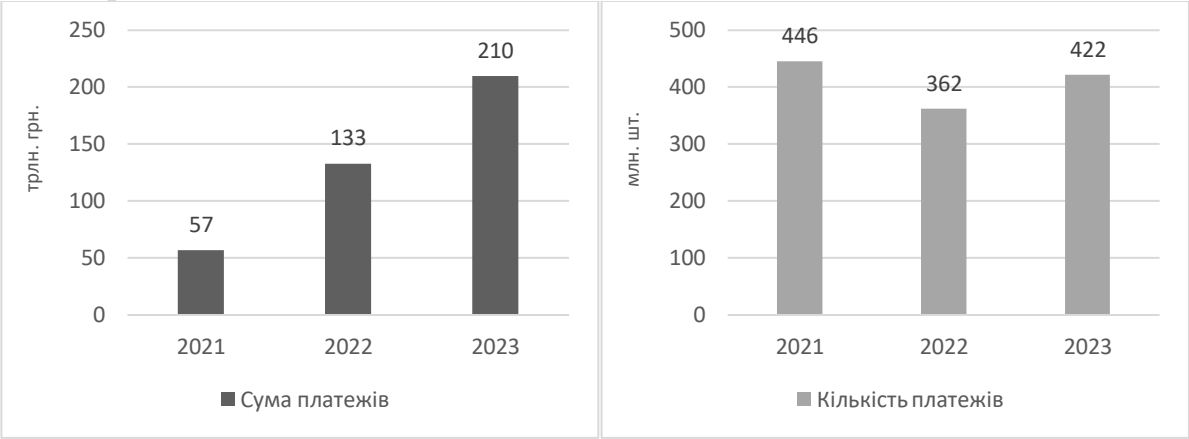

Рис. 1. Сума та кількість платежів через СЕП за останні 3 роки
Джерело: побудовано автором на основі [3]

Можна побачити як з кожним роком сума платежів зростає. У 2023 сума зросла майже на 77 трлн. грн., цьому є пояснення, бо, як зазначалося раніше щодо легалізації електронних грошей, з квітня минулого року почала працювати система нового покоління, яка зробила більш зручними та безпечними операції, та звісно пришвидшила здійснення платежів.

Отже, можна зробити висновок, що розвиток електронних грошей тільки починає набирати оберти, з подальшими роками буде йти поліпшення систем та взагалі максимальне розповсюдження серед населення. За статистикою, є ймовірність, що кількість та суми платежів будуть зрости і надалі. Недоліками все ж залишаються ризики через технічні проблеми та можливі кібератаки. Але з поліпшенням систем електронних платежів, є надія, що безпека від кібератак та швидке вирішення технічних помилок зможуть надати гарантію безпеки для користувачів для здійснення ними операцій з електронними грошима.

Список використаних джерел:

1. Безготівкові розрахунки URL: https://bank.gov.ua (дата звернення 15.04.2024) .

2. Верховна Рада України / Законодавство України / Постанова НБУ №18 від 24.02.2022 URL: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 15.04.2024)

3. Система електронних платежів URL: https://bank.gov.ua (дата звернення 15.04.2024)

4. Економічна правда / Майбутнє цифрових грошей в Україні URL: https://www.epravda.com.ua (дата звернення 15.04.2024)

Цехоцький Л.Ю.
Здобувач 11 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПРОПОЗИЦІЯ ГРОШЕЙ І ТІНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Пропозицію грошей можна визначити верхньою межою грошової маси наявної в даний момент в економіці країни. Це вся наявна готівка та банківські депозити, які можна конвертувати в готівку, а отже, це є еквівалент грошового агрегату М3.

Фактично істотно вплинути на обсяг пропозиції грошей здатен лише Центральний Банк, емітуючи нові гроші або вилучаючи їх з обігу. Але такі дії неможливі без урахування попиту на грошу, адже надмірно надруковані гроші спричинять інфляцію, а надмірне вилучення їх з обігу може спричинити дефляцію.

Збільшення пропозиції грошей зазвичай знижує відсоткові ставки, що, в свою чергу, генерує інвестиції та надає більше грошей споживачам, стимулюючи більші витрати. Бізнес реагує на це зростанням ділової активності, замовляючи більше сировини та виробляючи більше товарів. Зменшення пропозиції грошей або уповільнення темпів її зростання призведе то обернених наслідків.

Для розрахунку пропозиції грошей існує багато формул, але на мою думку найбільш точно описує саму сутність цього явища саме:

$$M1=m*Гб \quad (1)$$

де М1 — пропозиція грошей у вигляді готівки поза банками та депозитів на поточних рахунках;
m — коефіцієнт грошово-кредитного мультиплікатора(збільшення кількості грошей в обігу внаслідок операції на монетарному ринку визначається за формулою);
Гб — грошова база(гроші центрального банку, показник, що їх безпосередньо контролює, впливаючи на загальну масу грошей).

Виходячи з неї ми можемо побачити пряму залежність між безготівковими грошами та збільшенням пропозиції грошей. Чим вищою є частка безготівкових грошей, тим вищим буде грошово-кредитний мультиплікатор, а отже і пропозиція грошей.

Але виміряти точний обсяг пропозиції грошей в останні роки стає все більш складним, на це впливає: політика Центрального Банку, нові технології, що ускладнюють вимір цього показника та фінансові кризи, такі як криза дот кормів 2000-х років або ж іпотечна криза 2008 року. Ці фактори знижують надійність пропозиції грошей як орієнтира для монетарної політики. Хоча показники грошової маси все ще широко використовуються економістами всього світу.

Крім цього на пропозицію грошей впливає багато інших чинників: норма обов’язкового резервування, надлишкові резерви, облікова ставка, рівень

інфляції, багатство економічних суб'єктів тощо. Одним із факторів впливу на пропозицію грошей є тінізація підприємницької діяльності тому розглянемо це питання більш широко.

Тіньова діяльність - це будь-яка діяльність яка приховується від офіційної статистики, оподаткування. Її рівень в розвинених країнах нижче за 15% вважається сприятливим, як наприклад, тіньова економіка США складає 7,4%, Німеччини - 14,8%, сприятливий рівень для країн, що розвиваються, становить приблизно 30%. Відповідно до статистики середній рівень тінівої економіки в Україні за 10 років складає 32%. Але не варто забувати, що оцінки тінізації економіки є відносними і не точними.

Основною причиною «тіні» є податкове навантаження, відсутність підтримки малого та середнього бізнесу, кризовий стан економіки, корупція. Незважаючи на те, що явище ухилення від податків та аудиту не є позитивним, мінімальний рівень тінівої економіки країни є необхідним для адекватної економічної діяльності. Тіньові готівкові гроші утворюють необхідну подушку безпеки для кризових ситуацій та часів невизначеності.

Не варто забувати, що боротьба з тіньовою економікою це палиця з двома кінцями. Долаючи одну проблему з ухиленням від сплати податків, можна отримати цілий букет нових небажаних проблем. Наприклад, боротьба з тіньовою економікою у Франції призвела до закриття частини малого і середнього бізнесу, а работадавці почали залучати дешеву робочу силу, що призвело до проблем з нелегальною міграцією.

На мою думку, різкі рухи боротьби з тіньовою економікою в Україні можуть призвести до посилення монополізації та підвищення рівня безробіття через завеликий тиск на малий та середній бізнес та, як наслідок, його закриття. Державі потрібно проробити додаткові механізми підтримки постарждалої частини населення для того, щоб уникнути соціального невдоволення.

Тінізація підприємницької діяльності збільшує частину готівки в грошовій масі, що в свою чергу послаблює грошово-кредитний мультиплікатор, який функціонує лише з безготівковими грошима. Так як готівка виходить з банківського обороту і не йде на подальше кредитування, скорочуючи пропозицію грошей в міру зростання тіньової економіки країни.

Список використаних джерел

1. Дощатов Ю. Ближче до світла. Як вивести економіку України з тіні в умовах війни. *РБК-Украина*. URL: https://www.rbc.ua/ukr/news/blizhe-svetu-vyvesti-ekonomiku-ukrainy-teni-1655737514.html (дата звернення: 21.04.2024).

2. Пропозиція грошей. *Studentam.net.ua*. URL: https://studentam.net.ua/content/view/5073/132/ (дата звернення: 21.04.2024).

3. Як змінювався рівень тіньової економіки в Україні за останні 11 років. *Слово і Діло*. URL: https://www.slovoidilo.ua/2021/07/08/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-tinovoyi-ekonomiky-ukrayini-ostanni-11-rokiv(дата звернення: 21.04.2024).

Чіклікчі М. О.
Здобувачка 43 групи ФФБС
Науковий керівник: **Жердецька Л. В.**
Д.е.н., доцент кафедри банківської справи

ДИСТАНЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Стрімкий розвиток цифрових технологій сильно вплинув на процес банківського обслуговування клієнтів. Завдяки поширенню мережі інтернет з'явилися механізми надання банківських послуг дистанційно. Віддалене обслуговування є одним із важливих напрямків розвитку світової та національної банківської системи.

Необхідно зазначити, що виникнення явища та поняття «дистанційне банківське обслуговування» припадає на 90-ті роки XX століття. Водночас ще й донині серед науковців немає єдиної думки щодо трактування цього терміну. Основні підходи до трактування поняття дистанційного обслуговування в банках показані в таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «дистанційне банківське обслуговування»

Автор	Трактування поняття
О. Дзюблюк	Дистанційне банківське обслуговування – це певна технологія, при використанні якої зникає потреба фізичної присутності клієнта при виконанні тих чи інших банківських операцій, та яка передбачає надання клієнтом дистанційних розпоряджень, для проведення операцій з його коштами, різними каналами доступу до серверу банку за допомогою певних технічних засобів (портативні пристрої, телефон, Інтернет)
І. Гайдай, Р. Гайдай	Дистанційне банківське обслуговування – система, яка надає клієнтам змогу за допомогою Інтернет оперативно одержувати необхідну інформацію, а також виконувати ряд операцій без відвідування відділення банку
Т. Шалига	Дистанційного банківське обслуговування — це канал віддаленого зв'язку, що реалізується шляхом впровадження технологій дистанційного надання послуг, при якому продаж та обслуговування банківського продукту чи послуги здійснюється віддалено від об'єкта його створення
А.Страхарчук	Дистанційне банківське обслуговування – система, за допомогою якої забезпечується надання доступу клієнтам до особистих рахунків і загальної інформації про банківські продукти і послуги за допомогою персонального комп'ютера або іншого пристрою з процесором через Інтернет
О. Кулініч, О. Авраменко	Дистанційне банківське обслуговування – це діяльність банку з надання клієнтам комплексу послуг, які включають можливість здійснювати стандартні банківські операції через мережу Інтернет

Джерело: Складено за матеріалами [1]

На сьогоднішній день замість визначення поняття «дистанційне банківське обслуговування» в законодавчому просторі запропоновано термін «засіб дистанційної комунікації»: « … засіб комунікації, що використовується в процесі ініціювання платіжних операцій без фізичної присутності користувача в

надавача платіжних послуг» [2]. З кожним роком все більше і більше зарубіжних і вітчизняних банків створюють та удосконалюють канали дистанційного обслуговування, а особливо пришвидшився цей процес в результаті світової пандемії COVID-19. Наразі дистанційно обслуговується в українських банках понад дві третини всіх клієнтів банків, у тому числі 77,9% — суб'єктів господарювання та 67,7% — фізосіб (2,4 млн та 51,4 млн відповідно). Згідно зі статистикою НБУ, у 2022 р., 93% банків мали мобільні додатки, 96% банків мали інтернет- банкінг та 99% банків дозволяли проводити електронні перекази [3].

Сьогодні найбільш технологічним банком в Україні є АТ «ПРИВАТБАНК», мобільним застосунком якого вже користується понад 14 мільйонів українців. Крім того, АТ «ПРИВАТБАНК» займає лідируючі позиції в рейтингах застосунків в App Store і Google Play, отримавши оцінку 4,8 балів. Також активно розвивають Інтернет-банкінг АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «Сенсбанк», АТ «ПУМБ», АТ «ОТПбанк» та інші. Серед найпоширеніших послуг в українських банках, які надають послуги дистанційного обслуговування є: запит залишків за рахунком, грошові перекази, отримання виписок за рахунками, виставлення і сплата рахунків, оформлення депозиту, конвертація валюти тощо. Вагомий внесок в розвиток системи дистанційного банківського обслуговування зробило створення системи BankID НБУ. BankID – це система віддаленої ідентифікації, яка забезпечує передачу персональних даних клієнта від банку, в якому він обслуговується, до суб’єкта, який надає послуги. Система BankID від НБУ може успішно застосовуватись під час дистанційного відкриття рахунків у банківських установах, а також під час надання інших послуг, які можуть бути як фінансовими, так і нефінансовими [4].

В результаті проведеного аналізу можна стверджувати, що сьогодні майже кожен банк в Україні надає послуги дистанційного обслуговування. Дана тенденція є позитивною, адже це не тільки знижує витрати банів, а й покращує клієнтський досвід отримання банківських послуг.

Список використаних джерел

1. Ларіонова К. Л., Дячук Д. І. Дистанційне банківське обслуговування: сутність та сучасний стан впровадження на банківському ринку України. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2021, № 6, Том 1. DOI: https://www.doi.org/10.31891/2307-5740-2021-300-6-43

2. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: постанова Правління Національного банку від 29.07.2022 № 163

3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/za-2021-rik-uchetvero-zrosla-kilkist-uspishnih-identifikatsiy-cherez-sistemu-bankid-nbu (дата звернення 30.04.2024)

4. Блащук-Дев’яткіна, Н., & Петришин, Х. (2022). Дистанційне банківське обслуговування: теоретичні аспекти, сучасний стан та перспективи його розвитку. Молодий вчений, 9 (109), 122-128. Режим доступу: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-27

Шарий А.М.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

ОБСЯГИ ТА ДИНАМІКА СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

У сучасному світі споживче кредитування відіграє велику роль не тільки в задоволенні потреб домогосподарств, але також в підтримці функціонування діяльності банків та економіки в цілому. Для України, економіка якої перебуває у важкому становищі, надання споживчих кредитів є важливою ланкою для її стабілізації.

Для аналізу обсягів та динаміки споживчого кредитування в Україні варто розглянути визначення «споживчого кредиту», яке надається в Законі України «Про споживче кредитування». Споживчий кредит (кредит) - грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника [1].

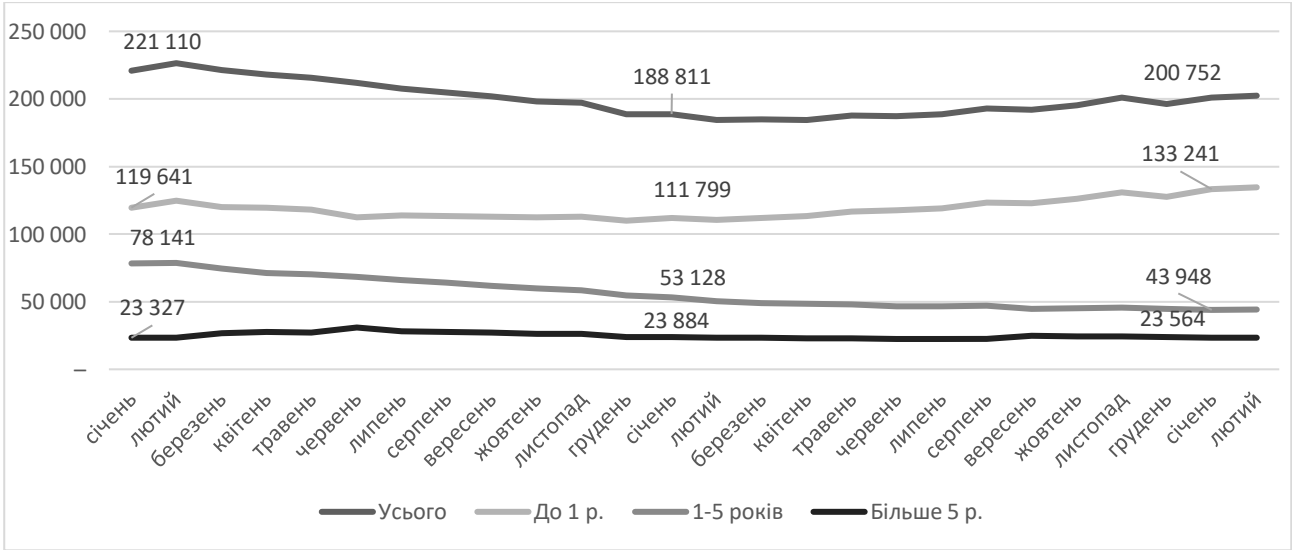

Рис. 1. Обсяги споживчих кредитів за період січень 2022 р. – лютий 2024 р., млн грн

(Джерело: складено автором на основі [2])

Розглядаючи дані Національного банку України щодо обсягів споживчих кредитів, наданих домогосподарствам у період з січня 2022 року по лютий 2024 року (рис. 1), можна побачити, що у січні 2023 року у порівнянні з 2022 роком зменшився об'єм коротко- та середньострокових кредитів. Таким чином, обсяг кредитів строком до 1 року впав з 119 641 млн грн до 111 799 млн грн, що на 6,55% менше. Так само середньострокові кредити, терміном від 1 до 5 років, зменшилися на 32,01%, з 78 141 млн грн до 53 128 млн грн. Обсяг довгострокових

споживчих кредитів навпаки, показав невелике зростання, з 23 327 млн грн до 23 884 млн грн. Таким чином, загальний обсяг споживчих кредитів знизився на 14,61%, склавши 188 811 млн грн на початок 2023 року.

У 2023 році обсяги короткострокового споживчого кредитування зростали, але довго- та середньострокових кредитів зменшувалися. Довгострокові кредити зменшилися на 1,34%, склавши 23 564 млн грн, у той час як середньострокові зменшилися на 17,28%. Короткострокове кредитування показало позитивну динаміку, приріст склав 19,18%.

Таким чином, станом на січень 2024 року, обсяг короткострокових кредитів збільшився на 11,37% у порівнянні з січнем 2022 року. Протилежна ситуація з середньостроковими кредитами, де обсяг зменшився до 43 948 млн грн, склавши тільки 56,24 % обсягу січня 2022 року. Обсяги довгострокового кредитування були доволі стабільні, зростання відбулося на 1,02%.

Враховуючи все вищевикладене, можна зробити висновок, що загальний обсяг споживчого кредитування показує позитивну динаміку у 2023-2024 роках. Така динаміка зберігається за рахунок приросту обсягів короткострокового кредитування, не зважаючи на спадну динаміку середньострокового. Отже, ринок споживчого кредитування поступово відновлюється, при цьому короткострокове кредитування навіть перевищує рівень січня 2022 року, що є позитивним явищем як для банківського сектору, так і для економіки України в цілому.

Список використаних джерел:

1. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 № 1734-VIII 4640 [Електронний ресурс]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1734-19;
2. Грошово-кредитна статистика НБУ [Електронний ресурс]. https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial .

Шарий А.М.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О.С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕКИ ІНКАСАЦІЇ КОШТІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Створення щонайкращої системи безпеки в банківському секторі вимагає розробки стратегії, концепції впровадження, визначення відповідних інструментів та певних кроків задля забезпечення безпеки. Стратегією безпеки, можна вважати, набір довгострокових цілей і методів управління, реалізація яких

забезпечує захист фінансових установ від загрози витоку комерційної та банківської таємниці і всіх інших форм майнової та немайнової шкоди.

У сучасному світі інкасація коштів є необхідністю як для банків, так і для різних юридичних осіб. Такий спосіб перевезення коштів та інших цінностей зменшує ризик їх втрати та забезпечує їх оперативне перевезення. Під час воєнного стану додаються нові ризики, які впливають на інкасацію коштів, що зумовлює зміну правил організації перевезень коштів.

Кожне підприємство, яке працює з готівкою, час від часу потребує перевозити ці кошти. Зазвичай це великі суми, перевезення яких звичайним транспортом без супроводу наражає на ризики втрати грошей. Таким чином, інкасація коштів є не тільки засобом збереження майна, але й вимогою чинного законодавства.

Процес інкасація коштів здійснюється за постановою Національного банку України «Про затвердження Інструкції з організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей банків в Україні». Згідно з цією Постановою, «інкасація коштів - отримання інкасаторами згідно з укладеними з клієнтами договорами цінностей від клієнтів та доставка їх до каси банку або до каси інкасаторської компанії, що здійснює оброблення та зберігання готівки, або отримання цінностей із підрозділів банку. Інкасація передбачає поступове накопичення цінностей на маршруті інкасації» [1].

Розглядаючи порядок проведення інкасації, маршрут для неї має бути складений Банком заздалегідь з урахуванням та визначенням таких факторів як:

1) протяжності маршруту і безпеки обраного напрямку перевезення;

2) часу роботи інкасаторів на маршруті;

3) наявності вільних та освітлених під'їзних шляхів;

4) часу заїзду для здійснення інкасації;

5) обсягів готівки, що інкасується.

Під час військового стану НБУ було винесено постанову «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18», яка надавала рекомендації інкасації суб’єктів господарювання сфери роздрібної торгівлі [2].

Отже, банки мають дотримуватися таких умов при інкасації:

1) забезпечення супроводу бригад інкасації охороною силових структур з використанням вогнепальної зброї, у тому числі силами територіальної оборони;

2) за умови безвідмовного прийняття цим суб’єктом господарювання в оплату електронних платіжних засобів в усіх торговельних точках.

Окрім цього, в Постанові «Про затвердження Інструкції з організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей банків в Україні» рекомендовано наявні вимоги до технічного оснащення панцерованого оперативного автотранспорту, яким користуються інкасатори. Чисельний склад бригади інкасації Банк має змогу визначити самостійно, але є вимоги для мінімальної кількості працівників, - не менше трьох озброєних працівників або не менше чотирьох, двоє з яких мають вогнепальну зброю.

На сучасному етапі в умовах 3 року воєнного стану в Україні відбувається обговорення нових правил для інкасації, які повинні підвищить безпеку інкасації. Окрім НБУ в обговоренні також беруть участь державні та приватні банки, які мають змогу внести свої корективи до тексту проєкту постанову, що дає змогу розглянути питання з усіх сторін [3].

Підсумовуючи зазначимо, що за період воєнного стану Національним банком України було внесено декілька змін до Постанови «Про затвердження Інструкції з організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей банків в Україні», які мали покращити систему організації перевезень готівкових коштів, окрім цього надано рекомендації, згідно яких мають діяти Банки під час дії військового стану.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Інструкції з організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 31.03.2017 № 29 [Електронний ресурс]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0029500-17#Text ;
2. Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18: Постанова Правління Національного банку України від 20.02.2024 № 24 [Електронний ресурс]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0024500-24#Text ;
3. Національний банк повторно проведе обговорення змін щодо організації інкасації коштів та перевезення валютних цінностей банків (доповнено) [Електронний ресурс]. https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-povtorno-provede-obgovorennya-zmin-schodo-organizatsiyi-inkasatsiyi-koshtiv-ta-perevezennya-valyutnih-tsinnostey-bankiv .

Шевченко О. Ю.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Гончар К. О.**
Доктор філософії з фінансів, банківської справи та страхування,
викладачка кафедри банківської справи

РОЛЬ ФАКТОРИНГОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Факторинг – це динамічний інструмент, що відіграє істотну роль у розвитку реального сектору економіки, особливо для малого та середнього бізнесу.

Хоча сутність факторингу залишається незмінною, його тлумачення науковцями може відрізнятися:

- Факторинг - комплексна фінансова операція, що включає в себе придбання банком (чи фактор-фірмою) права вимоги щодо виплати за фінансовими зобов'язаннями, що виникли між контрагентами в процесі реалізації продукції, з метою поповнення оборотних коштів постачальника та може супроводжуватися веденням бухгалтерського обліку постачальника, управлінням дебіторською заборгованістю та страхуванням постачальника від фінансових ризиків [1, с. 150].
- Факторингова послуга – вид фінансової послуги, нематеріальний результат взаємодії між суб'єктами в процесі задоволення з метою отримання доходу одним учасником (виробником факторингової послуги) потреби в додаткових фінансових ресурсах іншого (споживача факторингової послуги, клієнта), що реалізується шляхом викупу достроково несплаченої дебіторської заборгованості з дисконтом за власний рахунок з подальшим її отриманням від боржника в обумовлений період [2, с 135].

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що факторинг – це метод фінансування, за яким підприємство продає свої торгові борги фінансовій установі з певним дисконтом.

Великооптовим торговим компаніям, які прагнуть до безперебійного постачання товарів, факторинг стає незамінним інструментом. Це пришвидшує оборот коштів, даючи змогу без затримок закуповувати нові партії товару. Особливої вигоди факторинг набуває для компаній, що пропонують відстрочку платежу своїм клієнтам. З одного боку, це робить їхні пропозиції більш конкурентоспроможними, стимулюючи збут. З іншого боку, відстрочка платежу може негативно впливати на постачальника, створюючи дефіцит обігових коштів, ризик неплатежів та зниження прибутку. Факторинг вирішує ці проблеми, гарантуючи постачальнику швидке отримання коштів, незалежно від термінів оплати, встановлених для покупців[3]. Тому роль факторингового фінансування для розвитку реального сектору економіки надзвичайно важлива. Факторинг є одним із джерел фінансування реального сектору економіки. Завдяки цьому інструменту підприємства мають змогу отримати швидкий доступ до коштів, конвертуючи їх виставлені рахунки на оплату в грошові потоки. Це дозволяє підприємствам забезпечувати стійкий обіг оборотних коштів, збільшуючи їхню фінансову стабільність і здатність до виробництва.

Факторингові компанії також беруть на себе частину ризику, пов'язаного з неплатоспроможністю або простроченою платежів від клієнтів. Це знижує фінансові ризики для підприємств і дозволяє їм більш вільно планувати інвестиції та розвиток. Фактор також виконує основні функції, такі як адміністрування продажів продавця, контроль кредиту, стягнення зборів тощо, а на основі його досвіду та спеціалізації може давати фірмі консультації щодо важливих питань, таких як дизайн продукту, методи виробництва, асортимент продуктів, комплекс маркетингу, заміна обладнання, використання технологій тощо. Ці поради допоможуть звести до мінімуму різні види витрат [4].

Забезпечення доступу до швидкого та ефективного фінансування через факторинг може стимулювати інвестиційну активність в реальному секторі економіки. Підприємства можуть використовувати залучені кошти для модернізації обладнання, розширення виробничих потужностей та розвитку нових продуктів і послуг. Факторинг також може сприяти залученню нових клієнтів, особливо в умовах, коли підприємство пропонує вигідні умови оплати через факторингову угоду. Це може допомогти підприємствам розширювати свою клієнтську базу і підвищувати свій оборот.

У цілому, факторингове фінансування відіграє важливу роль у підтримці розвитку реального сектору економіки, надаючи підприємствам необхідну фінансову підтримку та стимулюючи їхній подальший розвиток і зростання.

Список використаних джерел:

1. Шабанова О. Наукові підходи до тлумачення сутності «факторинг». Проблеми і перспективи економіки та управління. 2017. № 4 (12). С. 146-152.

2. Дубина М. В., Жаворонок А. В., Дубина П. В. Аналіз сучасного стану ринку факторингових послуг в Україні. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2017. № 4(12) . С 134-145.

3. Дерев'янко С. ФАКТОРИНГ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. *ЛОГОΣ. МИСТЕЦТВО НАУКОВОЇ ДУМКИ*. 2020. № 10. С. 34–40. URL: https://doi.org/10.36074/2617-7064.10.007 (дата звернення: 04.04.2024).

4. Petrenko V., Karnaushenko A., Borovik L. FACTORING: ESSENCE, TYPES AND ITS BENEFITS IN FINANCIAL ACTIVITY OF ENTERPRISES. *Efektyvna ekonomika*. 2021. № 11. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.14 (дата звернення: 04.04.2024).

Шевченко О. Ю.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема формування золотовалютних резервів України є надзвичайно актуальною в контексті сучасних економічних та геополітичних викликів. Забезпечення достатніх резервів має стратегічне значення для економічної стабільності країни, оскільки вони виконують ключову роль у збереженні стійкості національної валюти, захисті від валютних ризиків та у здатності ефективно реагувати на зміни у глобальному фінансовому середовищі. З урахуванням нестабільного геополітичної ситуації та можливих економічних

труднощів спричинених війною з рф, Україні необхідно вдосконалювати стратегії формування резервів, спрямовуючи їх на забезпечення фінансової безпеки та готовності до різних сценаріїв, що можуть вплинути на економіку країни.

У вітчизняній літературі досить вживаним є визначення запропоноване НБУ, зокрема, золотовалютні резерви –це високоліквідні активи Національного банку України в іноземній валюті та золоті, які використовуються для проведення валютних інтервенцій та забезпечення платежів органів державної влади [5].

Золотовалютні резерви – частина національного багатства країни, що перебуває під контролем органів грошово-кредитного управління (центральних банків), складається з міжнародних резервних активів і призначена для прямого та непрямого регулювання платіжного дисбалансу шляхом проведення валютних інтервенцій та (або) інших цілей [4].

Офіційні золотовалютні резерви – це державні валютні активи (звідси і назва – офіційні), що включають золото та міжнародні платіжні засоби і можуть бути використані для міжнародних розрахунків та погашення зовнішніх боргів [2].

Процес формування офіційних валютних резервів в Україні, включаючи різні фінансові і суспільно-політичні кризи, не можна охарактеризувати як стабільний. Розміри резервів відзначалися значними коливаннями, як у збільшенні, так і в суттєвому скороченні (рис.1).

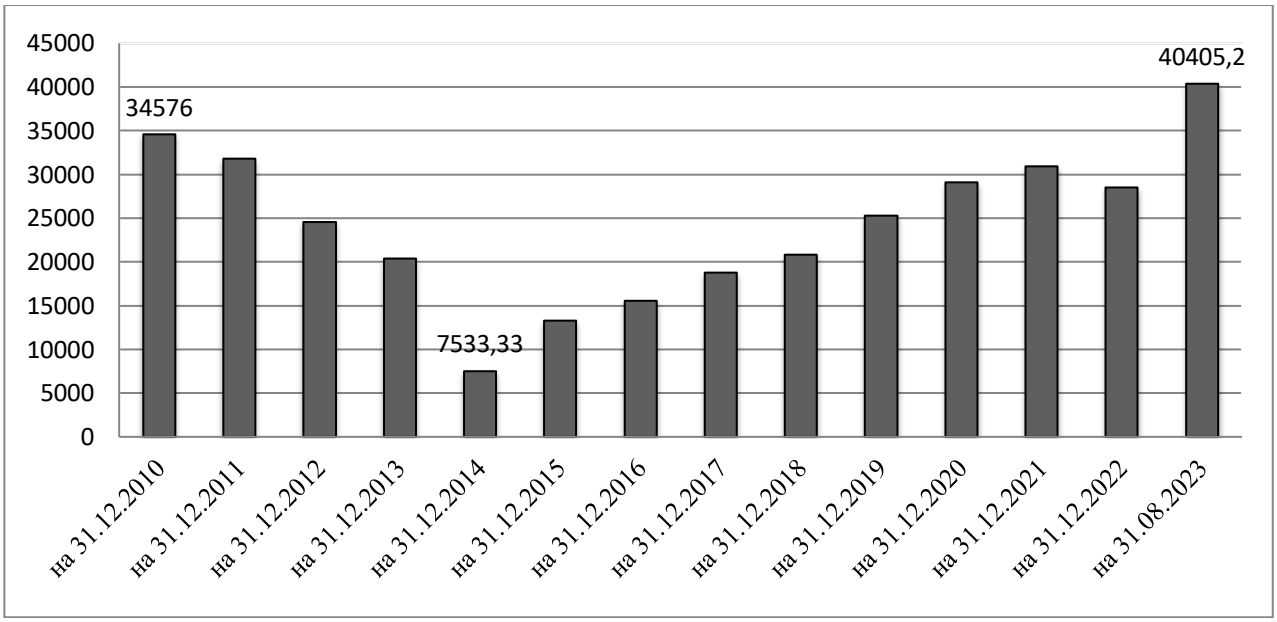

Рис. 1 Динаміка золотовалютних резервів України 2010-2023 рр., тис дол США

Складено автором на основі джерела [5]

На сучасному етапі еволюції системи золотовалютних резервів в Україні можна визначити значні трансформації, обумовлені важливими змінами в економічному ландшафті країни. З рис. 1 видно, що високий рівень золотовалютних резервів був у 2010 році, що спричинено купівлею іноземної

валюти на міжбанківському валютному ринку та надходженням від МВФ. Вагоме падіння активів сталося у 2012 році, та продовжувалося до 2014 р. включно, впавши до 7533.33 млн. дол. США. Таке стрімке падіння було зумовлене погашеннями кредитів МВФ а також малий обсяг резервів у 2014 р.

пов'язаний із девальвацією гривні та значного відпливу іноземної валюти з банківської системи [1]. Також існують інші не менш суттєві фактори. Зокрема, ключовим серед них є той факт, що агресивні дії росії, такі як напад на Україну, анексія та окупація частини території, призвели до серйозних втрат виробничого потенціалу та значних економічних збитків для держави, її юридичних та фізичних осіб. Ця ситуація вкрай негативно позначилася на економіці, валютних відносинах і, зокрема, на стабільності національної грошової одиниці України.

В умовах фіксованого валютного курсу Національний банк України виявився змушений використовувати значні резерви для інтервенцій з метою підтримання стійкості курсу гривні. Також, ураховуючи дефіцит платіжного балансу, резерви використовувались для його коригування.

Порушення економічних процесів призвело до відтоку валюти з України, зменшило обсяги валютної виручки та іноземних інвестицій, що суттєво ускладнило формування або відновлення резервів. У результаті офіційні резерви України зменшились на понад 63% протягом 2014 року. Ще однією важливою характеристикою цього етапу є перехід до плаваючого валютного курсу, таргетування інфляції і поступова валютна лібералізація.

Впровадження плаваючого курсу дозволило Національному банку України економити резерви при інтервенціях для підтримання курсу гривні. Це, разом із системними заходами НБУ, створило передумови для швидкого відновлення резервів під час подолання кризових явищ, спричинених агресією росії [3]. У 2015 р., завдяки надходженню чергової фінансової підтримки від МВФ, обсяг резервів збільшився до 13299.99 млн. дол. США, протягом 2015– 2020 рр. в обсязі резервів спостерігається позитивна динаміка. У 2017–2019 рр. досягнуто деяке економічне зростання, що сприяє збільшенню резервів.

У 2022 р. спостерігається невелике зменшення обсягу резервів, зумовлене початком повномасштабного вторгнення рф на територію України, але, завдяки фінансовій підтримці іноземних партнерів, рівень золотовалютних резервів залишався на достатньому рівні і на 31.08.2023 становив 40405,2 млн. дол. США. Що є найвищим показником за аналізований період [5].

Отже, адаптація до змін у світовій економіці, але і реагування на втрати виробничого потенціалу через конфлікт з росією та дефіцит платіжного балансу створюють тиск на формування та збереження резервів. Враховуючи ці виклики, стратегії управління резервами повинні бути адаптивними та спрямовані на забезпечення стабільності економіки та фінансової системи України. Перехід до плаваючого валютного курсу та інші системні заходи стали кроком до покращення управління резервами та сприяли відновленню стабільності в умовах складної економічної та політичної ситуації. Ситуацію рятували різноманітні фінансові вливання з-за кордону, зокрема співпраця з МВФ, тому перспективи подальших досліджень пов'язані з пошуком шляхів рішень, які

допоможуть у підкріпленні офіційних резервів, зменшенні залежності від іноземних партнерів та забезпеченні стабільності.

Список використаних джерел:

1. Г.В. Веріга Проблеми регулювання міжнародних резервів і платіжного балансу України. *Культура народов Причерноморья.* 2012. № 253. с. 17-20.
2. Дзюблюк О. Валютна політика: підручник / Олександр Дзюблюк. К.: Знання, 2012. 422 с.
3. Дяковський Д. Сутність і сучасні тенденції формування та використання золотовалютних резервів України. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 2020, 5.1: 48-54.
4. Левченко О. М. Напрями вдосконалення системи управління міжнародними золотовалютними резервами. Вісник КНУТД. Проблеми розвитку економіки. 2016. № 2 (97). С. 23–33.
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/

Шевченко О. Ю.
Здобувачка 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

МЕТОДИ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВОМУ ШАХРАЙСТВУ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Зосередження коштів у безготівковій формі, різноманіття фінансових послуг та інструментів з різним рівнем захищеності та ліквідності, розширення клієнтської бази – все це робить банківські установи привабливим об'єктом для різних шахрайських операцій. У статті 222 Кримінального кодексу України є визначення шахрайства з фінансовими ресурсами, тобто надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам з метою одержання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків [1]. Можна дійти висновку, що фінансове шахрайство – це складний вид недобросовісної діяльності, який поширюється також у банківській сфері і включає в себе різноманітні протизаконні маніпуляції з грошовими потоками. Фінансове шахрайство у банках України є серйозною проблемою, яка може мати негативні наслідки для економіки та фінансової стабільності країни в цілому. Деякі з основних шахрайських схем, які можуть бути використані в цьому контексті, включають відмивання грошей, шахрайство з банківськими картками, кредитне шахрайство та ідентифікаційні шахрайства.

На сьогодні найпоширенішими видами шахрайських операцій з банківським картками є:

- скімінг – викрадення інформації з магнітної стрічки картки або ПІН-коду за допомогою спеціальних пристроїв;
- трапінг – встановлення пасток на шатер банкомату;
- фізичне пошкодження банкоматів;
- фішинг – шахрайство за допомогою Інтернету;
- вішинг – шахрайство за допомогою мобільного зв'язку;
- вірусні та хакерські атаки, тощо[2].

Для клієнтів банківської установи рекомендується виконання ряду превентивних заходів з метою забезпечення безпеки особистих фінансових даних. Перш за все, важливо утримуватися від розголошення конфіденційної інформації, такої як паролі, CVV-коди та PIN-коди. Необхідно уникати відкриття та зберігання файлів невідомого походження на пристрої. До того ж, рекомендується утриматися від використання загальнодоступних Wi-Fi мереж через можливість виникнення потенційних ризиків безпеки. Для забезпечення безпеки платежів пропонується використовувати веб-сайти з протоколом захищеного з'єднання та системою 3D Secure. У випадку, якщо особистий номер телефону, пов'язаний з платіжною карткою, опублікований в соціальних мережах та використовується іншими особами, рекомендується звернутися до мобільного оператора для проведення ідентифікації користувача. Загалом, важливо провести аналіз ситуації та уникнути поспішних рішень з розподілу фінансових коштів чи особистої інформації з метою забезпечення власної безпеки. У випадку підозри шахрайства слід негайно звернутися до фінансової установи для отримання додаткової консультації та підтримки [3].

Банківським установам рекомендується вживати широкий спектр заходів для підвищення кібербезпеки. Серед них варто виділити інвестування у регулярні навчання для працівників з питань кібербезпеки, спрямованих на формування навичок розпізнавати підозрілі джерела. Також рекомендується регулярно проводити тестові фішинг-атаки, щоб переконатися, що працівники мають достатні навички розпізнавання фішингових листів. У випадку використання хмарних сервісів електронної пошти, слід переконатися у встановленні відповідного захисту від спам-атак електронної пошти. До важливих заходів також входить перевірка належного захисту всіх рівнів корпоративного програмного забезпечення, включаючи основні центри обробки даних і спеціалізовані системи, та регулярне оновлення програмного забезпечення. Додатково, важливим є моніторинг операцій з використанням електронних платіжних засобів у цілодобовому режимі. Не менш важливою є повна ідентифікація та верифікація клієнтів, а також систематичний аналіз та управління ризиками у всіх аспектах банківської діяльності [3]. Ці заходи можуть бути ефективними лише у поєднанні та виконанні належним чином.

Отже, фінансове шахрайство в українських комерційних банках є серйозною загрозою, зумовленою широким розповсюдженням безготівкових фінансових операцій та різноманіттям фінансових послуг. Для запобігання випадкам шахрайства необхідні спільні зусилля банків та їх клієнтів. Клієнти

мають усвідомлювати важливість захисту своїх фінансових даних та активно застосовувати відповідні заходи безпеки, зокрема, бути уважними щодо конфіденційності своїх особистих даних та вчасно реагувати на будь-які підозрілі операції.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України (поточна редакція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
2. Яровенко Г.М. Аналіз наслідків кібершахрайств в банківській системі України. URL: http://economyandsociety.in.ua/ journals/18_ukr/116.pdf
3. Дубина М.В., Садчикова І.В., Середюк І.О. Концептуальні підходи до підвищення рівня безпечності банківського платіжного середовища України. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-3_0-pages-349_359.pdf

Шепелюк О. Ю.
Здобувач 32 групи ФФБС
Науковий керівник: **Деркач Ю. Б.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної війни Україна стикається з низкою проблем, що проявляються у різних сферах та стають причиною дестабілізації економіки держави. У результаті дій агресора істотним чином порушена діяльність української промисловості та сільського господарства, порушена зовнішня торгівля держави, яка є важливим джерелом прибутку та багатьох цінних ресурсів. У такому випадку існує необхідність у забезпеченні стабілізації економічного розвитку держави, важливу роль у чому відіграє саме банківська система. Як і економіка України в цілому, банківська система значним чином знаходиться під впливом воєнних ризиків. Попри це, банки продовжують свою діяльність, вони й надалі надають усі необхідні послуги громадянам та суб'єктам господарювання, проте, очевидним є необхідністю адаптації банків до умов, що швидко змінюються [1, 2]. Важливу роль у відносній стабілізації банківської системи відіграє НБУ, який під час повномасштабної війни впроваджує низку нормативних актів, серед яких: Постанова НБУ «Про особливості регулювання ліквідності банків у період дії воєнного стану», «Про роботу банківської системи в умовах воєнного стану» тощо. Крім того, НБУ, як основний регулятор, прийняв

ряд важливих рішень: обмеження діяльності банків на валютному ринку, припинення відтоку іноземної валюти, встановлення лімітів на операції з готівкою. Ці рішення були покликані забезпечити антикризове регулювання банківської системи держави [1, 2].

Основні показники діяльності комерційних банків України у 2022 р. свідчили про об'єктивне погіршення стану банківської системи: зростання обсягів прострочених кредитів банків; різке зменшення рентабельність капіталу та активів. Крім того, відбулося скорочення кількості банків та мережі банківських відділень по всій Україні. Причини – неможливість забезпечити роботу тих банків, які перебувають або в окупації, або на лінії зіткнення [3]. Варто відмітити, що на противагу 2022 р., у 2023 р. стан банківської системи покращився, зокрема, довіра до банків зростає, незначно, але збільшився кредитний портфель, також діяльність банків була прибутковою [4]. Таким чином, можна зробити висновок, що сучасний стан банківської системи України в умовах війни змінювався в бік стабілізації з поступовим покращення показників банківської діяльності.

Список використаних джерел

1. Черелюк В. О. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи в умовах сьогодення. *Причорноморські економічні студії.* 2022. Випуск 78. С. 124-129

2. Erkes O., Kalyta O., Sunduk T. Banking system of Ukraine in war. *Scientia fructuosa.* 2022. Volume 4. pp. 122-133

3. Ситник Н. С., Пріцак Я. М. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінки безпеки. *Молодий вчений.* 2023. Випуск 6 (118). С. 94-98

4. Офіційний сайт Національного банку України: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/ (дата звернення: 27.03.2024)

Шепелюк О.Ю.
Здобувач 33 групи ФФБС
Науковий керівник: **Сергєєва О. С.**
К.е.н., доцент кафедри банківської справи

ВПЛИВ РЕПУТАЦІЙНОГО РИЗИКУ НА БЕЗПЕКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ

У світі, де інформаційні технології і цифрові засоби зайняли центральне місце в економічному та соціальному житті, репутаційний ризик стає ключовим фактором, який впливає на безпекову діяльність банків.

Репутаційний ризик – це ймовірність втрати банком довіри з боку клієнтів, контрагентів, інвесторів та інших зацікавлених сторін, що може призвести до фінансових та нефінансових втрат.

Репутаційний ризик може виникнути в результаті низки факторів, таких як виток конфіденційної інформації, кібератаки, фінансові скандали або неправомірна поведінка співробітників. Ці загрози не лише піддають ризику фінансові показники банку, але й можуть серйозно підірвати його репутацію, що має далекосяжні наслідки для його довіри, стійкості та статусу на ринку.

Репутація банку є цінним активом, що впливає на його довіру з боку клієнтів, партнерів та інвесторів. Пошкодження репутації може призвести до значних фінансових та нефінансових втрат, включаючи втрату клієнтів, зниження курсу акцій, штрафи та санкції з боку регуляторів [1].

Одним із основних аспектів безпекової діяльності банків є захист конфіденційної інформації клієнтів. У цифрову епоху, коли персональні дані клієнтів зберігаються та обробляються в масштабних інформаційних системах, витік такої інформації може призвести до серйозних порушень та репутаційного шкоди банку. Недавні приклади кібератак на великі банківські установи свідчать про те, що навіть найбільші фінансові установи не застраховані від цього ризику. Витік конфіденційної інформації може призвести до втрати довіри клієнтів, санкцій регуляторів та значного зниження репутації банку.

Фінансові скандали та неправомірна поведінка співробітників також можуть значно підірвати репутацію банку. Високий ступінь довіри, який клієнти мають до банківських установ, базується на їхній здатності забезпечувати безпеку та дотримуватися високих стандартів етики. Тому виявлення будь-яких неправомірних дій або фінансових скандалів може викликати серйозне обурення серед клієнтів та загрожувати репутації банку. Зниження репутації може призвести до втрати клієнтів, зменшення прибутків та навіть до санкцій з боку регуляторів, що може серйозно підірвати стійкість банку.

Банки повинні інвестувати у сучасні технології та інформаційні системи, щоб забезпечити захист конфіденційної інформації та запобігти кібератакам. Вони повинні розробляти та впроваджувати строгі внутрішні процедури та контрольні механізми, щоб запобігти неправомірній поведінці співробітників та фінансовим скандалам, активно співпрацювати з регуляторами та надавати їм всю необхідну інформацію та підтримку, щоб забезпечити дотримання всіх вимог законодавства та стандартів етики [2].

Пошкодження репутації може призвести до втрати довіри з боку клієнтів, що може вилитися у відтік депозитів, зниження обсягів транзакцій та закриття рахунків.

Зростання репутаційного ризику може призвести до підвищення процентних ставок за кредитами для банку, що негативно вплине на його прибутковість.

Жорсткіший контроль з боку регуляторів може посилити контроль за діяльністю банку з пошкодженою репутацією, що може призвести до додаткових витрат та адміністративних тягарів.

Банк має постійно дбати про свою репутацію, надаючи якісні послуги, дотримуючись етичних норм та будуючи прозорі та відкриті відносини з клієнтами та партнерами [3].

Банк має розробити та впровадити систему управління ризиками, що дозволить йому ідентифікувати, оцінювати та контролювати репутаційний ризик. У разі виникнення негативних подій, що можуть пошкодити репутації банку, важливо швидко та ефективно на них реагувати, надаючи публічності достовірну інформацію та вживаючи заходів щодо виправлення ситуації.

Підсумовуючи, зазначимо, що репутаційний ризик має значний вплив на безпекову діяльність банків. Забезпечення безпеки та дотримання високих стандартів етики є ключовими завданнями для банківських установ у цифрову епоху, оскільки вони допомагають зберегти довіру клієнтів, забезпечити стабільність та стійкість банку на ринку, а також запобігти серйозним фінансовим втратам та репутаційному шкоди.

Список використаних джерел:

1. Пилипів Н.І., Пилипів М.І. Проблеми формування ділової репутації комерційних банків для функціонування системи ділового партнерства : матеріали науково-практичної конференції молодих учених та студентів (02 квітня 2015 р.). Івано-Франківськ : Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького, 2015 р. 306 с.

2. Сагач Т. О. Вплив ризику репутації на діяльність банківської установи. *Стратегічні складові фінансової стійкості та безпеки банківської системи та фінансових ринків України*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (Дніпропетровськ, 15–16 травня 2014 р.): URL: http://www. confcontact.com/2014_05_15/2_sagach.htm.

3. Заруба Ю. Ризики ділової репутації банків . Вісник НБУ. 2005. № 10(116). С. 16–17.

Збірник тез доповідей
VIII Студентської науково-практичної конференції
факультету фінансів та банківської справи

«СТАБІЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

8-9 квітня 2024 року

Секція 3

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Матеріали подаються в авторській редакції